

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KASTAMONU TARİHİ KENT MERKEZİ'NİN
PEYZAJ MİMARLIĞI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sibel BAKIRCI

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ANKARA
2005

Her hakkı saklıdır

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KASTAMONU TARİHİ KENT MERKEZİ'NİN PEYZAJ MİMARLIĞI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sibel BAKIRCI

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman : Prof. Dr. Murat Ertuğrul YAZGAN

Uygarlıkların içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşulların yanısıra bölgenin iklim şartları da uygarlığın yapılanma şeklini etkilemektedir. Bu uygarlıklardan kalan kültürel miras çevresiyle bir bütün olarak ele alınmalıdır. Pek çok uygarlığın yer aldığı Anadolu, zengin kültürel mirasıyla gelecek nesillere bıraktığı kültür zenginliğinin yanısıra büyük bir sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. Bu sorumluluğun büyük bölümünü koruma ve sürdürülebilirlik oluşturmaktadır. Kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği belirli disiplin içerisinde gerçekleştirilmelidir. İncelenen kültürel varlığın tarihi ve orjinal dokusu bozulmadan gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Bu çalışmanın amacı; Anadolu'daki eski yerleşim birimlerinden olan "Kastamonu Tarihi Kent Merkezi"nin Peyzaj Mimarlığı açısından değerlendirilmesi, mevcut durumun incelenmesi, koruma, yenileme, kentsel tasarım ve sürdürülebilirlik üzerine yapılabilecek çalışmaları kapsamaktadır. Bu amaçla kent merkezinin önemli meydanlarından olan Cumhuriyet Meydanı'nın tarihi dokusu bozulmadan yapılabilecek bir kentsel tasarım projesi hazırlanmıştır. Koruma ve sürdürülebilirlik üzerine temel kavramlar verilmiş, karşılaşılan sorunlara değinilerek, öneriler getirilmiştir.

2005 , 128 sayfa

ANAHTAR KELİMELER : Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı, tarihi konaklar, kentsel yenileme, kentsel koruma, tarihi çevre

ABSTRACT

Master Thesis

THE INVESTIGATION DIRECTED TO KASTAMONU HISTORICAL CITY CENTER ACCORDING TO LANDSCAPE ARCHITECTURE

Sibel BAKIRCI

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor : Prof. Dr. Murat Ertuğrul YAZGAN

By the social and economic conditions of civilizations, the climate conditions are effecting the formation shape of civilization too. The remaning culturel inheritance from these civilizations should be taken up as a whole Anatolia in which lots of civilization exist, with the rich culturel inheritance to leave the next generations, gives the big responsibility. The protection and sustainability are the big part of this responsibility. The protection and sustainability of this culturel inheritance should be done in a determinate discipline. The studies should be done without its historical and orginal texture of the investigated culturel existance.

The aim of this study; “Kastamonu Historical City Center which is the old settlement unit, includes evalute from the Landscape Architecture”, investigate the present case, protection, renovation, urban design and the studies of the sustainability. By this aim, it was designed “The Cumhuriyet Outside Area’s Urban Design Project” which is the most important outside area of city center, without done its historical texture. There were given the basic concepts over the protection and sustainability, refered to the meeting problems and put forward to the suggestions.

2005 , 128 pages

Key Words : Urban Sit Area, Archaeological Sit Area, historical mansions, urban renovation, urban protection, historical environment

TEŞEKKÜR

“Kastamonu Tarihi Kent Merkezi’nin Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” başlıklı yüksek lisans tez çalışmamda bana araştırma olanağı sağlayan ve çalışmamın her safhasında yakın ilgi ve önerileri ile beni yönlendiren danışman hocam , Sayın Prof. Dr. Murat Ertuğrul YAZGAN’a (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi) sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışmalarından ve/veya görüşlerinden yararlandığım değerli hocalarım Doç. Dr. Elmas ERDOĞAN’a (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi), Doç. Dr. Hülagü KAPLAN’a (Gazi Üniversitesi Mühendislik – Mimarlık Fakültesi, Yard. Doç. Dr. Aysel USLU’ya, Ümmügülsüm TER’e, Araş. Gör. Tuğba (Dokumacı) KİPER’e (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi), sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarına temel olacak kaynaklara ulaşmamda bana yardımcı olan Kastamonu Belediyesi çalışanlarına, Kastamonu Kent Tarihi Müzesi çalışanlarına, Kastamonu Arkeoloji Müzesi çalışanlarına, Valilik ve İl Özel İdaresi çalışanlarına, Kastamonu Kültür ve Turizm Müdürü’ne, OKAB çalışanlarına, Vakıflar Genel Müdürlüğü çalışanlarına göstermiş oldukları ilgi ve yardımlardan dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nde görevli tüm hocalarıma ve diğer görevlilere yakın ilgi ve desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Tüm çalışmam boyunca göstermiş oldukları sabır, destek ve yardımlarından dolayı ablama, anneme ve babama özel teşekkür ve şükranlarımı sunarım.

Sibel BAKIRCI
Ankara , Temmuz 2005

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
SİMGELER DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xi
HARİTALAR DİZİNİ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
Literatür Özetleri.....	4
2. KURAMSAL TEMELLER.....	9
2.1. Koruma ve Sürdürülebilir Koruma.....	9
2.2. Koruma Politikalarında Yeni Yaklaşımlar.....	14
2.3. Kentsel Yenileme ve Dönüşüm.....	15
2.4. Sit ve Kentsel Sit.....	16
2.5. Tarihi Çevrenin Korunmasının Önem ve Gerekliliği.....	17
2.6. Tarihi Kentlerin Korunması ve Uluslararası Çalışmalar.....	18
2.7. Kentsel Tasarım Kavramı.....	21
2.8. Kentsel Tasarımın Multidisipliner Boyutu.....	21
2.9. Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama.....	22
2.10. Tarihi Yerleşmelerde Yayalaştırma Çabaları.....	22
2.11. Tarihi Çevrenin Korunmasında Yeşil Alanlar.....	23
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	25
3.1. Materyal.....	25
3.2. Yöntem.....	27
3.2.1. Literatür ve veri toplama aşaması.....	28
3.2.2. Arazi etüt çalışması.....	28
3.2.3. Değerlendirme.....	29
4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	30
4.1. Kastamonu'ya İlişkin Genel Bilgiler.....	30
4.2. Kastamonu'nun Turizm Potansiyeli.....	31

4.3. Kentin ve Araştırma Alanının Tarihi ve Mekansal Gelişim Süreci.....	32
4.4. Kenti Biçimlendiren Etmenler.....	35
4.5. Tarihi Kent Merkezinin Özellikleri.....	36
4.5.1. Yapısal özellikleri.....	36
4.5.2. Mimari özellikleri.....	39
4.5.3. Yaşam biçimi ve kültürel özellikleri.....	41
4.5.4. Doğal Peyzaj özellikleri.....	42
4.6. Kastamonu Kenti Açık ve Yeşil Alanları İçin Ekolojik Bir Yaklaşım.....	43
4.7. Kastamonu’da Tarihi ve Kültürel Değerler.....	45
4.7.1. Arkeolojik sit alanları.....	45
4.7.2. Kentsel sit alanları.....	46
4.7.3. Anıtlar.....	46
4.7.4. Hanlar.....	51
4.7.5. Köprüler.....	54
4.7.6. Müzeler.....	55
4.7.7. Meydanlar.....	58
4.7.8. İdari yapılar.....	60
4.7.9. Kastamonu konakları – evleri.....	65
4.8. Mevcut Yeşil Alanlar.....	72
5.SONUÇ ve ÖNERİLER.....	76
5.1. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi’ne İlişkin Sonuçlar.....	76
5.2. Cumhuriyet Meydanı İçin Hazırlanan Projeye İlişkin Değerlendirmeler.....	77
5.3. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi’ne Yönelik Sonuç ve Öneriler.....	83
5.3.1. Eğitim- turizm farkındalığına ilişkin sonuç ve öneriler.....	83
5.3.2. Tasarıma ilişkin sonuç ve öneriler.....	83
5.3.3. Peyzaj planlama ve tasarımına ilişkin sonuç ve öneriler.....	85
5.3.4. Yönetime ilişkin sonuç ve öneriler.....	86
KAYNAKLAR.....	88
EKLER.....	91
EK 1 -	92
EK 2 -	94
EK 3 -	97

EK 4 -	99
EK 5 -	103
EK 6 -	111
ÖZGEÇMİŞ.....	128

SİMGELER DİZİNİ

UNESCO	United Nations Educational, Scietific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
ICCROM	International Center for the Study of The Preservation and Restoration of Cultural Property (Kültür Varlığını Koruma ve Restorasyon için Uluslararası Araştırma Merkezi)
ICOMOS	International Council of Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
ICOM	International Concil of Museums (Uluslararası Müzeler Konseyi)

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Place Des Vauges / Paris.....	20
Şekil 2.2. Piazza di Spagna / Roma.....	20
Şekil 2.3. Strassburg’da ahşap yapılar / Fransa.....	20
Şekil 2.4. Kent Planlama, Mimarlık ve Peyzaj Mimarlığı ilişkisi.....	22
Şekil 2.5. Kentsel koruma – yapı ölçeği açık yeşil alan ilişkisi.....	24
Şekil 3.1. Araştırma aşamaları.....	27
Şekil 4.1. Kastamonu’nun havadan panoramik görünüşü.....	30
Şekil 4.2. Kastamonu’nun 2002 yılındaki görünüşü.....	32
Şekil 4.3. Kastamonu’nun tarihi dokusundan bir görünüş.....	37
Şekil 4.4. Kastamonu Kalesi.....	46
Şekil 4.5. Atatürk ve Şehit Şerife Bacı Anıtı.....	47
Şekil 4.6. Atatürk Anıtı.....	47
Şekil 4.7. Atatürk Anıtı’ndaki figürler.....	48
Şekil 4.8. Şehitler Anıtı.....	48
Şekil 4.9. Saat Kulesi.....	49
Şekil 4.10. Ev Kaya Mezarları.....	50
Şekil 4.11. Şahinşah Kaya Mezarı.....	50
Şekil 4.12. İsmail Bey Hanı.....	52
Şekil 4.13. Aşirefendi Hanı.....	53

Şekil 4.14. Yanık Hanı.....	53
Şekil 4.15. Nasrullah Köprüsü.....	54
Şekil 4.16. Arkeoloji Müzesi.....	55
Şekil 4.17. Liva Paşa Konağı (Etnoğrafya Müzesi).....	56
Şekil 4.18. Valilik Kent Tarihi Müzesi iç mekanından bir görünüş.....	57
Şekil 4.19. Mimar Vedat Tek Anı, Sanat ve Restorasyon Merkezi'nden bir görünüş.....	58
Şekil 4.20. Cumhuriyet Meydanı'ndan bir görünüş.....	58
Şekil 4.21. Meydanda kullanılan bitkisel örtülemeden bir görünüş.....	59
Şekil 4.22. Atatürk ve Şehit Şerife Bacı Anıtı.....	59
Şekil 4.23. Münire medresesi (Bayraklı medrese) el sanatları çarşısı.....	60
Şekil 4.24. Kastamonu Hükümet Konağı.....	62
Şekil 4.25. Eski Kastamonu İdadisi (Lisesi).....	62
Şekil 4.26. Eski Memleket Kütüphanesi.....	63
Şekil 4.27. Hacı Tahir Efendi Konağı.....	63
Şekil 4.28. Kırkodalı Konağı.....	64
Şekil 4.29. Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi.....	64
Şekil 4.30. Saylav (75. Yıl Cumhuriyet) Sokağı'ndan bir görünüş.....	66
Şekil 4.31. Selver Sokak 'tan bir görünüş.....	66
Şekil 4.32. Konyalı Konağı'nın arka cephesi	67

Şekil 4.33. Konyalı Konağı'nın bahçesinden bir görünüş.....	67
Şekil 4.34. Sepetçioğlu Konağı'ndan bir görünüş.....	68
Şekil 4.35. Toprakçılar Konağı'ndan bir görünüş.....	69
Şekil 4.36. Sirkeli Konağı'ndan bir görünüş.....	70
Şekil 4.37. Eflanili Konağı.....	70
Şekil 4.38. 75. Yıl Cumhuriyet Evi.....	71
Şekil 4.39. El sanatları üretim ve teşhir merkezi.....	72
Şekil 4.40. Kastamonu Doğa ve Kültür Köyü Açık Hava Müzesi'nden genel görünüş.....	73
Şekil 4.41. Botanik Parkı giriş kapısı.....	75
Şekil 4.42. Orhun Anıtı (imitasyon).....	75
Şekil 5.1. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Projesi.....	80
Şekil 5.2. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Projesi / Bitkisel Pafta.....	81
Şekil 5.3. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Projesi / Perspektif Paftası.....	82

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 5.1. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Projesi bitki materyali.....	79
---	----

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 3.1. Araştırma alanı.....	25
Harita 4.1. Tarihi nitelikli ticari yapılar.....	51
Harita 4.2. Kastamonu planı, tarihi binalar.....	61
Harita 4.3. Mahalleler.....	65

1. GİRİŞ

Kastamonu kent merkezi üzerinde barındırmış olduğu pek çok uygarlıktan dolayı, tarihi ve kültürel değerler bakımından zengindir. Bu bakımdan günümüze kadar ayakta kalan tarihi yapıların korunması ve yeniden kazanımı için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Tarihi dokunun koruma kullanım dengesi çerçevesinde ele alındığı örnek kentlerden biri olması sebebiyle Kastamonu Tarihi Kent Merkezi incelenmiştir.

Koruma eyleminin toplumsal bir amacı vardır. Bu amacın yerine getirilmesi ayrıca toplum bireylerinin birbirleriyle olan bağını güçlendirir. Çünkü bireyleri birbirine bağlayan en önemli öge, ortak geçmişleridir. Bu geçmişin de en somut simgeleri kültür varlıklarıdır. Koruma eylemi uygar olmanın bir aracı olarak da kabul edilebilir. Görüldüğü gibi “neden korumanın” yanıtı çok yönlü bir içeriğe sahiptir. Koruma politikasının önemli bir ayağı parasal kaynağın yaratılmasıdır. Özel kişilere verilecek fonların da etkili bir şekilde dağıtılmadığı yine bilinen gerçekler arasındadır. Dolayısıyla kaynağı yaratılmayan bir korumacılık politikası, korumanın değil korumamanın politikası anlamına da gelebilir. Diğer bir koruma politikası ise, halkın eğitimle bilinçlenmesi ve böylece korumacılığa yine halkın sahip çıkmasıdır. Sivil toplum örgütleri de son yıllarda korumacılık konusunda önemli ilerlemeler kaydetmişlerdir (Tapan 1998).

Kastamonu Kent Merkezi'nde valilik, vakıflar ve yerel yönetimlerce tarihi doku için yapılmış bir takım çalışmalar olmasına rağmen, Saylav Sokak, Selver Sokak, Cumhuriyet Meydanı ve Nasrullah Meydanı dışında tarihi doku çevresiyle bir bütün olarak ele alınamamış, tek yapı bazında incelenmiştir.

Yazgan ve Erdoğan'ın (1992) belirttiği gibi kültürel miras ister tek bir yapı ya da yapı grupları, ister “eski kent” olsun, çevresinin açık ve yeşil alanıyla, doğal ve kültürel peyzaj özellikleriyle bütünleştiği ölçüde değer kazanır. Bu bakımdan Kastamonu kenti gerek kültürel mirası, gerekse doğal peyzaj özellikleri ile zengin bir yerleşim birimidir. Sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde koruma – kullanma dengesi içerisinde, bu yerleşim birimi de çevresiyle bütün olarak değerlendirildiğinde yapılan çalışmalar amacına ulaşacak ve anlam kazanmış olacaktır.

Günümüzde kentsel tasarım, tarihi çevre koruma, yaşatma ve yenileme işlevlerini de içinde barındıran çok boyutlu bir eylem alanıdır. Tarihi çevrelerde yapılacak kentsel tasarım çalışmalarında, tarihsel ve kültürel

sürekliğin sağlanması, yerel kimliğin ortaya konması, kentsel ve mimari dokunun korunması, yaşatılması ve çağdaş yaşam koşulları doğrultusunda kimliğini koruyarak canlandırılması vb. hedefler ortaya konmaktadır (Ter 2002).

Kastamonu Tarihi Kent Merkezi'nde kentsel tasarım anlamında yapılan olumlu çalışmaları ele alarak, gerekli çözüm önerilerinin geliştirilmesi için nelerin gözönünde bulundurulması gerektiğini ortaya koyan bu araştırmanın temel amaçlarını aşağıda belirtilen önemli konu başlıklarıyla şöyle sıralayabiliriz;

- Kültürel miras olan tarihi çevrenin korunması, sürdürülebilirliğin sağlanması ve konu ile ilgili değişik yaklaşımların vurgulanması,
- Tarihi çevrenin korunmasında önemli yer tutan sosyo ekonomik ve sosyo kültürel yapının gelişmesi için kamu-özel-yerel-sivil birlikteliğinin sağlanması,
- Yeniden kazanım ve kentsel dönüşüm olgularının koruma-kullanım dengesi çerçevesinde ele alınması,
- 5226 sayılı yeni yasa kapsamında kentsel sit ve sit kavramlarına getirilen yeni yaklaşımların incelenmesi,
- Taşınmaz kültür varlıklarını koruma sürecinde yaşanan sorunlar ve hukuki boyutların değerlendirilmesi,
- Kentsel tasarım olgusu, multidisipliner boyutu, peyzaj mimarlığı açısından ele alınması, tarihi çevrelerde yeşil alanlar ve yayalaştırma çabalarına dair önemli kriterlerin vurgulanması.

Belirlenen amaçlar doğrultusunda araştırma alanına yönelik yapılması gerekli çalışmalar aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Tarihi kent merkezinin doğal dokusu bozulmadan, çevresiyle bütün olarak korunması ve gelecek nesillere en iyi şekilde aktarılmasının sağlanması,
- Korumaya yönelik proje ve çalışmaların desteklenmesi,
- Sosyo ekonomik ve sosyo kültürel yapının gelişmesi için yapılabilecek çalışmalar oluşturulması,
- Tarihi mekanların tanıtılmasında, yaşatılmasında önemli yer tutan, bölge turizminin değerlendirilmesi konusunda seminer vb. etkinlikler düzenlenmesi,

- Kentin peyzaj dokusu ve kimliğine yönelik çalışmaların tarihi mekanların içerisinde ihmal edilen yeşil alanların bütünlüğünün sağlanarak, insan ölçeğinde, tarihi mekana uygun kültürel kimliğin kazandırılması,
- Farklı kültürel gruplara sahip bireylerin bir araya gelerek kültür aktarımına katkıda bulunacak tarihi mekanların düzenlenmesi ve bu mekanlarda çeşitli aktivitelere yer verilmesi. Örneğin kültürel kaynaşma mekanı olan tarihi alanlarda yerli ve yabancı turistlerin resimlerinin yapılması, konserler düzenlenmesi, folklorik gösteriler yapılması vb. hedeflenmiştir.

Yukarıda belirtilen hedefler dahilinde belirlenen yöntemin izlenmesi ile gerçekleştirilen bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, araştırmaya konu olan sorun ortaya konarak, çalışmanın temel amaçları belirtilmiş ve araştırmayı yönlendirici nitelik taşıyan veri kaynakları özetlenmiştir.

İkinci bölümde, konuyla ilgili kuramsal açıklamalara yer verilmiştir. Çalışmanın temel amaçları kapsamında, koruma ve sürdürülebilir koruma, koruma politikalarında yeni yaklaşımlar, kentsel yenileme ve dönüşüm, sit ve kentsel sitler, tarihi çevrenin korunmasının önem ve gerekliliği, kentsel tasarım kavramı, kentsel tasarımın multidisipliner boyutu, tarihi çevrelerde peyzaj planlama, tarihi yerleşmelerde yayalaştırma çabaları, tarihi çevrenin korunmasında yeşil alanlar irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde, araştırmanın temel amaçlarına ulaşılmasında ve araştırmanın gerçekleştirilmesinde yararlanılan materyaller belirtilerek, araştırmada izlenen yöntemin genel çerçevesi açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde, araştırma bulguları ortaya konmuştur. Bu kapsamda Kastamonu'ya ilişkin genel bilgiler verilmiş, Kastamonu'nun turizm potansiyeli incelenmiştir. Kentin ve araştırma alanının tarihi ve mekansal gelişim süreci, kenti biçimlendiren etmenler, tarihi kent merkezinin yapısal özellikleri, mimari özellikleri, yaşam biçimi ve kültürel özellikleri değerlendirilmiştir. Ayan vd. (2004) tarafından yapılmış olan, Kastamonu kenti açık ve yeşil alanları için bitkisel çalışmalarda yardımcı olabilecek bir çalışmaya yer verilmiştir. Arkeolojik sit alanları, kentsel sit alanları, anıtlar, hanlar, köprüler, müzeler, meydanlar, idari yapılar, konaklar ve evler gibi Kastamonu'da tarihi ve kültürel değerlere değinilmiştir. Ayrıca mevcut yeşil alanların bazılarında örnekler verilmiştir.

Beşinci bölümde ise, çalışmanın giriş bölümünde ortaya konulan amaçlar çerçevesinde kuramsal açıklamalar ile araştırma alanında gerçekleştirilen arazi etüdü ve alana ait literatürlerden elde edilen bilgiler dahilinde değerlendirmeler yapılmış, benzer alanlarda gerçekleştirilecek planlama çalışmalarını yönlendirmesi ve örnek oluşturması amacı ile hazırlanan kentsel tasarım projesi ve planlama kararları ortaya konmuştur. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi'nin Kültürel sürekliliğinin sağlanarak korunmasına yönelik yapılacak tasarım ve planlama çalışmalarında, göz önünde tutulması gereken temel ilkelere ve önerilere yer verilmesiyle çalışma tamamlanmıştır.

Literatür özetleri

Araştırma konusu ve alanı ile ilgili bazı kaynaklar çalışma konusu ile ilişkilendirilecek şekilde aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Gültekin (1995), “Geleneksel Kent Konut Stokunun Özgün İşlevinde ve Anlamında Yaşanabilirlik Sağlamasına İlişkin Bir Yöntem” adlı doktora tez çalışmasında; “Sürdürülebilir Koruma ile Geleneksel Kent Konutunun Yeniden Kazanımı” nı ele alırken, kamu yararı, toplum yararı, sürdürülebilirlik, sürdürülebilir koruma, yaşanabilirlik kavramları vurgulanmış, geleneksel konutun kentsel açıdan değeri, koruma ve yaşatmaya yönelik bütünsel amaçlar, geleneksel kent konut stokunun yaşanabilirlik düzeyine ilişkin amaçlar, yeniden kazanım sürecinde fiziksel, sosyo-kültürel, ekonomik boyutlar incelenmiştir. Geleneksel kent konutunda “Yeniden Kazanım” örgütlenme-katılım, fiziksel planlama, müdahale, finansman modeli ele alınmıştır. Bartın Kenti'nde özellikle il statüsü kazanması ile artan “konut açığının” giderilmesinde yeni konut üretimine ağırlık verilirken, geleneksel konut dokusu üzerindeki yoğun değiştirme baskısının olduğu üzerinde durulmuştur. Bartın Kenti ve kentin konut sunumu anlatılmış yeniden kazanım süreci içinde konu ele alınmıştır.

Tarihi Kentlerde Planlama / Düzenleme Sorunları, Türkiye 11. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu (1987) isimli yayında; Kentsel korumada değişik yaklaşımlar üzerine düşünceler, tarihi kentlerin planlanmasında hukuki boyutlar, Türkiye’de tarihi çevre korumanın kültürel boyutları, kentsel sitlerin korunmasında yerel yönetimlerin önemi, son yirmi yılda koruma yasaları, kent planlaması içinde tarihi çevre korumasının yeri, Türkiye’de tarihi kent dokusunda imar müdahalesi (Kastamonu örneği) ve tarihi kentlerde kamu müdahalesi (Fransa örneği), tarihi çevre ve yeni sorumluluklar, Edirne Kenti gelişme sürecinde tarihi çevre planlama

sorunları, koruma amaçlı imar planının yapım ve uygulama sorunları gibi konular üzerinde durulmuştur.

Yazgan ve Erdoğan (1982), “ Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama” isimli eserlerinde; çevre kavramı, koruma ve kentsel koruma, tarihi çevrelerde Peyzaj Planlama Proje örneklerine yer verilmiştir. Ayrıca taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları mevzuatı, yürürlükteki yasalar hakkında düşünceler, tarihi çevre korumasında bazı uluslararası kuruluşlar ve etkinlikleri de verilen bilgiler arasındadır.

Tunçer (2000), “Tarihsel Çevre Koruma Politikaları Ankara” isimli kitabında; eski Ankara ve bunun önemli bir kesimini içeren “Ulus Tarihi Kent Merkezi” nin korunmasına yönelik olarak, yerel ve merkezi yönetimin uyguladığı politikaları, zaman içinde uğradığı dönüşümleri ve bu süreç içerisinde yapılan planlı/plansız çeşitli uygulamaları ele almıştır. Eserde, kamunun konuya yaklaşımı ile tarihi çevre koruma olgusunun çeşitli boyutları, Ankara Örneği’nde ortaya konularak sürdürülebilir kalkınma anafikri çerçevesinde yeni politikalar geliştirilmiştir.

Ahunbay (1999), “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon” isimli kitabında; koruma düşüncesinin gelişimi ve kuramsal temelini ortaya koyarak, korunacak değerleri ve değerlendirme ölçütlerini tanımlamış, anıtlarda bozulmaya neden olan etkenleri, restorasyon öncesinde yapılan çalışmaları, restorasyon projesinin hazırlanmasını, restorasyon tekniklerini açıklayarak, tarihi çevre koruma ve kültür varlıklarının korunması ile ilgili örgütlenme, yasalar ve koruma eğitimi üzerinde durmuştur.

Ter (2002), “Konya Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezi'nin Kentsel Tasarımı Üzerine Bir Araştırma” isimli eserinde; tarihi kent merkezlerinin korunarak kültürel sürekliliğin devam ettirilmesinde ve yaşanabilir mekanlar olarak çağdaş yaşam koşulları ile entegrasyonunun sağlanmasında tasarımın önemini “Konya Tarihi Kent Merkezi” örneğinde ortaya konması amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmada açık ve yeşil alan, tarihi çevre koruma, kentsel tasarım kavramları ile tarihi kent merkezlerinin tarihi ve mekansal gelişim süreçlerine değinilerek, araştırma alanında gerçekleştirilen arazi etüt çalışmaları ve anket uygulamaları sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda “Konya Tarihi Kent Merkezi” nin yaşanabilir mekan olarak gelecek kuşaklara aktarılması için öneriler geliştirilmiş, benzer alanlarda geliştirilecek çalışmaları yönlendirmesi ve örnek oluşturması amacı ile araştırma alanının odak noktası olan “Kayalıpark” için kentsel tasarım projesi hazırlanmıştır.

Kuban (2000), “Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu -Kuram ve Uygulama- isimli eserinde; koruma düşüncesinin evrimi, kültürel imge, ikinci dünya savaşı sonrası tarihi çevreyi koruma sorunları, tarihi çevreyi koruma etkinliğinin toplumsal ve ekonomik engelleri, tarihi çevrenin çağdaşlığı, tarihin çağdaş yorumu, değişme süreci, çağdaş kent kültürünün korumaya dönük boyutları, tarihi çevre öğeleri, değerlendirme ve tasarım ilkeleri bağlamında koruma statüsü, mimari restorasyonun genel özellikleri, antik sit ve koruma sorunları, Uygulama bağlamında Türkiye’de ev ve sitlerin koruma olanakları, kent bağlamında koruma ve restorasyon uygulamalarından örnekler ele alınmıştır.

Taç Vakfı’nın 25 Yılı Anı Kitabı (2001), “Türkiye’deki Risk Altındaki Doğal ve Kültürel Miras” isimli yayında; Türkiye’de anıt eserlerin korunabilirliği, kültürel ve doğal mirasımızın korunmasında örgütlenme ve koruma sorunları, Türkiye’de anıtsal mimari mirasın restorasyonu ve özgünlüğünün korunması ile ilgili riskler, kültürel mirasın korunmasında genel yaklaşım ve yerel yönetimler, koruma kültürü, kültürel mirasta mülk sahiplerinin durumu, Türkiye’de taşınmaz kültür varlıklarını koruma sürecinde yaşanan açmazlar, ülkemizde doğal ve kültürel mirasımızı korumak üzere oluşturulmuş kamu kurumları ile gönüllü sivil toplum kuruluşlarının organizasyon, yetki ve sorunları hakkında çözüm önerileri gibi konulara yer verilmiştir.

Erder (1975), “Tarihi Çevre Bilinci” isimli eserde; Restorasyon: Viollet-Le-Duc, VI. Uluslararası Mimarlar Kongresi- Madrid, Atina Konferansı Sonuçları, Atina Anlaşması- Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi, Venedik Tüzüğü gibi bilgiler yer verilmiştir.

Ulusal Koruma Planlaması Semineri II ICOMOS (1993), isimli yayında; korumada yasal sistem gelişimi, koruma planlarının yenilenmesinde nedenler ve ölçütler, Türkiye’deki koruma konusundaki temel çelişkiler, toplumsal yansımalar üzerine saptamalar ve öneriler, koruma amaçlı imar planı, yetki ve sorumluluk karmaşası, koruma politikaları üreten kesimin koruma bilinci üzerine araştırmaları gibi konulara yer verilmiştir.

Kuntay (1994), “Yaya Mekanı” adlı eserinde; yayalaştırmanın amacı (çevreyi koruma amaçları, konutun çevresiyle ilişkilerini güçlendirme çabaları, boş zamanları değerlendirme ve oyun amaçları, toplumsal, kültürel kaynaşma ve bütünleşme amaçları ekonomik amaçlar) ve yayalaştırma çabaları (tarihi yerleşmelerde yayalaştırma çabaları, yeni yerleşmelerde yayalaştırma çabaları), yaya mekanını biçimlendiren özellikler (fiziksel

özellikler, teknik özellikler, duyuşsal özellikler, psikofizik özellikler), işlevsel ve teknik donatımlar, yaya mekanları düzenleme ilkeleri gibi konulara yer verilmiştir.

Eceral (2004), “Yerel Ekonomik Kalkınma ve Kentsel Dönüşüm” adlı Bildiri Metni’nde; yerel ekonomik kalkınma ve kentsel dönüşüm, stratejik planlama süreci çerçevesinde ele alınmıştır. Yerel ekonomik kalkınmanın tanımı, tarihi gelişimi ile yerel ekonomik kalkınma için stratejik planlama süreci tartışılmıştır. Latin Amerika ülkelerinde deneyimlenen yerel ekonomik kalkınma girişimlerinden bazıları incelenerek, kamu ve özel aktörler, yerel ekonomik kalkınma için yeni kurumların yaratılması ve farklı öğrenme süreçleri gibi son dönemde ön plana çıkan yerel ekonomik kalkınma stratejisinin temel belirleyicileri üzerine vurgu yapılmıştır. Son olarak da Ankara’nın batısında yer alan ve son yıllarda sahip olduğu kaynakları özellikle turizm sektöründe iyi değerlendiren Beypazarı İlçesi’nin dönüşüm hikayesi yerel ekonomik kalkınma ve stratejik planlama süreci çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Dokumacı (2001), “Tekirdağ Kentsel Sit Alanının Peyzaj Mimarlığı ve Turizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” adlı doktora tez çalışmasında; koruma kavramı ve kentsel koruma, sit kavramı ve kentsel sit alanı, tarihi çevrenin korunmasına ilişkin yasal düzenlemeler, uluslararası yasal düzenlemeler, ülkemizdeki yasal düzenlemeler, ülkemizde kültür ve turizm varlıklarının korunmasına ve planlanmasına ilişkin kurum ve kuruluşlar, tarihi çevrenin korunmasında Peyzaj Mimarlığı’nın önemi, tarihi çevrenin korunmasında Peyzaj Mimarlığı uygulamaları, Uluslararası planlama-uygulama örnekleri, ülkemizde planlama-uygulama örnekleri, turizm ve tarihi çevre koruma geliştirme ilişkileri, turizm tanımı ve sınıflandırılması, tarihi çevre korumada turizmin önemi, tarihi çevrede koruma-turizm ve Peyzaj Mimarlığı ilişkisi ve rekreasyon konularına değinilmiştir.

Araştırma kapsamında yapılan literatür taramasında özelden Kastamonu’ya yönelik yapılan araştırmalar ve yayınlar incelenmiş ve şu kaynaklara ulaşılmıştır.

Eyüpgiller (1999), “ Bir Kent Tarihi Kastamonu” adlı doktora tez çalışmasında; Kastamonu’nun fiziksel gelişimi, anıtsal yapıları ve konutları anlatılmıştır. Kastamonu’nun coğrafi ve fiziksel değerlendirilmesi ve tarihi süreç içinde gelişimi ele alınmıştır.

Kastamonu (2000), “Kültürel Değerlerin Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü ve Sorumluluğu Sempozyumu ve Yerel Gündem 21 Bilgilendirme Sempozyumu -İl Ölçeğinde Yerel Gündem 21- isimli yayında; kent yönetiminde korumacı şehircilik, tarihsel ve kültürel mirasın korunmasında yerel yönetimlerin sorumluluğu, tarihsel ve kültürel kimliğin yaşatılması ve bu yöndeki uygulamalar, korumada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri, kültür varlıklarının korunması, kültürel değerlerin korunmasında yerel yönetimlerin sorumluluğu konuları vurgulanmıştır. Ayrıca “Kastamonu Bildirgesi”ne de yer verilmiştir. Genelgelerden örnekler verilerek basından Kastamonu ile ilgili bilgiler üzerinde durulmuştur. Türkiye’de Yerel Gündem 21 Projesi’nin tanıtımı kısmında projenin ortaya çıkışı, amaç ve hedefleri, proje ortakları neler yapıyor, Yerel Gündem 21 nedir ve nasıl başladı konuları üzerinde durulmuştur.

Kastamonu (2002), “Koruma Kültürü ve Kastamonu” isimli yayında; Türkiye’de kültürel ve doğal varlıkların korunmasında Kastamonu’nun sorumluluğu, Kastamonu’nun Anadolu Arkeolojisi’ndeki önemi, kültürel değerlerin yaşatılmasında Kastamonu, koruma politikalarında yeni yaklaşımlar, Türkiye’de tarihi kent dokularının korunmasında valiliklerin önemi vurgulanmış, “Kastamonu Kültür Bildirgesi” ve “Bursa Bildirgesi” ile “Tarihi Kentler Birliği Kuruluş Bildirgesi” verilmiştir. Ayrıca kültürel ve doğal varlıkları koruma kapsamında Kastamonu’da yapılan çalışmaların kronolojik listesi verilmiştir.

“Birinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri” (2000), isimli yayında; tarihte Kastamonu, Kastamonu’nun sosyo-ekonomik kalkınması, Kastamonu’nun mimari mirası ve koruma sorunları, yeni bin yılın başında Kastamo’nun sosyo-ekonomik kalkınmasında turizm seçeneği, kültür varlıklarının turizm amaçlı değerlendirilmesi, sosyal ve ekonomik kalkınma göstergelerinde yeni yaklaşımlar gibi konulara değinilmiştir.

Yaman (2003), “Kastamonu Turizm Envanteri / Gezi Rehberi” isimli eserinde; Kastamonu’nun idari yapısı, tabii özellikleri, tarihçesi, sosyo-ekonomik yapısı, altyapı ve sosyal hizmetler, turizm potansiyeli gibi konu başlıklarına değinilmiştir. Kültür Turizmi başlığı altında; müzeler ve görülecek diğer tarihi yerler, Arkeolojik Sit alanları, Kentsel Sit alanları, anıtlar, hanlar, konaklar ve evler gibi konulara yer verilmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1. Koruma ve Sürdürülebilir Koruma

Koruma; tarihi, doğal ve kültürel çevrenin korunması, genel anlamı ile bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Bütünleşmiş koruma ve yenilemenin başarısı, toplumsal kopmalara neden olmadan ve içerdiği sosyal yapının sağlığını bozmadan gerçekleşmesine bağlıdır. Sağlıklı bir koruma politikasının, tarihsel mirası sosyal yaşama katması ve onunla bütünleşmesi gerekmektedir. Bir diğer deyişle, amaç; planlamada da olduğu gibi kültürel birikim ve değerleri, süreç içinde farklılaşan değerler ile bütünleştirerek yaşanılabilir çevreleri yaratmaktır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında temeli müzecilik olan eski eser koruma anlayışı; 1930'lu yıllardan sonra içine taşınmazları da alarak genişlemiştir. 1951 yılında eski eser ve anıt, yani tek yapı ölçeğinde koruma çabaları yasal taban bulmuş, giderek 1980 sonrası ise, kavramsal çeşitlenme ve genişlemeler ile birlikte doku koruma ve imar planlama yeni bir yasal düzenleme ile “planlı koruma” kavramı adı altında uygulama alanı bulmuştur. İmar planları işlevleri gereği parsel ölçeğinde karar üreten, ama ait olduğu yerleşmeye ya da onun bir alt bölgesine ilişkin kendi içinde kararlar bütünselliğini ve tutarlılığını korumak zorunda olan belgelerdir. Burada ortaya çıkacak olan bir eksiklik veya yanlış doğrudan uygulamayı etkilemektedir. Klasik kademelenme ve hiyerarşisi içinde, bütünselliğinden veri alıp ayrıntıda aktaran niteliğine, disiplinlerarası konumundan yönlendirici-yaptırımcı işlevlerine, oradan sağlıklı olarak uygulanmasına kadar geçen süre ve süreç içindeki olumluluklar planlamanın anlamını betimler. Dolayısıyla planlı korumanın yasal aracı olan “koruma amaçlı imar planı” da aynı ilkelere temellenmek zorunda olup, bir yandan da mevcut değerler ile geleceğin değerleri arasında denge noktası olmak, bu bağlamda doğru yönlendirmeleri önermek durumundadır (Görgülü 2001).

Günümüzde dünya üzerinde pek çok onarım ve koruma eylemi gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, bu konudaki uzmanların hem fikir olmadıkları konunun, bu disiplindeki terminoloji olduğu söylenebilir. Aynı kelime farklı ülkelerde birbirine zıt iki durumu ifade ettiği gibi, korumanın beşiği Batı Avrupa'da da korumanın gerçekleştirilmesi yolunda iki farklı ekol vardır. Amerika Birleşik Devletleri'nin de takipçisi olduğu İngiliz ekolü ile zıt yönde gelişen İtalyan ekolü gibi.

İngiliz ekolü; bu görüşteki korumacılar yapı ve kent ölçeğinde yapılan tüm müdahalelerin en az izlenebilir durumda olmasından yanadırlar. Bu nedenle, onarılarak kent yaşamına katılmış bir kent parçası ya da dokuda yenilenen yapılarda özgün olanla o denli benzer özellikler paylaşırlar ki; yeni ile eskiyi ayırt etmek güçleşir. Bu duruma karşılık; İtalyan ekolü; "yapılan her müdahale kendini belli etmelidir" ilkesini kabul etmektedir. Yapıda onarım, derz kalınlığı, yüzeyin alçak ya da yüksek olması, uyumlu ancak farklı malzeme, renk, doku vb. ile yeni kendisini özgünden bir bakışta ayırt edebilmelidir. Kentsel bir müdahale söz konusu olduğunda da özgün yapı onarılmışlığı ile yeni yapı da çağın görünümü ve felsefesi ile özgün yapıya aykırı düşmeyen ve yadsınmayan bir tutumla ele alınmalıdır. Bugün çağdaş korumanın bu yönde gelişmesini isteyen bilim adamları ve uygulamacıların sayısı artmaktadır. Bu bilgilerin ışığında koruma terminolojisini başlıca iki grupta inceleyebiliriz. Yapı terminolojisi, kentsel koruma terminolojisi.

Yabancı dillerden dilimize geçen terimlerin birden çok anlamı olması nedeniyle anlam farklılaşması yaşanmakla birlikte, Altınoluk (1998), Greet (1998), Ahunbay (1999) yaptıkları tanımlamalar ile konuya açıklık getirmektedirler.

Yapı terminolojisi

- Onarım (Repair) : Kırılmış ya da yıpranmış bir yapı parçasının tamir edilmesi ya da değiştirilmesidir. Basit onarım ve esaslı onarım olarak ikiye ayrılmaktadır.
- Rölöve (Tıpkı çizim) : Onarıma karar verilen yapının o andaki mevcut durumunu ölçme işlemi sonucunda aynen, belli bir ölçek dahilinde çizili ifadelendirilmesidir. Bu aşamada yapıdaki tüm hatalar ve var olan özellikler not edilir, görsel malzeme olarak tespit edilir.
- Restitüsyon : Rölöve projesi hazırlanan bir yapıda birden fazla evre yaşanmışsa, örneğin belli bir zamanda bir kısmı yıkılmış başka bir bölüm eklenmiş ya da yenilenmişse, her evredeki durumun, yapıdan gelen izlere karşılaştırmalı çalışma ile benzer örneklerle bağlı olarak tahmin edilerek - yorumlanarak ayrı ayrı projeler halinde kağıda geçirilmesidir. Bu durum bir miktar yoruma bağlı olduğu için sadece doğru onarıma yol göstermek için hazırlanır. Asla restitüsyon projeleri üzerinden onarım yapılamaz.

- Restorasyon : Rölöve ve restitüsyon projelerinin ışığında bir yapıya uygulanacak tüm müdahaleleri kapsayan projeler ve bu projelere bağlı onarım eylemidir.

Restorasyon sadece fiziki müdahaleleri değil, işlevsel değişimleri de kapsar. Bu açıdan restorasyon sağlamlaştırma, bütünlleştirme, temizleme, yeniden inşa etme, yenileme ve yeniden canlandırma gibi tüm eylemleri içerir. Bazen asla olmamış “ideal” bir durumda gerçekleştirmeyi de hedef alabilir. Amerikan kaynaklarında restorasyon tanımı ise şöyledir; “bir kültür varlığının ve eklerinin üzerindeki her parçayı, o yapıyı belli bir zaman dilimindeki haline geri çevirmek üzere, yapının formunu ve detaylarını ortaya çıkaracak biçimde kaldırma veya o dönemde olup da kaldırılan parçalarının eklenmesini içeren işlem veya eylem”dir.

Kent terminolojisi

- Revitalizasyon (Canlandırma) : Bir yapı, bir kentsel doku veya mahalleyi yeniden hayata döndürme, yeniden kazanma veya yeni fonksiyonların eklenmesini içerir.
- Renovation (Rönovasyon) : Bir yapının ya da bir alanın mevcut durumunu (çoğunlukla fiziksel) geliştirmektir. Özgün duruma dönüştürme, özgünün bir taklidini oluşturma gibi bir durumu söz konusu değildir.
- Conservation (Konservasyon) : Kültürel varlıkların bulunduğu bir kent parçasında fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak iyileştirme, canlandırma, değerini arttırmadır. Çoğunlukla yeni bir işlevle desteklenme eylemini de içermektedir. Bu bağlamda, mevcut dokunun parçalarının olabildiğince yerinde tutulması da esastır.
- Preservation : Bir kent parçasının ortadan kalkmasını, yıkılmasını önlemeye çalışma olarak tanımlanabilir. Bu anlamda konservasyona oranla daha az müdahaleyi içerir ancak bir anlamda bir "dondurma" durumunu da içerir. Pasif bir müdahale biçimidir.
- Improvement - Upgrading (Geliştirme) : Daha iyi bir görünüm ve ortam elde etmek için konfor düzeyini, kullanılabilirliği, fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik etkinliği arttırmaktır. İçinde bir anlamda kısıtlayıcı bir yönlenmeyi de taşımaktadır.

- Rehabilitasyon : Etkin düzeye geri döndürme veya kullanılabilir hale döndürme, yeniden işlevlendirme, çağdaş standartların uyarlanabilirliği ile ilişkili olarak yeniden yaşanabilir, çalışabilir, işe yarayabilir vb. kılma olarak tanımlanabilir. Restorasyon bu eylemi içermek zorundadır.
- Rökonstrüksiyon : Uzun bir süredir bulunmayan bir parçanın, özgün durumunun bir “tıpkı”sını yaparak yeniden inşa etmektir. Bu yapının tümünün artık yerinde olmadığı halde eski bilgilere dayanarak aynen inşası durumuna kadar uzanır ki; bir korumacının en son kabul edebileceği bir durumdur.
- Recoporation : Tam olarak Türkçe karşılığı bir kelime henüz bulunmamakla birlikte, yakın bir süre önce kaybolmuş bir yapı parçasının yeniden elde edilmesi, geri kazandırılması olarak yorumlanabilir.
- Re-use, Recycling : Yeniden kullanım, dönüştürme olarak tanımlanabilir. Mevcut bir yapının -strüktürün yeniden kullanımınıdır. Bu eylem çoğunlukla özgün işlev ya da amacın değiştirilmesi durumunu içerir.
- Bakım - Maintenance : Bir kültür varlığının işlevini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için uygulanacak sürekli ayakta tutma işlemleridir.
- Face-lifting : Yapı yüzeylerinin eski haline dönüştürülmesi,
- Çağdaş ek : Eski yapıya uyumlu tamamen yeni malzeme ve tasarım kullanarak yapılan kullanım için gerekli ek olarak tanımlanabilir.

Koruma terminolojisi ile ilgili dolaylı tanımlar

- Renewal (Yenileme) : Kentsel dokuda büyük ölçüde müdahalelere olanak veren kavram; popüler değişle, yıkıp yenileme ve rehabilitasyonla eşdeğer tutulmaktadır. Uygulamada fiziksel, işlevsel ve/veya sosyo-ekonomik olarak eskimiş, modası geçmiş mevcut dokuların yararlı duruma geri döndürülmesi durumunda alınacak karar ve eylemlere gönderme yapmaktır.

- Redevelopment (Yıkıp, yeniden inşa etme) : Mevcut bir kentsel dokunun önceki durumundan tamamen farklı yeni bir yerleşim dokusu ve yeni binalarla düzenlenebilmesi için zorunlu olarak temizlenmesini öngören yeni planlama ve bunu gerçekleştirme eylemidir. (Koruma için en son başvurulacak, en son istenecek durumdur).

Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir koruma

1992 yılında Rio’da toplanan “Birleşmiş Milletler Kalkınma ve Çevre Konferansı”nda “sürdürülebilir kalkınma” adına kurulan “kent forumu”nu Habitat (Birleşmiş Milletler İskan Merkezi) kent ve konut sorunları açısından değerlendirmektedir. Bu değerlendirmeye koşut, kentleşen dünyada “sürdürülebilir yerleşme” (sustainable settlement) ve bu bağlamda sürdürülebilirliğin doğal çevre yoğunluğunun dışındaki insan merkezli olguları, Habitat II’nin gündemleri arasındadır. Görülmektedir ki, sürdürülebilirlik kavramı 90’lı yıllarda sosyal-mekansal içeriğe doğru adım atmaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramının bu gelişim sürecine karşın “koruma kavramı”nın dünyanın gündemine gelmesi, 1931-Atina Konferansı’na tarihlenebilir. Türkiye’de sit kavramı ile çevre ölçeğinde korumanın yasallaşması ise, 1973 tarihli 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu ile başlayan dönemdir. 1975 Avrupa Ortak Mimari Mirası Koruma kampanyası ile başlatılan girişimler sonucu 1983’de “Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu” ile doğal ve kültürel varlıkların bakım, onarım, koruma, yenileme, restorasyon, yıkım, yeniden yapım, kullanım vb. sorunlara çözüm getirici düzenlemelere gidilmesi sağlanmıştır. Korumaya ilişkin kurumsallaşmada yeniden yapılanma, bu kanun ve sonraki ilaveleri ve yönetmelikleri ile belirlenmektedir.

1992 Haziran ayında Rio’da toplanan konferans ya da çevre zirvesi, bir eylem planı olan “Gündem 21”i kabul etmiştir. Bu zirve ile “Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu” kurumsallaşmıştır.

Görülmektedir ki; toplumun maddi tarihini oluşturan kültür varlığı taşınmazın korunması, yaşatılması, gelecek kuşaklara kültürel kalıt olarak aktarımı, başka bir deyişle “koruma” evrensel bir edim ya da yaklaşım olarak tarihsel açıdan sürdürülebilirliğin, önünde bir kavramdır. Ancak koruma ile sürdürülebilirlik, kültür kalıtı üzerindeki bugünün insanının gereksinimlerinin karşılanması ile birlikte geleceğin insanının da gereksinimlerine olanak tanınmanın koşulu ile özdeşleşmekte ve/veya

çakışmaktadır. Dünyanın herhangi bir yerinde tahrip edilen ya da yok edilen kültür kalıtı, sadece ait olduğu toplumun değil insanlığın, uygarlığın kaybidir. Bu bağlamda, koruma içeriğinde, küresel toplumun parçalarının kendi başına sürdürülebilirliği de doğru olmayacaktır. Başka bir deyişle, yerel/küresel ilişkisinde karşılıklı etkileşim ön plandadır ve “koruma” bu etkileşimin en çarpıcı örneklerinden biridir.

Kültürel kalıtı “koruma” zorunluluğu, zamansal olarak “süreklilik” açısından, böyle bir etkileşime de indekslenebilir. Bu kabul, süreklilik kavramının “gelecekteki durumun, mevcut ve geçmiş duruma dayalı olarak ortaya çıkması (oluşması)” anlamından temellenmektedir (Gültekin 1995).

2.2. Koruma Politikalarında Yeni Yaklaşımlar

Kamu-özel-yerel-sivil birlikteliğine dayalı koruma

Doğal-kültürel varlıklar, birlikteliğin, doğrularla-yeniliklerle donatılmış kuşakların yetiştirilmesinin ana kaynağını oluşturur. Böyle bir süreçte tüm sorumluluğu ve yükümlülüğü Kültür Bakanlığı’na bırakmak, sorumluluktan kaçmak anlamına gelmektedir. Çünkü yaratılacak değer, ülkenin kimliği, ülkede işlerin düzeyli geliştiğinin işareti olacaktır. Ulaşmak istenilen temel hedef, herkesi yarım yüzyıldır unutulmuş temel kavramlarda buluşturmak, somut örneklerle görünmeyen gücün büyüklüğünün ne anlama geldiğini kanıtlamaktır. Doğru hedeflere, bilinçli-bilgili-birikimli-özverili kişiler-kurumlar-kuruluşlarla ulaşılır. Bilgiyi bilince ve uygulamaya dönüştüren örgütlenmelerin sonuçlarının uluslararası ortamlarda da uç vermeye başlaması, kültürel kimlik arayışlarında ülkemizin köklü birikiminin, tüm görünür yanlılara rağmen henüz tükenmediğinin işaretidir.

“Türkiye’de Tarihi Kent Dokularının Korunması ve Geleceğe Taşınması”, bütün içinde değişik ölçeklerde birbirleriyle ilişkileri sıkı kurulmuş, temel hedefleri belirlenmiş bir tasarımın ürünü olmalıdır. Kuşkusuz bu, neyin-nerede-hangi kadrolarla sağlıklı gerçekleştireceğini bilen kararlı yönetimlerin varlığına bağlıdır. Çizdikleri hedeflerin doğruluğu kadar, dayandıkları güçlerin tutarlığı da önemlidir. Öncelikli hedef, sağlam-sağlıklı verilerle birlikte hiç zaman yitirmeden sonuca ulaşmaktır. Doğal-kültürel bütünlüğe gidişte, çağdaş yöntemlerle ve değişik ölçeklerde tasarımlarla, gerçek katılımı sağlamaktır. Bunun gerçekleşmesi, kamu-özel-yerel-sivil birlikteliğe dayalı olduğu zaman, gerçek katılım, gerçek demokratikleşme, sağlıklı hukuk devleti kimliği, doğanın ve kültürün sağladığı kalıcı değerlerle gelişir, süreklilik kazanır.

Ülke-bölge-havza-kent ölçeğinde koruma

Türkiye'nin değişik bölgelerinde kent ve havza boyutunda “Doğal-Tarihsel-Kültürel Varlıklar Bütününe Doğru” başlığı altında sürdürülen çalışmalar, ilgili bakanlıkları, yerel yönetimleri, özel kesimi, sivil toplum örgütlerini bir araya getirerek, güvenli ve kalıcı bir ortamın yaratılmasını sağlamış, sınırlı olanaklarla umulanın çok üstünde sonuçlara ulaşılmasına neden olmuştur. Ülkenin farklı bölgelerinde, bölgenin koşullarına uygun denenen yöntemler ve alınan sonuçlar, diğer bölgelere aktarılarak, ülkenin çeşitliliğe dayanan zenginliği daha belirgin olarak görölmeye başlanmış, ilgili üniversitelerin-sanatçıların-zanaatçıların her alanda ve her aşamada varlığı, uygulamaya dönük çok yönlü eğitimin ülke gerçeklerine yaslanmasının önemini, bir kez daha ortaya koymuştur. Bu bir bakıma tüm kurum-kuruluş-kişilerin birlikte kendilerini gözden geçirmesine, gözükmeyen güçlerini ölçmelerine de ortam hazırlamıştır. Doğal ve kültürel değerler açısından bölgeler arası dengesizlikten uzak bu yaklaşımlar, yönetimlerin sorunları çözmeye ellerindeki olanağı nasıl kullanmaları gerektiğini de ortaya koymaktadır (Sözen 2002).

2.3. Kentsel Yenileme ve Dönüşüm

Kentsel yenileme kavramı 20. yüzyıl başlarında toplumdaki ekonomik ve toplumsal değişimlerin başladığı dönemde ortaya çıkmıştır. Aşırı nüfus hareketleri, nüfus yığılmaları ile öncelikle kent merkezlerindeki mevcut nüfus yapısını değiştirmeye başlamıştır. Buna koşut olarak gelişen fiziksel yıpranma ile birlikte bu mekanların yenilenmesine gereksinim duyulmuştur. Ancak bu yenileme hareketleri her zaman bir dönüşümü de beraberinde getirmemiştir. Bu iki kavramın yani “yenileme” ve “dönüşüm” kavramlarının birbirine karıştırılmaması gerekmektedir. Kentsel dönüşüm salt bir kent mekanının yenilenmesi olarak algılanmamalıdır.

Genel bir çerçeve içinde, kentsel yenileme, farklı nedenlerden ötürü zaman süreci içinde eskimiş, köhnemiş, yıpranmış ya da kimi durumlarda terkedilmiş, vazgeçilmiş kentsel dokunun, günün sosyo-ekonomik ve fiziksel koşulları gözönünde tutularak değiştirilmesi, dönüştürülmesi, ıslah edilmesi ve yeniden canlandırılarak kente kazandırılması olarak ifade edilebilir.

Hızla gelişen, değişen, yoğunluğu giderek artan ve üstelik kültür mirası açısından da son derece zengin olan büyük kentlerde, mevcut potansiyeli değerlendirerek, eskimeye başlayan kentsel alan parçalarını kentlere

kazandırmak, onlara yeni fonksiyonlar yükleyerek canlanmalarını, gelişmelerini ve ıslahlarını sağlamak, sosyo-kültürel ve ekonomik açılardan kentler için büyük bir kazanç anlamına gelecektir. Bu nedenle, kentsel yenilemeye / dönüşüme hakettiği önemi vermek, bu amaç doğrultusunda öncelikle kentsel yenilemenin ilkelerini tartışıp saptamak ve ardından konunun yasal ve kurumsal çerçevesini ortaya koymak yerinde olacaktır. Kentsel yenilemede yetki sorunsalının netleştirilmesi, uygulamaya geçmede en önemli adımlardan biri olacaktır.

Günümüzde mekanın üretim ve tüketim süreçleri birbirinden ayrıldıkça, planlayıcı-tasarlayıcı-uygulayıcı-kullanıcı arasındaki iletişim kurulmadığı sürece yapılan planların uygulanabilir olması olanaksızdır.

Kentsel yenileme projelerinin gerçekleştirilmesi, uzmanından idareye, özel şahıslardan o yerin halkına dek uzanan bir katılım grubu ile gerçekleştirilmelidir. Ancak, projenin sorumlusu, yürütücüsü kim olacaktır? Kentsel yenileme projelerinin gerçekleştirilmesi, yerel yönetimlerin eşgüdümünde, merkezi yönetimin, sivil toplum örgütlerinin, özel sektörün ve halkın katılımı ile gerçekleştirilmelidir. Yerel yönetimler, kentlerin sağlıklı ve dengeli gelişimini sağlamak amacı ile, kentlerin çöküntü bölgelerinde kentsel yenileme projeleri hazırlamakla yükümlüdürler. Bugünkü genel kentsel yenileme ve dönüşüm yaklaşımı daha çok fiziksel planlama temeline dayanmaktadır. Kentsel dönüşüm toplumsal bir proje olarak algılanmalı fiziksel planlama bunun araçlarından biri olmalıdır. Çöküntü alanlarının belirlenmesinin yanı sıra geliştirilecek yeni araştırma ve kestirim yöntemleriyle olası çöküntü alanları önceden saptanmalı ve çöküntünün önlenmesi için fiziksel ve toplumsal projeler geliştirilmelidir.

Kentsel dönüşümün üç ayrı kanadı olmalıdır: Fiziksel - mekansal, sosyal ve ekonomik. Bunların da ötesinde, bu üç dönüşüm kanadını ortak bir zeminde birbirine eklemlendirecek yeni ve farklı bir yasal çatının ivedilikle kurulması gerekmektedir (Özden Ekim 2000 - Mart 2001).

2.4. Sit ve Kentsel Sit

Sit

21 Temmuz 1983 tarihli 2863 no'lu T.C. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda Sit; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi

hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat zellikeri ile korunması gerekli alanlardır. 25 Nisan 1973 tarihli 1710 no’lu T.C. Eski eserler kanunda ise ‘‘Sit’’ tanımı şoyle yapılmıştır;

Homojen oluşları ve özellikleri tarihi, estetik, artistik, bilimsel, ekolojik, etnografik, ebedi veya efsanevi önemleri bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken, tabiatın veya tabiatla insanların müşterek eseri olan topoğrafik bölgelere sit denir.

Kentsel sit

Mimari, yerel, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan ve bir arada bulunmaları nedeniyle tekil taşıdıkları değerden daha fazla değeri olan, kültürel ve doğal evre objelerinin birlikte buldukları alanlardır.

1960’ lı yıllardan önce, tarihi ve geleneksel vrenin, tüm ögeleriyle bir bütün olarak korunması ve geliştirilmesine ilişkin örgütlü ve kuralları belirlenmiş bir çabadan bahsetmek olası değerildir. İstanbul’ da 1958 yılında, İmar Müdürlüğü’ne bağlı olarak bir ‘‘Eski Eserler Bürosu’’ kurulması ve planlamayla koruma arasındaki ilişkiyi kurması öngörülmüşse de, bu husus, tekil bir girişim olarak kalmıştır. Kimi imar planlarında ise, doğal elemanları, kent panoramalarını ve çeşitli siluet değerlerini önemseyen çabalar görülmektedir. Erzurum, Sivas, Kastamonu ve Urfa imar planlarında, korunması gerekli sokak, meydan ve cephe tanımları getirilmiş, belli bölgeler ‘‘Protokol Alanı’’ ilan edilmiştir. Bu yaklaşımların genellikle mevcut durumu korumayı öngörmesi, gelişme ve işlevsel yenileme gibi müdahalelerden uzak kalması, ‘‘pasif koruma’’ anlayışının bir ürünü olmaktadır (Bakırcı 2004).

2.5. Tarihi vrenin Korunmasının önem ve Gerekliliği

Tarihe tanıklık eden eserler arasında daha yaşamakta olanları tanımak, bilmek ve diğerlerinden ayırabilmek gerekir. Korumak için setiklerimiz, hem tarihi, hem kültürel ve de diğer yönlerden gerçekten değer taşıyan korunması gerekli eserler olmalıdır.

1964 yılında oluşturulan Uluslararası Venedik Tüzüğünde ‘‘Yapılmalarının sebebi ne olursa olsun anıtlar zaman içinde ve nesiller arasındaki devamlılığı sağlamıştır. İnsan kuşaklarının tarihi anıtları, geçmişten bir bilgi taşıyarak günümüze eski geleneklerin yaşayan tanıkları olarak gelmektedir. İnsanlar insani değerlerin bütünlüğünde gittikçe daha çok bilinçlenmekte ve

eski anıtları ortak miras saymaktadır. Onları gelecek kuşaklara sağ salim ulaştırmak sorumluluğu iyice anlaşılmıştır. Orijinal zenginliklere zarar vermeden onları bizden sonrakilere geçirmek görevimizdir. Nitekim yüzyılların kültür ürünü olan mimari çevre değerlerini gelecek nesillere aktarmak, bugün toplumun vazgeçilmez görevleri arasında yer almıştır” şeklinde tarihi çevre konusuna yaklaşmıştır .

Tarihi çevreleri korumak onları ilk şekillerine uygun, ancak günümüz koşullarında kullanılacak biçimde onarmak ve onlara bakmakla gerçekleştirilebilecek bir olaydır.

Anıt, Tarihi ya da Arkeolojik Sit gibi sistematik analizi ve dökümü yapılabilen değerler, tarih anlayışı ve tarihi çevre sorununa yaklaşımımız açısından korunmaları ve değerlendirilmeleri, yarattıkları kültür peyzajının çevre içindeki doğal peyzaj olguları ile bütünleştiği ölçüde anlam kazanır.

Eski yerleşme alanları ve kültür elemanları çevresinin korunmasının hedef ve amacı, yapı elemanları ile doğal ve kültürel peyzaj elemanları arasındaki ilişkiyi tanımak, korumak ve geliştirmektir (Yazgan ve Erdoğan 1992).

2.6. Tarihi Kentlerin Korunması ve Uluslararası Çalışmalar

1969 yılında Brüksel’de ilk Tarihi Doku ve Kültürel Mirastan Sorumlu Bakanlar Avrupa Konferansının düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

1963 yılında başlatılan bu hareket sonucunda 1964’de Uluslararası koruma uzmanlarınca Tarihi Doku ve Abideler Uluslararası konseyi (ICOMOS) toplanarak Venedik sözleşmesini hazırlamışlardır. Bu sözleşme UNESCO tarafından yürütülen 1972’de Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Konvansiyonunun formüle edilmesi için önemli bir adım olmuştur.

1969’da Brüksel’de Avrupa Konferansı Sorumlu Bakanlar toplantısında ise özellikle Avrupa ülkelerinin koruma politikalarına yaklaşımları belirlenmeye çalışılmıştır. 1960’lı yıllar boyunca hazırlanan beş sempozyumda çeşitli ülke deneyimleri ve uzmanlarınca yapılan tartışmalar sonucu Brüksel toplantısının amacı “Geçmişimiz için gelecek” (future for our past) sloganı altında belirlenmiş ve koruma kavramını “mimari miras” (Architecturade haritaqe) deneyimi ile çevresiyle uyumlu ilişkiler içinde ve kent planlama politikaları ile bütünleşmiş bir kavram olarak kabulüne karar verilmiştir. Savaş sonrası girilen kitlevi imar faaliyetlerinin sosyo ekonomik ihtiyaçların önceliği nedeni ile genelde insancıl olmayan

yerleşmelerin oluşmasıyla sonuçlandığı ve eski merkezlerin bu gelişmelere paralel olarak nüfus kaybına uğrayarak ya işyerlerine ya da düşük gelir gruplarının kullanımına terk edilmesi nedeni ile yok oluşuna dikkat çekilerek “entegre koruma” kavramı da ortaya atılmıştır. “Entegre koruma” ile tarihi dokunun çevresi ile birlikte güncelliğinin artırılarak korunabilirliğine katkıda bulunulması beklenilmektedir. Bu kavram uyarınca herhangi bir prestij önceliği olmaksızın Avrupa tarihi, peyzajı ve yaşam tarzını yansıtan her türlü doku mimari miras deneyimi içinde değerlendirilerek, mimari mirası ekonomik ve toplumsal yaşam ile bütünleyici kullanım biçimleri ve yaşamını sürdürebilmesi için gerekli koşulların araştırılması konusu 1964 Venedik ve 1968 Quito sözleşmeleri ile tartışma gündemine getirilmiştir.

Bu tartışmalar ışığında 25-27 Kasım 1969 tarihinde Brüksel’de yapılan Avrupa Tarihi Doku ve Kültürel Mirastan Sorumlu Bakanlar Konferansı Çözümleri ortaya çıkmıştır.

Brüksel konferansı sonuçları ışığında 1975 Avrupa Mimari Miras Yılı olarak ilan edilmiştir. Entegre koruma kavramı çerçevesinde ele alınan etkinliklerden biri olan 1975 Avrupa Mimari Miras Yılıının ardından 1976 yılında yapılan Berlin Sempozyumunda Büyük kentlerde karşılaşılan koruma sorunları, 1977’de Granada’da ise kırsal mirasın korunma sorunları, 1978’de Ravello’da kent plancıları, inşaat mühendisleri ve mimarlar için entegre koruma kavramı konulu eğitim seminerleri düzenlenmiştir.

1980-81 yılları arasında Avrupa Konseyi Kentsel Yenileşme Kampanyasını başlatmıştır. Bu kampanya Kentsel Miras kavramı ışığında kent planlama konusundaki gelişmelerin geniş bir perspektif içinde tartışılmasını amaçlamıştır. 1982 yılında Berlin’de yapılan kampanyanın kapanış konferansında kentlerin gelişme ve işletilmesinde insan faktörünün yeri, restorasyonunun gerekliliği, çevre ve sosyo-kültürel bir varlık olarak komşuluk üniteleri ile eski merkezlerin toplumsal bir yeniden üretim merkezi olarak rehabilitasyonu ve nüfus çekim gücünün artırılması konuları tartışılmıştır. Bu tartışmalarda yerel yönetimlerin kentsel çevrenin düzenlenmesi ve daha büyük halk kriterlerinin katılım ile toplumsal bütünleşmeyi sağlayıcı işlevler için daha fazla para, zaman ve yardım bağlamaları konuları üzerinde önemle durulmuştur (Eke ve Özcan 1987) .

Tarihi kentlerin korunması ve uluslararası çalışmalar kapsamında, yurt dışındaki meydan ve sokak dokularından örnekler şekil 2.1. - 2.3.’de görüldüğü gibidir (Kuban 2000).

Şekil 2.1. Place Des Vases / Paris

Şekil 2.2. Piazza di Spagna / Roma

Şekil 2.3. Strassburg'da ahşap yapılar / Fransa

2.7. Kentsel Tasarım Kavramı

Kentsel tasarım kavramı, ilk olarak 1960'lı yılların sonlarında, geleneksel eğitim almış mimar ve plancıların yarattığı yapılanılmış çevrenin eleştirisi olarak gelişmiştir. 1970'li yılların başlarında Avrupa ve Amerika'da mimarlık ve kent planlama arasındaki boşluğu doldurmak, kentleri daha iyi ve yaşanabilir ortamlara dönüştürmek düşüncesi ile ihtiyaca cevap verecek bir meslek dalı olarak kentsel tasarım çalışmaları başlamıştır .

20. yüzyılda kentsel tasarımı tanımlamaya yönelik iki yaklaşım ortaya konmuştur. Bunlardan ilki tasarım kurallarıyla ve tasarlanmış ürünlerle ilgili olan ürün tasarımı, ikincisi ise sürece dayalı kurallardan oluşan süreç tasarımı yaklaşımıdır.

Birinci yaklaşıma göre; kentsel tasarımcılar kuramsal olarak kentsel tasarım çalışmaları yaptıkları için kuramcılar olarak tanımlanmaktadır. Bu tasarımcıların kentsel tasarım hakkındaki fikirleri yeni bir formal, sosyal yaşam ve ilişki organizasyonu ile ilgili olarak genellikle yeni bir estetik yaratma felsefesine dayanmaktadır.

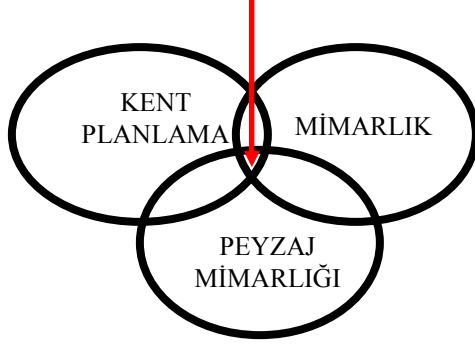
Kentsel tasarımın bir süreç tasarımı olduğunu savunan ikinci yaklaşımda ise, kentsel tasarımcılar uygulamacılar olarak tanımlanmaktadır. Çünkü kentsel tasarımcılar pek çok aktörle (arsa ofisleri, politikacılar, bürokratlar, yatırımcılar, kentte yaşayanlar vb.) birarada çalışarak, tasarımın farklı süreçlerinde, farklı gruplar üzerinde yoğunlaşırlar (Ter 2002).

2.8. Kentsel Tasarımın Multidisipliner Boyutu

Kentsel tasarım; kentsel büyümeye, korumaya, değişime fiziksel tasarım olarak yön veren, pratikte ise kent planlama, mimarlık, peyzaj mimarlığı ve diğer disiplinlerin ortak çalışmasını gerektiren bir çalışma alanıdır. İçeriğini mimarlık ve peyzaj mimarlığının tasarım, çağdaş planlamanın çevresel yönetim ve sosyal bilim geleneğinden almaktadır. Kent Planlama, Mimarlık ve Peyzaj Mimarlığı arasındaki ilişkisi şekil 2.4.'te görüldüğü gibidir.

Kentsel tasarım projelerinde, tasarımı yapılacak alanın ekolojik, ekonomik, sosyal ve politik boyutları bir bütünlük içinde ele alınmalıdır. Dolayısıyla alanın kapsamını sadece mevcut kent değil, insanın tüm yaşam sürecini irdelemek oluşturmaktadır. Bu nedenle kentsel tasarım projeleri mimari ve kent planlama projelerinden farklı bir özelliğe sahiptir. Bu

farklılıklar kentsel tasarımın geniş ve karmaşık olmasının ötesinde, amacı ve stratejisi, araçları, metotları, analitik ve bilimsel içerikleri, gerçekleştirme süreçleri ve aktörlerin oluşumunda görülmektedir (Ter 2002).

Şekil 2.4. Kent Planlama, Mimarlık ve Peyzaj Mimarlığı ilişkisi (Ter 2002)

2.9. Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama

Doğal , tarihsel, kentsel ve arkeolojik sit alanlarının önemi ve ülkenin kalkınma potansiyelindeki yeri nedeni ile merkezi yönetim , yerel yönetim, bilimsel kuruluş ve diğer ilgili planlama kuruluşlarının ortak bir politika çerçevesinde fiziksel planlamanın yanında, ekonomik ve sosyal planlama boyutlarını da içeren, ilgili meslek disiplinlere mensup uzmanlarca, her ada ve parsel tek tek incelenerek, yapı çevre düzenlemeleri ve kentsel peyzaja ilişkin kararları da içerir nitelikte olmalıdır.

Koruma planlamasından amaç, seçilen özel yörenin çevre dokusunun tarihsel, arkeolojik, doğal mimari ve işlevsel değerlerini koruyarak çağdaş koşullara uygun gelişimini sağlayacak genel planlama kararlarının belirlenmesidir.

2.10. Tarihi Yerleşmelerde Yayalaştırma Çabaları

Özellikle tarihi kent merkezlerini yeniden düzenleme çalışmaları yaya alanlarını yeniden ele almanın başlangıcı olmuştur. Başlangıçta, yayaların yoğun dolaştığı yollar düzenlenmiştir. Kentlilerin bu yolları beğenmesi, benimsemesi, sorunu genelde bir politik ve yönetim sorunu haline dönüştürmüştür.

Birçok belediye, yaya yolu kavramını ileriye götürüp, tarihi kentin bir bölümünü tümüyle yayalaştırma yoluna gitmişlerdir.

Kent merkezlerinde alınan bu önlemler, kentin mahallelerinde, komşuluk birimlerinde de benzer önlemlerin alınmasına neden olmuştur.

Yayalaştırmada fiziksel ve toplumsal olarak iki önlem alınmaktadır:

- Fiziksel önlemler : Sürekli ya da süreli olarak sokak, taşıt dolaşımına kapatılmaktadır. Yolun fiziki özelliği üzerinde durulmakta, biçimlendirilmektedir. Kaldırımlar kaldırılmakta, kent mobilyalarıyla sokak donatılmakta mekan zenginleştirilmektedir.
- Toplumsal önlemler : Sokakta yeniden canlandırma çalışmaları yapılmaktadır. Mekan, ticaret, alış-veriş, rastlantı ve kültür sokağı gibi ele alınmakta, parça parça işlev değişikliği ile yeniden düzenlenmektedir. Açık hava sergisi, yolda tiyatro, toplantı, folklorik gösterilerle etkinlik arttırılmaktadır (Kuntay 1994).

2.11. Tarihi Çevrenin Korunmasında Yeşil Alanlar

“Tarihi Çevrenin Korunması” bilincinde olan ülkelerde genel olarak, açık ve yeşil alanlar, Tarihi Çevre içinde iki ayrı işleve sahiptirler:

Birincisi; tarihi eserlerin özelliklerini taşıdıkları evlere paralel olarak, çevrelerindeki yeşil alanların da tarihi biçimlerinin belirtilmesidir.

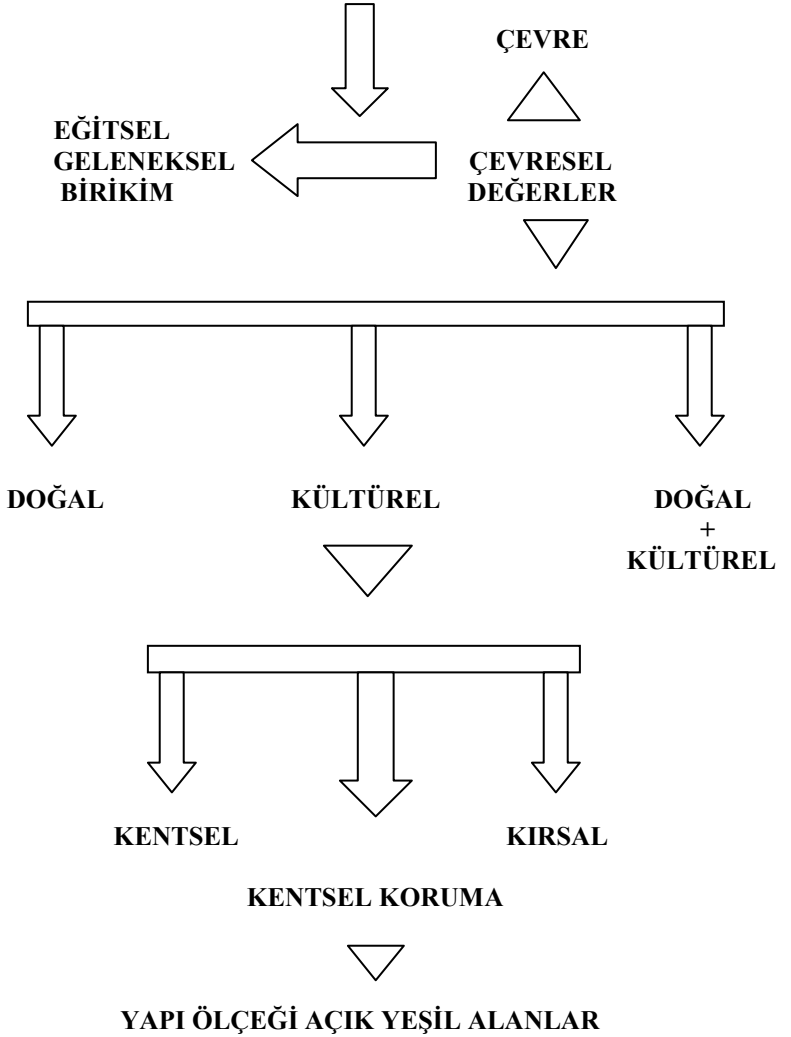
İkincisi ise; belirli bir tarihi eserin daha iyi değerlendirilebilmesi için çevresinin yeşil alan olarak ayrılmasıdır.

Böylece “Tarihi Çevre Korunması” nda rol alan açık ve yeşil alanlar, kültürel, estetik, rekreasyonel, turistik ve ekonomik amaca hizmet etmektedirler.

Her türlü taşınmaz eski eserin çevresi, devrinin dış mekan düzeninin izlerini taşıyorsa da aktif veya korumayla değerlendirilirken yeşil mekanıyla birlikte düşünülmesi gerekir (Yazgan ve Erdoğan 1992).

Kentsel koruma – yapı ölçeği açık yeşil alan ilişkisi şekil 2.5.’te görüldüğü gibidir.

**KULLANIM / İŞLEV EKONOMİK FAKTÖRLER
SOSYAL FAKTÖRLER**

Şekil 2.5. Kentsel koruma – yapı ölçeği açık yeşil alan ilişkisi (Yazgan ve Erdoğan 1992)

Araştırma alanının sınırlarını saptamada, alanda hazırlanan Koruma Amaçlı İmar Planı ve Kentsel Sit Alan Sınırı belirleyici olmuştur ve bu sınırlar içerisinde de uygulamaya yönelik Cumhuriyet Meydanı Örnekleme yapılmıştır.

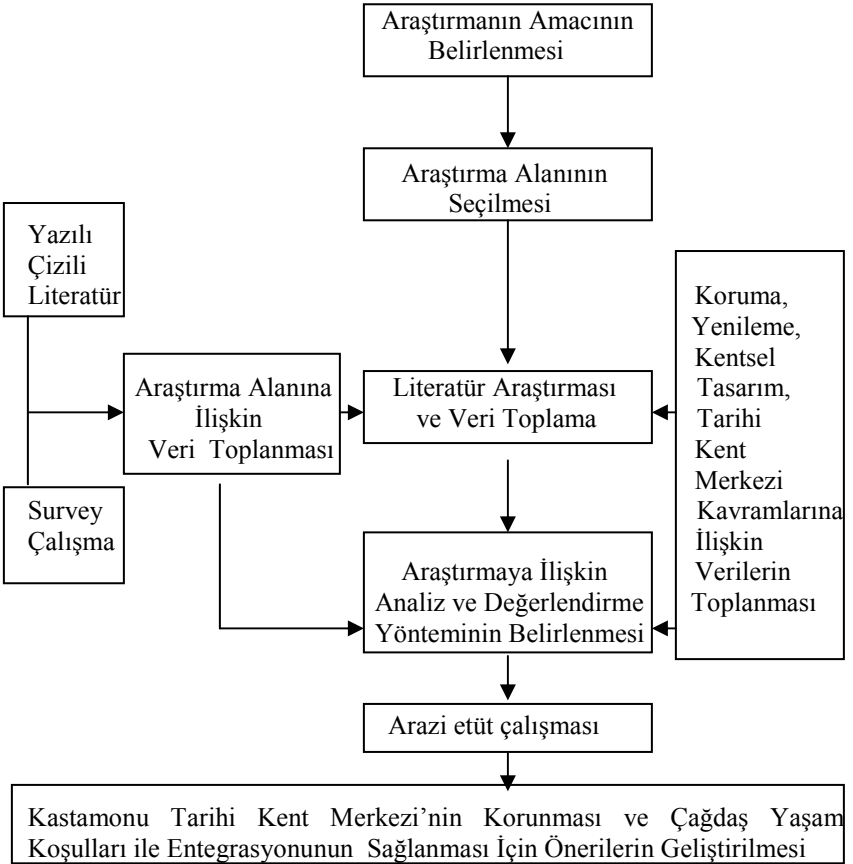
Kültürel miras olan tarihi çevrenin korunması, sürdürülebilirliğin sağlanması ve konu ile ilgili değişik yaklaşımların vurgulanması, tarihi çevrenin korunmasında önemli yer tutan sosyo ekonomik ve sosyo kültürel yapının gelişmesi için kamu-özel-yerel-sivil birlikteliğinin sağlanması, yeniden kazanım ve kentsel dönüşüm olgularının koruma-kullanım dengesi çerçevesinde ele alınması, taşınmaz kültür varlıklarını koruma sürecinde yaşanan sorunlar ve hukuki boyutlar, kentsel tasarım olgusu, multidisipliner boyutu, peyzaj mimarlığı açısından ele alınması, tarihi çevrelerde yeşil alanlar ve yayalaştırma çabalarına dair önemli kriterlerin vurgulanması konularında yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için;

- Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, A.Ü. Peyzaj Mimarlığı Bölümü kütüphaneleri ve Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu dökümantasyon biriminden sağlanan literatürlerden ve konu ile ilgili yapılmış çalışmalardan,
- Araştırma alanı olarak seçilen tarihi kent merkezinin tarihi ve mekansal gelişim sürecini gösteren harita, plan, fotoğraf ve raporlardan,
- Araştırma alanına ilişkin önceden yapılmış tez, araştırma, makale ve kitaplardan,
- Konu ile ilgili olarak Kastamonu Belediyesi'nden elde edilen Koruma Amaçlı İmar Planı ve açıklama raporu, Kastamonu Belediye Başkanlığı, Kastamonu Valiliği ve Kastamonu Kültür Müdürlüğü ile yapılmış yazışmalardan,
- Araştırma alanının sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin Kastamonu Belediyesi, Kastamonu Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kastamonu Valiliği İl Özel İdaresi'den edinilen verilerden,
- Araştırma alanının tarihi ve doğal kültürel varlıklarının tespiti ve günümüzdeki durumu ile ilgili olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü Kastamonu Bölge Sorumlusu ile yapılan sözlü görüşmelerden, Kültür ve Turizm Müdürü'nden elde edilen verilerden,
- Tarihi kent merkezi için hazırlanan 1/500 ve 1/1000 Koruma Amaçlı İmar Planı ve plan raporlarından,
- Araştırma alanında çekilen fotoğraf, görsel inceleme ve izlenimlerden,
- Araştırma alanında gerçekleştirilen arazi etüt çalışması verilerinden,

- Kastamonu Kent Tarihi Müzesi dökümanlarından,
- Kastamonu Arkeoloji Müzesi dökümanlarından, yararlanılmıştır.

3.2. Yöntem

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde dolaylı ve dolaysız gözlem yöntemlerinin her ikisi de kullanılmıştır. Yönteme ilişkin başlıklar; literatür ve veri toplama aşaması, arazi etüd çalışması ve değerlendirmedir. Genel akış şeması ise şekil 3.1.'de görüldüğü gibidir.

Şekil 3.1. Araştırma aşamaları

3.2.1. Literatür ve veri toplama aşaması

Araştırmaya literatür taramaları ile başlanmıştır. Bu çalışmalardan elde edilen bilgiler ışığında, araştırmaya konu olan Kastamonu Tarihi Kent Merkezi'ne ilişkin günümüze kadar yapılmış ve yapılmakta olan “Tarihi Çevreyi Koruma”ya yönelik uygulamalar ortaya konarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmalardan yola çıkarak yakın gelecekte yapılması, uygulanması yararlı olacağı düşünülen fikir ve projeler önerilmiştir. Konu ile ilgili yapılmış çalışmalar “ Literatür Özetleri” kısmında verilmiştir.

İncelenen kent merkezi Kastamonu'nun, kamu kurum ve kuruluşları (Kastamonu Belediyesi, Kastamonu Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kastamonu Valiliği İl Özel İdaresi, Kastamonu Kent Tarihi Müzesi, Kastamonu Arkeoloji Müzesi) ile sivil toplum örgütlerinden (OKAB, Vedat Tek Anı, Sanat ve Restorasyon Merkezi, Vakıflar Genel Müdürlüğü) elde edilen veriler doğrultusunda bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Gelecek nesillere kültürel mirasın korunarak aktarılması bugünün toplumunda yaşayan bizler için büyük bir görevdir. Bu noktayı esas alarak bazı çözüm önerileri getiren çalışmada, yörede yapılan etkinliklerden (Yerel Gündem 21), konaklar başta olmak üzere tarihi dokuyu korumak amacıyla yapılmış olan restorasyon çalışmalarından, tarihi dokuya zarar verecek uygulamalar ve yanlışlıklarından, tarihi çevre koruma, yaşatma ve yenileme işlevlerini de içinde barındıran çok boyutlu bir eylem alanı olan, tarihi çevrelerde yapılacak kentsel tasarım çalışmalarında, tarihsel ve kültürel sürekliliğin sağlanması, yerel kimliğin ortaya konması, kentsel ve mimari dokunun korunması, yaşatılması ve çağdaş yaşam koşulları doğrultusunda kimliğini koruyarak canlandırılması vb. hedefler doğrultusunda yapılan Cumhuriyet meydanı Kentsel Tasarım Projesi oluşturulmuştur.

3.2.2. Arazi etüt çalışması

Arazi tespitlerinin hazırlanmasında yerinde yapılan tespit ve gözlemlerle birlikte Kastamonu Tarihi Kent Merkezi Koruma Amaçlı İmar Planı analitik etüt çalışmalarından yararlanılmıştır. Tarihi dokuyu yakından tanımak için tarihi mekanlar birebir gezilerek incelenmeye çalışılmıştır. Bu mekanların çevresiyle olan ilişkisi Peyzaj Mimar'lığı açısından incelenmiş, bu incelemelerin sonucu olarak açık ve yeşil alanların, doğal ve kültürel peyzaj özellikleriyle bütünleşip bütünleşmediği gözlenmiştir.

3.2.3. Değerlendirme

Doğal, kültürel ve tarihi açıdan büyük bir potansiyele sahip olan Kastamonu, pek çok araştırmacının ilgi odağı olmuştur. Bu araştırmaların da katkısıyla korumaya yönelik çalışmalar olumlu yönde gelişmiş, yöre halkının da koruma konusunda bilinçlenmesi sağlanmıştır. Bu alışmada Kastamonu Tarihi Kent Merkezi'nin kültürel sürekliliği'nin sağlanarak korunmasına ve yaşanabilir mekan olarak düzenlenmesine ilişkin önerilere yer verilmiştir. Ayrıca gelecekte yapılacak çalışmalara örnek teşkil etmesi düşüncesi ile kentin ve tarihi kent merkezinin odak noktası olan Cumhuriyet Meydanı 1/500 lekli kentsel tasarım projesi hazırlanmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Kastamonu'ya İlişkin Genel Bilgiler

Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Kastamonu; doğusunda Sinop, batısında Bartın ve Karabük, güneyinde Çankırı ve güneydoğusunda Çorum ile sınır oluşturmaktadır. Kuzeyi ise Karadeniz ile çevrilidir. 140 km'lik sahil bandına sahip olup, bu bandta 6 ilçe yer almaktadır. 40,48-42,02 kuzey enlemi ile 32,43-34,37 doğu boylamları arasında yer almaktadır. 13,108 km² alan üzerinde yer alan Kastamonu, Türkiye topraklarının % 1,7'sini teşkil etmektedir. Kent merkezinin denizden yüksekliği 775 metredir. Kent merkezi, sahilden 90 km içeride yer almaktadır. Kastamonu'nun havadan panoramik görünüşü şekil 4.1.'de verilmiştir.

Şekil 4.1. Kastamonu'nun havadan panoramik görünüşü (Yaman 2003)

Kastamonu genel olarak dağlık bir yapıya sahiptir. Coğrafi bakımdan Kastamonu'da geniş ovalar yoktur. Kastamonu toprakları Batı Karadeniz ve Kızılırmak havzaları olmak üzere iki ayrı su toplama havzasına bölünmüştür. Kastamonu topraklarının 4/3'ü ormanlarla kaplıdır. Bu

sebeple, gerek ağaç türü, gerek orman bakımından zengindir. Cide ilçesi sınırları içerisinde kalan ormanlık sahalar, Türkiye'nin ağaç türleri bakımından en zengin bölgelerindedir.

Diğer yandan, Karadeniz İklim kuşağı içerisinde yetişen otsu türlerin büyük bir bölümü Kastamonu sınırları içerisinde özellikle sahile bakan kesimlerde yayılış göstermektedir.

2000 nüfus sayımına göre Kastamonu'nun nüfusu 376.725'tir. Özellikle, köylerden büyük kentlere göçler sebebiyle nüfusu azalmaya devam etmektedir. En çok İstanbul, Ankara, İzmir, Zonguldak ve Kocaeli'ne göç vermektedir.

Ekonomisi genel olarak tarım, hayvancılık ve ormana dayanmaktadır. Sanayileşme bakımından pek gelişmemiştir. Son yıllarda turizmin çeşitlerine ağırlık verilerek, turizm sektörünün canlandırılmasına gayret edilmektedir.

Karayolu ağında 707 km devlet yolu ve 497 km il yolu ile toplam 1204 km yol ağına sahiptir. Kastamonu'nun ekonomisine, turizmine büyük katkılar sağlayacak olan Kastamonu Hava Alanının 2370 mt uzunluğundaki pist yapımı ve binasının onarım çalışmaları tamamlanmıştır. Karadeniz'in 140 km'lik sahil bandında 6 ilçesi deniz kıyısındadır (Yaman 2003).

4.2. Kastamonu'nun Turizm Potansiyeli

Kastamonu turizm imkanları ve turizm çeşitleri bakımından zengin kaynaklara sahiptir. Önemli kültür ve sanat eserleri ile dolu olması dolayısıyla da geniş bir kültür turizmi bulunmaktadır.

Karadeniz sahilinden hemen yükselmeye başlayan ormanların yaz mevsimindeki yeşilliği ile kış mevsimindeki beyazlığı harika manzara ve görüntüler sunmaktadır. Kış mevsiminde de kış sporları için geniş imkanlar sunabilmektedir.

Yaz mevsiminde, Karadeniz sahilindeki plajlar ve koylar deniz turizminden faydalananlar ile canlanmaktadır.

Tabiat harikası kanyonlar, mağaralar, yaylayar, çeşitli avcılık için uygun sahaları yanısıra, mahalli el sanatları, halk oyunları, müziği, giyim-kuşamı,

geleneksel mutfağındaki yemekleri ile etnoğrafik malzeme zenginliğine sahiptir.

Ayrıca, kent merkezinde ve ilçelerde farklılıklar gösteren, mimari ve süsleme özellikleri yönünden karakteristik olan konaklar-evler büyük bir turizm potansiyeli taşımaktadır.

Bozulmamış tabiatı, dini-kültürel-anıtsal ve sivil yapıları, el sanatları, mutfağı, etnoğrafik mazlemeleri gibi birçok değerleri, turizm yönünden ekonomik kaynak teşkil edecek şekilde organizeye çalışılmaktadır (Yaman 2003).

Kastamonu'nun 2002 yılındaki görünüşü şekil 4.2.'deki gibidir.

Şekil 4.2. Kastamonu'nun 2002 yılındaki görünüşü (Yaman 2003)

4.3. Kentin ve Araştırma Alanının Tarihi ve Mekansal Gelişim Süreci

• Kentin kuruluşu

Kastamonu Koruma İmar Planı Açıklama Raporu ve Yaman (2003)'ten elde edilen bilgilere göre Kastamonu, Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Ilgaz Dağı eteklerinde yer alan Karaçomak Vadisi'nde kurulmuş eski bir yerleşim bölgesidir.

Bölgede yapılan araştırmalar ve arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkarılan buluntular; Kastamonu'da ilk yerleşimin paleolitik döneme dayandığını belirlemektedir.

M.S. 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'nun Türklerin eline geçmesiyle, Kastamonu da kapılarını yönetim ve kültür merkezi olarak açmıştır.

168 yıl gibi uzun bir süre Candaroğulları hakimiyetinde kalan Kastamonu, çevresinde kültür ve bilim merkezi olarak tanınmış ve birçok alimin ziyaret ettiği bir yer olmuştur.

- **Kentin 14. yy'daki gelişimi**

Kastamonu 14.yy.'da Osmanlı yönetimine geçtikten sonra, askeri gereksinimleri karşılamak üzere uzmanlaşmış bazı imalat dallarının (halat, organ, top ve silah yapımı, dokumacılık) kurulmasıyla belli bir gelişme göstermiştir. 14. yy.'in ortalarında çayın batı yakasında yer alan kent yüzyılın sonlarına doğru, sur dışına ve Kastamonu ayı'nın doğu yakasına taşmıştır. Bununla birlikte yüzyıl başındaki ana karakterini de korumaktadır.

- **Kentin 16. yy'daki gelişimi**

Kastamonu'da 16. yy.'da bazı bayındırlık hareketleri görülmüştür, ama kent yerleşme alanının ölçülerinde önemli bir değişme olmamıştır.

- **Kentin 18. yy'daki gelişimi**

18. yy.'da Kastamonu'da görülen ekonomik gelişmeye paralel olarak nüfusu artan kentin yerleşme sınırları genişlemeye başlamıştır. Bu dönemde kuzeyde İsmail Bey İmaretı ile eski surlar arasına ve çayın doğu yakasındaki tepelere (kuzeye) doğu yeni mahalleler kurulmuştur. Kent bu dönemde ulaştığı sınırları ve yapısal özellikleri 20. yy ortalarına değin korumuştur.

- **Kentin 19. yy'daki gelişimi**

Kastamonu, 19. yüzyılın ilk yarısında vilayet olmuştur. Bu vilayetin sınırları içerisinde; Sinop, ankırı ve Bolu Sancakları da yer almaktadır. Kentte 19. yüzyılda batı etkisinde bir imar dönemi görülmektedir. Bu dönemde bir çok kamu binası batı mimarisinden etkilenmiştir. Bu kamu yapıları dış

görünümleri itibariyle geleneksel dokudan farklı niteliktedir. Bu mimari yapı kamu binaları dışında “mağaza” türü ticari yapılarda da kendini göstermiştir.

Tarihi konut alanları 180 hektarlık alanıyla son sınırlarını 19. yüzyılda almıştır. Topoğrafik yapı nedeniyle kent kuzey ve güney yönlerinde gelişmiştir. Bu günkü kent tarihsel kent alanının birkaç katı büyüklüğündedir.

- **Kentin Cumhuriyet Dönemi’ndeki önemi**

Çeşitli uygarlıklara kapılarını açan, onların tarihlerine konu olan Kastamonu, Kurtuluş Savaşımızın başlamasıyla tarihte yerini almış ve kendi tarihi olaylarını meydana getirmiştir. Türkiye’nin çağdaşlaşma süreci içinde Kastamonu’nun ayrı bir yeri vardır. Büyük önder Atatürk, 23-31 Ağustos 1925 tarihleri arasında Kastamonu ve ilçelerini ziyaret ederek, “Şapka ve Kıyafet İnkılabı’ nı Kastamonu’da başlatmıştır. 24 Ağustos 1925 günü çeşitli heyetleri kabul etmiştir. 25 Ağustos 1925 günü İnebolu’ya gitmiştir. 27 Ağustos 1925 günü, İnebolu’da, Türk Ocağı Binasında “...Bu serpuşun adına şapka denir” diyerek Nutku’nu tamamlamıştır. 28 Ağustos 1925 günü İnebolu dönüşünde Devrekani’yi ziyaret etmiştir. 29 Ağustos 1925 günü Taşköprü’yü, 30 Ağustos 1925 günü Daday’ı ziyaret etmiş ve aynı gün Kastamonu’ya dönmüştür. 31 Ağustos 1925 günü de Kastamonu’dan ayrılmıştır.

- **Kentin Cumhuriyet Sonrası değişimi**

II. Dünya Savaşı’ndan, özellikle 1950’den sonra kentte geçmişe göre hızlı sayılabilecek bir gelişme ve yenilenme başlamıştır. Kırdan kente göç, kent nüfusunun artmasına yol açmışsa da, kırsal kesimden alınan göçün azlığı, ayrıca kentin kendisinin de göç vermesi nedeniyle, bu artış hayli yavaş olmuştur. Bu süreç içinde, kentin çarşısıyla çayboyu arasında kalan şeridi ile çayın doğu yakasındaki eski yapıların yerini kagir ve betonarme yapılar alırken, bu kesimlerdeki eski kent dokusu da değişmiştir. Buna karşın, eski sur içi kesimi, özellikle çarşı ile kale yamacındaki mahalleler, yapı ve yol düzeni açısından eski karakterini korumuştur. Topografik yapıya son derece uygun olan bu eski düzende konutlar eğim eğrileri boyunca sıralanarak diziler oluşturmaktadır.

4.4. Kenti Biçimlendiren Etmenler

Kentin ekonomik kaynaklarının azlığı kültürel mirasın korunması açısından bir şans yaratarak, Kastamonu'daki tarihsel konutlara yönelik olumsuz müdahaleleri 1950'li yıllara kadar bir nebze de olsa firenlemiştir. Bu nedenle Kastamonu'da, ekonomik girdisi yüksek pek çok Anadolu kentine oranla daha fazla sayıda tarihsel konut günümüze dek kalabilmiştir. Öte yandan, betonarme yapı teknolojisinin yaygınlaşmasına koşut olarak, Kastamonu'da 1960'lı yıllardan itibaren tarihsel konut kaybının başladığı bilinmektedir. Çağdaş konforu betonarme konutlarda yaşama kolaylığı, sözkonusu konforu ahşap tarihsel konutlarda yaşatma duyarlılığına yeğlenmiş, bunun sonucunda çok sayıda ahşap konut bu dönemde yıktırılarak, arsaları üzerine taban alanı daha büyük ve daha yüksek apartmanlar arsa edilmiştir.

Geleneksel Kastamonu konutlarının günümüzdeki “korunmuşluk” durumuna baktığımızda, kentin sit alanı ilan edilmesine ve 300'ün üzerinde konutun tescil edilmiş olmasına karşın, bilinçli bir koruma yaklaşımının olmadığı görülmektedir. Egemen olan görüntü, geleneksel Kastamonu konutlarının kendi haline bırakılmışlığıdır. Kastamonu'nun büyük kentlere göç veren illerin başında yer alması, kent dışına giden ailelerin konutlarını kırsal kökenli “yeni” Kastamonu'lulara satmaları veya kiralamalarına yol açmıştır. Büyüklükleri nedeniyle pek çok tarihsel konutun birden fazla aileye kiralandığı görülmektedir. Buradaki kiracı aileler son derece sağlıksız koşullarda yaşamlarını sürdürmeye çalışırken, konut üzerinde de geri dönüşü olmayan tahribatlara yol açmaktadır. Sayıca az olmakla birlikte, kendi kendine yıkılması beklentisiyle sahipleri tarafından terkedilmiş geleneksel konutlar küçük bir grup oluşturmaktadırlar. Bir başka küçük grup ise, kent dışındaki sahipleri tarafından yalnızca bayram ve yaz tatillerinde kullanılan konutlardan oluşmaktadır.

Geleneksel Kastamonu konutlarına ve tarihsel kent dokusuna mimar eliyle ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu onayıyla yapılan, müdahaleleri üç ayrı grupta ele almak olasıdır:

Bu gruplardan ilki, sit alanı içerisindeki boş parsellerde inşa edilen binalardır. Koruma imar planı kıstaslarına göre planlanan bu yapılar, bünyelerinde bazı geleneksel mimari öğelere yer veren binalar olmaktan öteye geçememişlerdir. Bu yapıların zemin katlarında karşımıza çıkan, dükkan cephelerinin boydan boya camekan yapılması ısrarı, koruma

kurullarının üstünde durmadığı veya gözden kaçırdığı bir çevre duyarsızlığıdır.

İkinci grup ise yıkılan veya yıktırılan ahşap konutun yerinde inşa edilen, özgün yapının cephesini taklit etmeye çalışırken, mekansal olarak özgün yapıyla bağlarını tamamen koparan betonarme yapılardan oluşmaktadır. Kastamonu'daki bu tür yapıların, oransal olarak İstanbul gibi büyük kentlerdeki yoğunluğun çok gerisinde kalması tarihi çevre için bir artı değerdir.

Son grubu oluşturan yapıları yine ikiye ayırmak olasıdır. Kerpiçlik Sokak No. 2 ve Atatürk Caddesi No. 3'de yer almakta olan iki yapıdan oluşan ilk grup özel şahıslarca gerçekleştirilmiş, çağdaş restorasyon kuramı çerçevesinde başarılı uygulamalardır. Her iki konutun restorasyonu, özgün malzemeye ve detaya sadık kalınarak gerçekleştirilmiştir. Söz konusu iki uygulamayla ortaya konan bu anlayış ve duyarlılığın yaygınlaşacağı umudu, tarihi çevre koruma bilincine sahip meslektaşların ve gönüllülerin çalışma ve mücadele isteğini artırmakta diğer korunması gerekli yapıların da aynı duyarlılık ve özenle ele alınması için başarılı birer örnek oluşturdukları düşünülmektedir. Son grubun ikinci alt grubunu kamunun gerçekleştirdiği uygulamalar oluşturmaktadır. 90'lı yılların ikinci yarısında Kastamonu Valiliği'nin girişimi ve desteğiyle tarihi konutlar hesabına olumlu gelişmeler yaşandığı izlenmektedir. Saylav Sokak'daki bir konut, Valilikçe 75. yıl Cumhuriyet Evi olarak onarılmıştır. Valilik, kentteki kamu kurumlarının, vakıf ve benzeri kuruluşların tarihi ev satın alıp, onararak kullanıma açmalarını teşvik etmektedir. Amaç, örnek restorasyonlarla, Kastamonuluların ilgisini bu konuya çekmek ve kendi evlerini onarmaları için yüreklendirmektir (Eyüpgiller 2001).

4.5. Tarihi Kent Merkezinin Özellikleri

4.5.1. Yapısal özellikleri

Eyüpgiller (2001) ve Kastamonu Koruma İmar Planı Açıklama Raporu'ndan elde edilen bilgilere göre; Kastamonu'nun yüklendiği asıl işlevler, gelişmemiş bir tarımsal altbölgenin yönetsel merkezi olmaktan öteye geçmez. Kent merkezi, sanayi öncesi kent yapısına özgü nitelikler taşımaktadır.

Kastamonu'nun 1925 yılındaki ve günümüzdeki sınırları karşılaştırıldığında, kentin bir kaç katı büyüdüğü anlaşılmaktadır. Bu

büyüme, Kastamonu'nun konumlandığı vadinin gelişmeye elverişli kuzey-güney doğrultusundaki iki ucunda olurken, kentin doğu ve batıda yamaçlar ile sınırlandırılması bu yölerdeki gelişmeye olanak vermemiş, özellikle batı yönde kayda değer bir yapılaşma gerçekleşmemiştir. Kastamonu'nun tarihi dokusundan bir görünüş şekil 4.3.'te verilmiştir.

Şekil 4.3. Kastamonu'nun tarihi dokusundan bir görünüş (Toprakçılar Konağı Broşürü 2004)

Tarihsel alanlardaki değişim konusu ele alındığında, yol ve konut alanı genel düzeninde eskiyle köklü bir farklılaşmanın yaşanmadığı görülür. Tarihi konutların yıktırılıp, arsaları üzerine, taban alanı daha büyük ve daha yüksek bina inşa edilmesi biçiminde kendini gösteren değişim ise, ne yazık ki kentin görünümünü büyük ölçüde zedelemiştir.

1950'li yıllara kadar Kastamonu tarihi yapılarına olumsuz müdahale olmamış, ancak 1960'tan sonra betonarme yapıların yaygınlaşması ve bu yapılardaki konforun ahşap tarihi yapılara tercih edilmesi nedeniyle tarihi yapı kaybı olmaya başlamıştır. Kentin ekonomik sıkıntıları nedeniyle 1973'e kadar yeni yapılaşma daha fazla olmamış ve 1973'teki yasal düzenlemeyle günümüze kadar gelebilmiştir.

Kentin tarihi yol dokusu ve yapı adaları büyük oranda korunmuş olup sadece bazı ticari ve yönetsel merkezlerin meydanlaştırıldığı gözlenmektedir. Kentin görünümü XX. yüzyılda çok sayıda tarihi ahşap yapının korunarak yeniden işlevlendirilmesi ve doğal dokusunun bozulmadan istenen konforun verilmesi yerine, günümüz mimarisine uygun betonarme yapıların yapılmasıyla değişim göstermiştir.

Tarihi konutların yıktırılıp yerine taban alanı daha büyük ve daha yüksek bina inşa edilmesi, kentin görünümünü olumsuz etkilemiştir.

Eski kentin ortasında yer alan kent merkezinde yoğunlaşan ticarethaneler ve idari yapılar, kendi içlerinde ayrılmamış olmakla birlikte, çayın batı yakasında ticarethaneler, doğu yakasında ise idari yapılar ağırlık kazanmıştır.

Kastamonu Çayı'nın iki yanındaki iki ana cadde ile kentin kuzeyinde sosyal konutların yer aldığı kesimde çok katlı betonarme yapılar vardır. Bunlar dışında, kentteki konutların çoğunluğunu bir iki katlı eski ahşap yapılar oluşturur. Konutların fiziksel özellikleri ile konut alanları arasındaki farklılaşmalar da derin değildir. Genel olarak refah düzeyi yüksek kesimler çay boyundaki çok katlı yapılar ile kent merkezindeki eskiden kalma bakımlı evlerde yaşamaktadır. Birçok yerde farklı kotlardaki yollar ve ev dizileri arasında merdivenli yollar vardır. Fazla eğimli yerlerdeki bu tür özgün çözümler ve ilginç hacimlerden oluşan eski kent, vadiye bakan kademeler biçimindeki konut dizileri, bunlara paralel yolları, küçük meydanları ve bahçeleriyle organik bir bütün, oluşturmaktadır. Kent merkezinden uzaklaştıkça, yamaçlarda gecekodu tipi yapılaşmalar oluşmuştur.

Çayın iki yanında uzanan caddeler kentin ana yollarını oluşturur. Çay boyundaki caddelere dik olan doğu-batı doğrultulu caddeler içinde en önemlileri, kent merkezinin batı yakasında yer alan Belediye Caddesi ve doğu yakasındaki Kırkçeşme caddeleridir.

Kastamonu Çayı'yla ikiye bölünen kent yerleşme alanı yedisi taşıt geçebilen, beşi de yayalara ayrılmış köprüler ile birbirine bağlanmaktadır. Bu köprülerden en eskisi tarihsel değeri olan Hükümet Meydanı önündeki taş Nasrullah Köprüsü'dür.

Kuzeyde, bir kısım konutları İmar ve İskan Bakanlığı'nca yapılan "Gecekodu Önleme Bölgesi" kurulmuştur. Kooperatifler eliyle

gerçekleştirilen diğer toplu konut uygulamaları da bu kesimde yoğunlaşmıştır. Kuzeyde çayın batı yakasındaki bir diğer önemli gelişme de Belediyenin Kent-Koop ve Kent-Kur aracılığıyla gerçekleştirmeye çalıştığı ve yaklaşık 20 hektarlık bir alanı kapsayan Kuzey-Kent Toplu Konut Bölgesi uygulamasıdır.

İki yanında 19. yüzyıl mimarlığının seçkin örneklerini barındıran Belediye Caddesi'nde gabarinin 5-6 kata çıkartılması tüm şehircilik ve mimarlık kurallarını hiçe sayan bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Yol üzerindeki yüksek yapıların sayısının artmasıyla bölgedeki araç ve yaya trafiği artacak ve var olan çözümsüzlük kronikleşecektir. Yüksek yapılaşma elbetteki çağımızın bir gerçeğidir. Ancak bu yapılaşma tarihsel merkezlerin dışında olmalıdır. Bu tür yapıları, yapılaşmasını çok önceden bitirmiş dokuya sokmak yerine, bunlara alt yapısı (yol, su, elektrik ve kanalizasyon) daha uygun kent dışı yeni yapılaşma alanlarında yer verilmesi çağdaş şehirciliğin gereğidir. Aksi takdirde, yüksek rant uğruna bir kentin mahvoluşu ile yüzyüze gelinecektir.

4.5.2. Mimari özellikleri

Son yıllarda Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar, Valilik, Yerel Yönetim ve Sivil Toplum Örgütleri'nin katkılarıyla pek çok tarihi yapı tescillenmiş, gerekli restorasyon çalışmaları tamamlanarak yeniden kazanımları sağlanmıştır. Bu şekilde konaklara yeni işlevler verilerek örneğin; otel, restoran, ana okulu, eğitim merkezi, müze, el sanatları üretim ve satış merkezi vb. olarak yaşatılmaya devam etmektedir.

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 3.5.1985 gün ve 989 sayılı kararı ile Kastamonu İl Merkezin'in "Koruma İmar Planı" nın yaptırılması karar altına alınmış, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 29.11.1989 gün ve 49 ile 581 sayılı kararlarına göre de, hazırlanacak Koruma İmar Planı' nın Kurul'ca onaylanmasına kadar, sit alanları içinde korumaya yönelik kamu yatırımları, acil ve gerekli onarımlar ile Kurullarca önceden alınmış uygulamaya yönelik kararlarla ilgili başvurular dışında hiç bir konunun görüşülmeyeceğine karar verilmiştir.

Bu durumda, Kastamonu kent merkezinde herhangi bir imar uygulaması yapmak olanaksızlaştığından 2863 sayılı Yasa hükümlerine göre Koruma İmar Planı yaptırılması zorunluluk haline gelmiştir.

Yörenin mimari özelliklerinde kendine has motif ve ustalık taşıdığı görülmektedir.

Kastamonu'nun geleneksel konut kaybının boyutlarını kavramamıza şu tesbitler yardımcı olacaktır: Kültür Bakanlığı'nın 1990 yılındaki tesbitlerine göre 23'ü Kastamonu'da 358 ev eski eser olarak tescillidir. Karşılaştırma yapmak istenilirse;

1986'da Kula'da 286, 1984'de Tokat'da 117 evin Bakanlıkça tescil edilmiş olduğunu görürüz. Bu veriler Kastamonu'nun tarihi konut potansiyelini gösterme açısından önemlidir. Ancak 1992 yılında, yapılan tesbitlere göre Kastamonu'da 797 tarihi nitelikli konutun yer aldığı anlaşılmış, Bakanlık tesbit ve tescillerinin gerçek durumu yansıtmadığını göstermektedir. 1992 tesbitlerine göre kentteki tarihi nitelikli 797 evden 351'i I. derecede, 446'sı 2. derecede mimari ve estetik değerli görülmüştür.

1286 Hicri / 1869 Miladi tarihli Kastamonu salnamesinde kentte 3138 "hane" yer aldığı kayıtlıdır. 1869 yılı tesbitlerinin abartılı olduğu düşünülse bile, 1992 yılında yapılan tesbit ile arasındaki fark, çok sayıda konutun geçen zaman içerisinde ortadan kaldırıldığını ortaya koymaktadır.

Geleneksel Mimari Özellikleri

Kastamonu, "Mimari Miras" kavramı bağlamında, geleneksel konut mimarisi yeterince ele alınmamış kentlerimizden biridir. Oysa ki konut dokuları; kapladıkları geniş alan ve henüz dokunulmamış mimari özellikleriyle, günümüz Anadolu kentlerinin hepsinde olduğu gibi, Kastamonu'da da kente karakterini, kişiliğini veren temel öğelerdir.

Kentin, güney-kuzey doğrultusunda akan bir derenin oluşturduğu vadinin iki yamacında kurulu olması, konutların arazi üzerine yerleşiminde zorluklara yol açmış, bu sorun, konutların eğim çizgilerine paralel yollar üzerinde konumlanması ve arazinin setlenerek, konutların temellerinin sağlam zemine oturtulmasıyla çözümlenmiştir. Kastamonu konutları genel olarak zemin katları kargir, üst katları ahşap karkas arası tuğla veya kerpiç dolgululu, başka bir deyişle hımsız yapılardır. İki ya da üç katlı olan bu konutlar, alaturka kiremit örtülü kırma veya beşik çatılıdır. Kastamonu konutları, plan ve mekan özelliklerine göre başlıca üç grupta ele alınabilir: Bunlardan ilki, Kastamonu'da "çardak" adını alan "dış sofalı/hayatlı", ikinci grup ise, sofalı evlerdir. Bu iki gruptan daha karmaşık plan nitelikleri taşıyan, "açık" sofa (çardak) ve "kapalı" sofa kavramlarıyla açıklanması

olası görülmeyen, iki bölümlü konutlar ise, Kastamonu geleneksel konut dokusunun bileşenleri içerisinde üçüncü grubu oluştururlar. Her üç grupta yer alan konutlar, arazinin ve parselin koşullarına ve kullanıcı isteklerine bağlı olarak plan düzeninde farklılıklar göstermektedirler.

Kastamonu konutunun en önemli mekan ögesi olan çardak veya sofa olarak adlandırılan mekanlar, geleneksel ataerkil yaşam tarzı içerisinde, aile bireylerinin ortak yaşamının geçtiği yerlerdir. Çardakların, kışlık erzağını hazırlanması gibi, üretim amaçlı kullanım özelliği de vardır. Odalar ise, kalabalık ailelerin her birinin sahip oldukları, çeşitli gereksinimlerini içerisinde karşılayabildikleri, bağımsız mekanlardır.

Genellikle iki veya üç, nadiren dört katlı olan Kastamonu konutlarının dış görünüşleri, konutun her cephesinde yer alan çıkmalar ve pencere düzenlemeleri ile hareketlendirilmiştir. Bazı örneklerde parselin çarpıklığını düzeltmek, bazen konut alanını arttırmak veya manzaraya-yola daha iyi açıyla yönelmek amacıyla uygulanan çıkmalar ve konutun üst katında benzer amaçlarla inşa edilen cihannümar sokak silüetlerini olduğu kadar, kentin genel görünümünü de pitoresk kılan unsurlardır. Kastamonu konutlarının zemin katlarında ve servis mekanlarında pencere açıklıkları kimi zaman taş oyuyla bir delikten (mazgal) ibaretken, bazı yapıların bodrum pencerelerinde sanat değeri taşıyan taş işçiliği örnekleriyle karşılaşılmaktadır. Üst katlarda, sofa ve odalara bol ışık almayı sağlayan çok pencereli düzenlemeler uygulanmıştır. Pencereler, çoğunlukla düşey sürme (giyotin) kanatlıdır. Kemerli, dikdörtgen biçimli pencereler, geç dönem konutlarında ampir ve neoklasik dekoratif detaylar içeren sövelerle bezenmiştir.

Kastamonu konutlarında dekoratif öğelerin tavanlar, tepe pencereleri, dolap kapakları, ocak yaşmakları ve kapılarda yoğunlaştığı izlenmektedir. Genellikle ahşap işçiliği biçiminde kendini gösteren dekorasyon, yaşmaklar, tereçeler ve tepe pencerelerinde alçı ile yapılmıştır. Anadolu konut geleneğinde terek, sergen adlarıyla anılan raflara Kastamonu'da az da olsa rastlanılmaktadır (Eyüpçiller 2001).

4.5.3. Yaşam biçimi ve kültürel özellikleri

Az gelişmişliği nedeniyle kentte sosyo ekonomik farklılaşma henüz keskinleşmemiştir.

Gelişmenin ağırlığı kuzey yönünde olmak üzere kent kuzey ve güney yönlerinde gelişmektedir.

Kent içi ulaşım özel halk otobüsleri ve minibüslerle sağlanmaktadır.

Eski kent kesimindeki yapılar, bakım ve onarım giderlerinin yüksekliği ve konut gereksiniminin farklılaşması gibi nedenlerle terk edilmekte, yoğunluk giderek düşmektedir. Eski kentin korunması, kentin varolan ekonomik gelişmişlik düzeyinde halkın gücünü aşan boyutlarda bir örgütlenme gerektirmektedir. 20. yy.'da ülke düzeyinde gelişen pazar ekonomisi, Kastamonu kentinde hayli canlı olan belirli zanaatların giderek yok olmasına neden olurken, bölgede yeni oluşan ulaşım bağlantıları da, kentin önceleri ticaret ilişkileri açısından merkezlik işlevi gördüğü bölgenin giderek küçülmesine neden olmuştur.

4.5.4. Doğal Peyzaj özellikleri

Kastamonu kenti topografik yapı itibariyle orta dağlık özelliindedir. Kent merkezinin güneyinde doğu-batı doğrultusunda uzanan ve en yüksek noktası 2546 m. ile Küçükhacet Tepesini içine alan Ilgaz Dağları, kuzeyinde ise denize paralel uzanan ve en yüksek noktası 2019 m. ile Yaraltıgöz'ü içine alan Küre Dağları vardır. Kastamonu kenti, Gökırmak'ın bir kolu olan Karaçomak deresi boyunca gelişimini gerçekleştirmektedir.

Bitki coğrafyası açısından Avrupa - Sibirya (Öksin) kuşağı içinde yer alan Kastamonu kenti , denizsel iklimden karasal iklime geçiş gösteren bir konumda olmakla birlikte, kent merkezi kara ikliminin etkisi altındadır. Kent merkezinde, kış ayları soğuk ve karlıdır. Yıllık sıcaklık ortalaması 9,8°C, Ocak ayı ortalaması -1,1°C, Temmuz ayı ortalaması 20,2°C, yıllık toplam yağış ortalaması 449,7 mm, ortalama rüzgar hızı 1.4m/sn, rüzgar yönü ise güneybatı-lodostur .

Kastamonu kentindeki parklardan Kışla, Sinanbey ve Cevizli parkları kent halkı için rekreasyonel ihtiyaçlara cevap veren önemli dinlenme alanlarındandır (Ayan vd. 2004).

Ayrıca Karaçomak Deresi'nin iki yanında yer alan taşıt yollarının dereye bakan kısımlarında yaya sürkilasyonunu sağlayan kaldırımlar mevcuttur. Bu kısımda bitkilendirme ve diğer peyzaj özellikleri de (aydınlatma elemanları, döşeme vb. donatı elemanları) tarihi dokuya uygun olarak geliştirilebilir.

Kentin iki önemli meydanından birisi olan Nasrullah Meydanı ve yakın çevresinde peyzaj düzenlemeleri yapılmıştır. Cumhuriyet Meydanı'nda ise bir takım düzenlemeler yapılmıştır ancak, yeni bir kentsel tasarım projesi ile geliştirilmesi, alandaki tarihi doku açısından önemlidir.

4.6. Kastamonu Kenti Açık ve Yeşil Alanları İçin Ekolojik Bir Yaklaşım

Ayan vd. (2004) tarafından, Kastamonu Kent Merkezi'nde yer alan parklardan Kışla Parkı, Sinanbey Parkı, Cevizli Park değerlendirilmiş ve ortaya çıkan çalışma sonucunda yörede kullanılacak bitkiler tesbit edilerek, yapılacak diğer uygulamalara yön verecek bir doküman hazırlanmıştır. Çalışma sonucunda yörede kullanılacak endemik türler belirlenmiştir. Bu kaynak çalışma, kent merkezindeki diğer açık yeşil alanların peyzaj düzenlemesinde yardımcı olacaktır.

- Kışla Parkı

Kent merkezinde, 7.500 m²'lik alana sahip, üç girişli en büyük parktır. Park içerisinde Atatürk heykeli, süs havuzu, kafeterya, wc, çocuk oyun alanı, iki adet çeşme, gezinti yolları ve oturma bankları bulunmaktadır. Yer döşemesi olarak, beton parke taş kullanılmıştır. Çim alan, bordür taşları ile sınırlandırılmıştır. Parkta mevcut bitkiler herhangi bir projeye dayalı olarak yapılmamıştır. Ağırlıklı olarak Dağ akçaağacı (Acer pseudoplatanus) ve plastitesi yüksek olan ve bölge için ekzotik bir tür olan Cedrus libani olmak üzere toplam 17 adet farklı tür kullanılmıştır. Parkta mevcut türlerin % 58'si iğne yapraklı ve % 42'si ise geniş yapraklı türlerdir. Kullanılan canlı elemanların (iğne yapraklı-geniş yapraklı) sayısı takriben eşittir. Ancak, Acer pseudoplatanus'un yoğun kullanımından dolayı park, geniş yapraklı türlerin hakimiyeti görünümündedir. Türlerin tamamı ağaç formunda olup, ağaçlık veya çalı (Rosa dışında) türlerine yer verilmemiştir. Bunun yanında, ağaçların uygun aralık - mesafe ile plante edilmemeleri nedeniyle tepe taşları girift bir hal almıştır. Estetik bir görüntü vermeyen, çok sıkışık ve boylu ağaçların alandan bir kısmının çıkarılarak yerlerine daha az boylanan, ileride çok fazla sıkışıklığa meydan vermeyecek türlerin getirilmesinde parkın estetik görünmesi açısından yarar vardır. Ayrıca, Kışla parkında dikkati çeken diğer önemli bir durum da; Pinus sylvestris, Pinus nigra ve Abies bornmülleriana gibi bölgenin doğal türlerine yoğun bir şekilde yer verilmesine rağmen, bu türlerin gelişimlerin canlı ve kompakt bir hal arz etmemeleridir.

- Sinanbey Parkı

Yaklaşık 5.250 m² alanı bulunan parkın içerisinde iki adet çeşme, büfe, açık kafeterya, süs havuzu (5x5), wc, çocuk oyun alanı ve oturma bankları mevcuttur. Yer döşemesi olarak, beton parke taş kullanılmıştır.

Sinanbey Parkı'nda 18 adet farklı tür tespit edilmiş olup, burada da *Acer pseudoplatanus*'a ağırlık verilmiş olduğu, daha sonra ise Türkiye için ekzotik bir tür olan Arizona servilerinin (*Cupressus arizonica*) yoğun olduğu tespit edilmiştir. Diğer parklardan farklı olarak bu parkta; çalı formunda *Euonymus japonica*, *Ligustrum vulgare* ve *Rosa sp.* türlerine yer verilmiştir. Parkta mevcut türlerin %44'ü iğne yapraklı ve % 66'sı ise geniş yapraklı türlerdir. Geniş yapraklı bitki kullanımı iğne yapraklılara göre takriben 2 kattır. Bu ise özellikle gürültü önleme açısından isabetli bir uygulamadır.

- Cevizli Park

Üç girişi bulunan parkın içinde çocuk oyun alanı, banklar, büfe ve açık kafeterya mevcuttur. Ana yolun hemen kenarında olan park, toz ve gürültüyle karşı karşıya kalmış durumdadır. Parkta bulunan banklar, karşılıklı olarak yerleştirildiği için oturan kişileri rahatsız edici bir durumdadır. Çocuk oyun alanının etrafında ebeveynlerin oturmaları için yapılmış olan banklar tamamen güneşe maruz durumdadır. Seçilmiş olan 3 park içerisinde 1250 m² ile en küçük alana sahip olan parktır. İçerisinde 10 adet farklı tür tespit edilmiş olup, tamamen ağaç formulu ve ağırlıklı olarak da bölgenin doğal türlerinden *Abies bornmülleriana* ve Türkiye için ekzotik ve plastitesi yüksek bir tür olan *Acer negundo*'ya yer verilmiştir. Geniş yapraklı ve iğne yapraklı tür karışımı % 60 + % 40'tır. Bu parkta geniş yapraklı ve iğne yapraklı fert kullanımı takriben birbirine eşittir.

Küçük parklar kategorisindeki çalışma objesi parklar, alan büyüklüğünün yeterli olmaması nedeniyle öncelikle kendisini çevresinden önemli ölçüde ayırt edebilecek bir ekosistem oluşturamamaktadır.

Çalışmada, parklar için ifade edilebilecek eksikliklerin başında, peyzaj açısından önemli olan; bitkilendirme gelmektedir. İklimin önemli kısıtlayıcı faktör olmasına karşın bitki çeşitliliğine, form, renk ve özellikle mikroklima koşullarına dikkat edilmemiştir. *Acer pseudoplatanus*, *Cupressus arizonica*, *Cedrus libani*, *Acer negundo* ve *Abies bornmülleriana* gibi belirli türler, oldukça yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Ayrıca, tüm parklarda sirkülasyon

sorunu, bakımsız durumda olan oturma birimleri, havuzlar ve çim alanlar sorun teşkil etmektedir.

Üç parkta da ekolojik yaklaşım doğrultusunda; bölgenin doğal türleri ve/veya yörede yetişmeye uygun türler tercih edilmiştir. Form olarak ağırlıklı, ağaç formundaki türler kullanılmıştır. Ancak, ağaççık ve çalı türlerinin de kullanımı ile parklardaki estetik etki daha yüksek olabilecektir. Bu sayede de, canlı elemanların kullanım alanının her kademesinden rahatça yararlanmalarına olanak sağlanmış olunacaktır. Bu bağlamda; soğuk iklime, hava kirliliğine dayanıklı/toleranslı ve estetik etki yaratma özelliğindeki; *Cornus mas*, *Pyracantha coccinea*, *Sorbus aria*, *S. aucuparia*, *S. torminalis*, *Juniperus oxycedrus* subsp. *oxycedrus* gibi çalı/ağaççık formundaki türler akla gelmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin endemik türlerinden olan *Pinus nigra* subsp. *pallasiana* var. *pyramidata* Kastamonu yöresindeki doğal yayılışını temsil açısından ve ayrıca, bilimsel ve estetik değeri yüksek bir takson olması nedeniyle mutlaka kullanılmalıdır (Ayan vd. 2004).

4.7. Kastamonu'da Tarihi ve Kültürel Değerler

Yaman (2003)'ten elde edilen bilgiler doğrultusunda, Kastamonu'da tarihi ve kültürel değerleri; arkeolojik sit alanları, kentsel sit alanları, anıtlar, hanlar, köprüler, müzeler, meydanlar idari yapılar ve Kastamonu konakları / evleri başlıkları doğrultusunda incelemek mümkündür.

4.7.1. Arkeolojik sit alanları

- Kastamonu Kalesi

Kentin sembolü anıtlarından biridir. 12. yüzyılda Bizans döneminde Komnenoslar tarafından ilk inşaaı yapılmıştır. Şekil 4.4.'te Kastamonu Kalesi'nden bir görünüş verilmiştir.

112 mt. yükseklikteki tabii tepe üzerindeki kale, güneyden kuzeye 155 mt. uzunluğunda, doğudan batıya 50-50 mt. genişliğindedir. Yapısı taş ve harçtır. Aralarda ahşap hatıllar da kullanılmış olup, 15 büyük kule ve burç ile güvenlik sistemi desteklenmiştir. Üst-orta kesimindeki dehliz şeklindeki merdivenli yol, Kale Kapısı Sempti'nde dış sura yeraltından ulaşmaktadır.

Şekil 4.4. Kastamonu Kalesi (Yaman 2003)

4.7.2. Kentsel sit alanları

Kentte Kastamonu kent merkezi en büyük kentsel sit alanı olarak tescillidir. Toplam 568 adet dini, kültürel, anıtsal ve sivil yapılardan 358 adedi bölgenin özelliklerini yansıtan Kastamonu Konakları ve Evleridir. Kastamonu genelinde toplam 1428 tescilli anıt ve yapısı ile büyük bir hazineye sahiptir.

4.7.3. Anıtlar

- Atatürk ve Şehit Şerife Bacı Anıtı

Şehit Şerife Bacı, bugün Türkiye'nin en büyük İstiklal Savaşı ve Atatürk Anıtı olan Cumhuriyet Meydanı'ndaki anıtın önünde sembol olarak yer almaktadır. Anıt üzerindeki diğer askerler Kuvayı Milliye güçlerini ve katılan halkı temsil etmektedir. Atatürk yanındaki figürler ise yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni unsurlarını, çağdaş Türk toplumunu ifade etmektedir.

Kastamonu Valiliği-Anıt Yaptırma Komitesi'nce, 1985-1990 yılları arasında. Prof. Dr. Heykeltıraş Tankut Öktem'e yaptırılan anıtın toplam yüksekliği 12 mt'dir. Şekil 4.5.'te Atatürk ve Şehit Şerife Bacı Anıtı görülmektedir.

Şekil 4.5. Atatürk ve Şehit Şerife Bacı Anıtı (Yaman 2003)

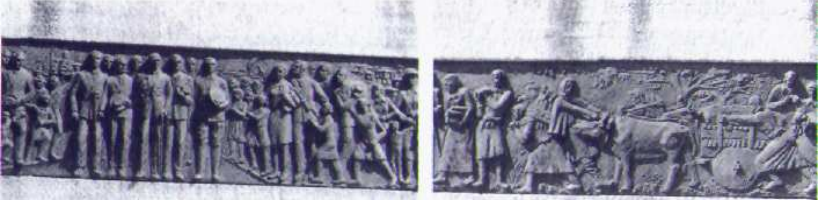
- Atatürk Anıtı

Kışla Parkı'nda yer alan Anıt, “Kastamonu Valiliği 100. Yıl İl Kutlama Komitesi”nce yaptırılmıştır. Heykel bölümü projesi Heykeltıraş Metin Haseki, yerleşim projesi Mete Ünal tarafından hazırlanmıştır. Atatürk'ün Şapka ve Kıyafet İnkılabı'nı yapmak üzere Kastamonu'ya geldiği 23-30 Ağustos 1925 tarihleri arasında ziyaret ettiği tarihi kışlanın bulunduğu alana yapılmış ve adını Atatürk'ün meşhur “Bir Türk Dünyaya Bedeldir” sözünü söylediği bu tarihi kışladan almıştır. Şekil 4.6.'da Atatürk Anıtı görülmektedir.

Şekil 4.6. Atatürk Anıtı (Orjinal 2004)

Anıt iki bölümden oluşmaktadır. Ön cephede Atatürk şapka ile yer almaktadır. Kanatlardan bir bölümünde Kurtuluş Savaşı'nda Kastamonu, diğer kanat bölümünde ise Şapka ve Kıyafet İnkılabı kabartma figürlerle işlenmiştir. Sözü edilen figürler şekil 4.7.'de görüldüğü gibidir.

Şekil 4.7. Atatürk Anıtı'ndaki figürler (Yaman 2003)

Kışla parkı şehrin sosyal hayatına canlılık getirmiştir ve bu eser 2001 yılında hizmete girmiştir. Parkta bulunan Atatürk Heykeli'nin üstünde bulunduğu kaide taraklı mozaikle kaplı olmakla birlikte, anıt park zemininden yaklaşık olarak 60 cm yüksekliktedir.

- Şehitler Anıtı

Kent merkezinde, Pırlıklar mevkiinde, Ankara asfaltının yakınında, çamlık bir tepede inşa edilmiştir. Cumhuriyetimizin 60. yıl Kutlaması Hatırası'na "Kastamonu Valiliği Kutlama Komitesi"nce 1983 yılında yapımına başlanmıştır. Tasarımını Mimar Kenan Uğurlu çizmiştir. Çokgen bir kaide üzerinde üste doğru daralan üç adet dikdörtgen sütundan meydana gelmektedir. Beton üzeri mermer ile kaplanmıştır. Sütunlar ortada birleştirilmiştir. Anıtın batı tarafındaki kitabe: "Bu Anıt İstiklal Savaşı'nda şehit düşen 1988 Kastamonulu'nun anısına, Cumhuriyetimizin 60. Yıldönümünde dikilmiştir" yazılıdır. Şekil 4.8.'de Şehitler Anıtı görülmektedir.

Şekil 4.8. Şehitler Anıtı (Yaman 2003)

- Saat Kulesi

Kentte dokuz yıl valilik görevinde bulunan ve birçok anıtın-yapının inşasını gerçekleştiren Vali Abdurrahman Paşa, şehre büyük bir saatin alınması için “Vilayet Meclisi ve Belediye Meclisi”nden müşterek bir karar alarak, masrafı Belediye’den karşılanmak üzere İstanbul-Saray’a saat siparişinde bulunulmuştur. 26 Ağustos 1885 tarihinde kulenin temeli atılmıştır. Kule; dıştan 5.60x5.60 mt ölçülerinde, külah şeklindeki çatı ucuna kadar 13.10 mt. yüksekliktedir. Şekil 4.9.’da saat kulesi görülmektedir.

Şekil 4.9. Saat kulesi (Kastamonu Broşürü 2002)

- Ev Kaya Mezarı

Endüstri Meslek Lisesi yanında bulunmaktadır. Kentte en eski kaya mezarıdır. Tabii bir kaya bloku üzerinde, 45 derece meyilli ve tabandan 8 mt yükseklikte oyulmuştur.

Mezarda üç giriş ile üç mezar odası bulunmaktadır. Mezar odaları içinde yanlarda ölü sedirleri mevcuttur. Ön cephedeki alınlığın ortasında (Tympon) bir insan ile yanlarında birer kanatlı arslan kabartma olarak işlenmiştir.

Sağ bölüm M.Ö. 7. yüzyılın başlarında Paflagonyalılar tarafından yapılmıştır. Sol bölüm ise M.S. 1. yüzyılda Romalılar döneminde yapılmıştır. Şekil 4.10.’da Ev Kaya Mezarları’ndan bir görünüş verilmiştir.

Şekil 4.10. Ev Kaya Mezarları (Yaman 2003)

- Şehinşah Kaya Mezarı

Burada iki kaya mezarı yer almaktadır. Bir tanesi; yerden 10 mt. yükseklikte oyulmuştur. Küçük ebatlı, tek mekan mezar odasının iki yanında ölü sedirleri yer almaktadır. Şekil 4.11.'de Şahinşah Kaya Mezarı görülmektedir.

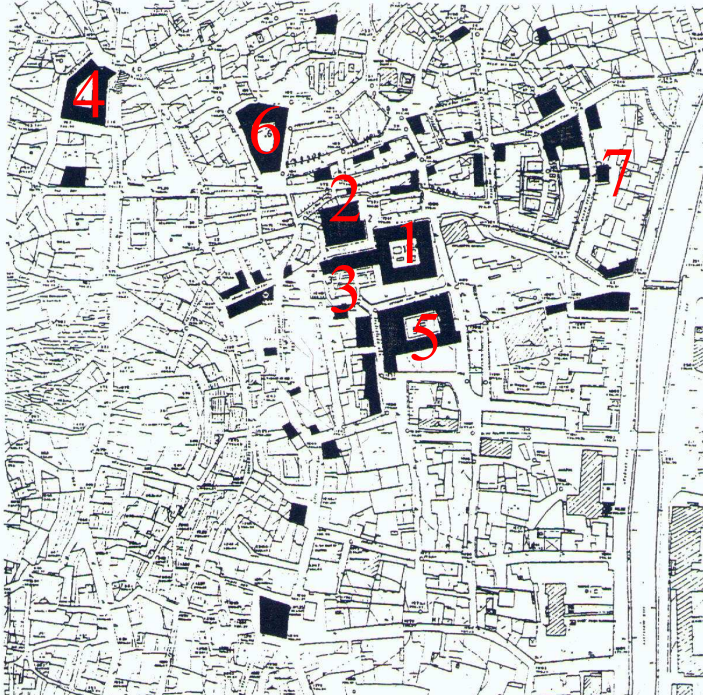

Şekil 4.11. Şahinşah Kaya Mezarı (Yaman 2003)

Diğer mezar odası daha yüksek konumda, ortada yer almaktadır. Mezar odasının önünde, dışa bakan dar ve sivri bir alınlığı bulunmaktadır. Alınlığın ortasında bir arslan kabartması işlenmiştir. Dikdörtgen bir kapıyla girilen mezar odası, küçük tek mekan olup, sağ duvarında bir ölü sediri vardır. Roma dönemine ait mezarların kesin tarihi bilinmemekte ise de, M.S. 2. yüzyılda yapılmış olabileceği tahmin edilmektedir.

4.7.4. Hanlar

Kastamonu tarihi ipek yolu üzerinde bulunmaktadır. Çeşitli malların alınıp-satıldığı ve ticaretle uğraşanların konaklayabilmeleri amacıyla yapılan hanlar günümüzde de faaliyetine devam etmektedir. Harita 4.1.'de tarihi nitelikli ticari yapıların yerleri görülmektedir.

1. İsmail Bey Hanı
2. Bedesten
3. Balkapanı
4. Acem Hanı
5. Reisülküttap Hanı
6. Yanık Han
7. Eski Osmanlı Bankası

Harita 4.1. Tarihi nitelikli ticari yapılar (Eyüpgiller 1999)
(Ölçeksiz küçültülmüştür)

- İsmail Bey Hanı (Kurşunlu Hanı)

Kent merkezinde, Nasrullah Meydan'ının batısında, Aktarlar Çarşısı'nda bulunmaktadır. Candaroğlu İsmail Bey tarafından 1460 yılında yaptırılmıştır.

Dış cephesi moloz taş duvar, iç kısmı kesme taştır. Kuzey ve güney cephelerinde birer girişi vardır. Kare planlı zemin katta, avlu etrafındaki 14 oda, ilk yapılışında ahır olarak kullanılan bölümleridir. Üst katta, sivri kemerli revaklı koridorda ise 29 oda yer almaktadır. Şekil 4.12.'de İsmail Bey Hanı görülmektedir.

Şekil 4.12. İsmail Bey Hanı (Yaman 2003)

- Aşir Efendi Hanı

Hacı Mustafa Efendi tarafından yapımına başlanıldığı ve oğlu Aşir Efendi tarafından 1748 yılında tamamlandığı anlaşılmaktadır.

Zemin katta, geniş avlunun etrafındaki odalar ahır olarak yapılmıştır. Doğu cephesindeki esas giriş yerinin sağ ve solundaki taş merdivenler üst kata çıkış vermektedir. Dört cephe revaklı koridorun arkasında 29 oda sıralanmaktadır. Her odada ocak ve bacası mevcuttur.

1961 yılında, Dernek kanalıyla kuzey ve doğu cepheleri açılarak, dışa yönelik dükkanlar meydana getirilmiştir. Ticari yaşantısını sürdüren nadir yapılardan biridir. Şekil 4.13.'te bugün de ticari hayatta yaşayan Aşirefendi Hanı görülmektedir.

Şekil 4.13. Aşirefendi Hanı (Yaman 2003)

- Yanık Hanı (Kendir Kapanı)

Belediye Caddesi'nde, Belediye Binasının doğusunda bulunmaktadır. 1730 yılında, Yanıkoğlu Hacı İsmail Ağa tarafından ticaret hanı olarak yaptırılmıştır. Dıştan moloz taşından harçla inşa edilmiştir. Girişten itibaren genişleyen, üçgene yakın planlı yapının avlusu etrafında zeminle beraber üç katlı ahşap koridor dolanır ve arkalarında odalar yer almaktadır. Plan ve özellikleri yönünden bölgede nadir yapılardan biridir. Şekil 4.14.'te Yanık Hanı görülmektedir.

Şekil 4.14. Yanık Hanı (Yaman 2003)

- Cem Sultan Hanı (Karanlık Bedesten)

İç Terziler Sokağı'nda, eski adıyla Tellal Pazarı olarak bilinen mevkiide bulunmaktadır. Kitabesi olmadığından tarihi tesbit edilememekle beraber, yaptıranı Fatih Sultan Mehmet'in oğlu Cem Sultan'ın 1469 yılında Kastamonu'da Sancak Beyi olduğuna ve bu görevde 5-6 yıl kaldığı bilindiğine göre bu dönemde (1469-1475) yapılmış olduğu kesindir.

Moloz taşından harçla yapılan binanın duvar aralarında tuğla kuşaklar atılmıştır. Üç cepheden giriş verilmiştir. İç-ortada 9 paye yer almakta ve kemerlerle yan duvarlara oturtulan 9 kubbe üzerini örtmektedir. 1802 yılında tamir görmüş olan yapı, 1951 yılında tamirati sonrasında hal olarak kullanılmıştır. Deve Hanı İsmail Bey Külliyesi içinde bulunan han, 1460 yılından önce, Candaroğlu İsmail Bey tarafından imaret ve misafirhaneye gelir sağlamak gayesiyle yaptırılmıştır.

Ön cephesi kesme taş, yan duvarları moloz taştır. Güney yönündeki girişin iki yanında, yüksek sekili ve üzeri tonozlu, birer ocağı olan bekçi odaları yer almaktadır. Ortadaki koridor kubbe ile örtülü olup, koridorun geniş açıklık ile bitiştigi ahır kısmı büyük beşik tonoz ile örtülüdür. Duvarlarda hayvanları bağlamaya delikli taş halkalar görülebilmektedir.

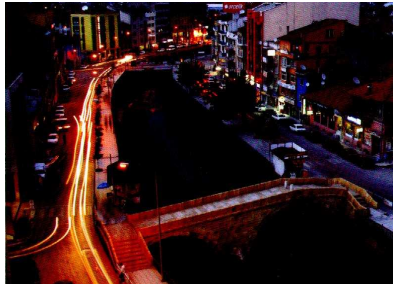
Günümüzde, özel müteşebbis tarafından turizm amaçlı yeme-içme ve hediyelik eşya satış yeri olarak değerlendirilmektedir.

4.7.5. Köprüler

- Nasrullah Köprüsü

Şehrin ortasından geçen Karaçomak Deresi'nin doğu ve batı kesimlerinin ulaşımını sağlamak amacıyla Nasrullah Kadı tarafından 1506 yılında inşa ettirilmiştir.

Aslı 3 gözlü olarak bilinen köprünün bedeninin dış kaplama taşları kesme taştır. Üzerindeki yaya yolundaki kaplama taşları orjinalinde mermer kalitesinde sert-büyük taşlar iken önceki yıllarda sökülerek beton parke taşı ile kaplanmıştır. Şekil 4.15.'te Nasrullah Köprüsü görülmektedir.

Şekil 4.15. Nasrullah Köprüsü (Kastamonu Broşürü 2005)

1961 imar çalışmalarında, doğu yönünde Kuyudibi semtindeki ayak ve gözü yıkılarak cadde geçirilmiş ve caddenin iki tarafından çıkış merdiveni verilmiştir. 1978 yılında köprü üzerinde yapılan yıkım-tahribat sonrasında, batı yönündeki merdiveni, yoldan iki taraflı çıkış olarak düzenlenmiştir. 2000 yılında Karayolları Bölge Müdürlüğü'nce yapılan onarımda kaplanan taşlar ile orjinal özelliği kaybolma durumuna girmiştir. Kentin sembol eserlerinden biri olarak yaşamaya devam etmektedir.

Cumhuriyet Meydanı ve Nasrullah Meydanı gibi kentin iki önemli tarihi dokusu arasından geçen Karaçomak Deresi'nin üzerinden geçerek alanları birbirine bağlaması sebebiyle de ayrı bir öneme sahiptir.

4.7.6. Müzeler

- Arkeoloji müzesi

Kastamonu Müzesi Cumhuriyet Caddesi'nde bulunmaktadır. Batı Karadeniz Bölgesinin Milli Sanat ve Kültür kalıntılarının toplandığı karma bir müzedir. Planı meşhur Türk Mimarı Kemalettin Bey tarafından çizilmiştir. Büyük Kurtarıcı Mustafa Kemal Atatürk 30 Ağustos 1925 yılında Kıyafet ve Şapka Devrimi'ni bu binada halka duyurmuştur. Şekil 4.16.'da Arkeoloji Müzesi görülmektedir.

Şekil 4.16. Arkeoloji Müzesi (Yaman 2003)

Değişik kullanımlara ev sahipliği yaptıktan sonra Özel İdareye devredilerek, bir zamanlar Sinema salonu olarak kiralanmış ve 1943' ten 1950 yılına kadar bölgeden toplanan tarihi eserlerin deposu olarak

kullanılmış ve 1950 yılında bu tarihi yapıda bazı tadilatlar yapılarak Müze Binası olarak resmen hizmete açılmıştır.

Müzenin cephesi Cumhuriyet caddesine bakmaktadır. Önünde L şeklinde bir bahçesi ile buna uyduurulmuş gibi görünen L planlı bir yapıdadır. Sağ ve solda çift sütunlu girişler yer almakta, tek kat olan sol kanatta idari bölümler, müdür odası, büro, kitaplık ve tuvaletle bunun yanında Teşhir Salonuna giren kapı yer almaktadır. Orta mekan tek katlı olup, bir koridorla iki teşhir odası yer almaktadır. Sağ kanatta ise çift katlıdır ve teşhir salonu olarak kullanılmaktadır.

- Livapaşa Konağı (Etnoğrafya Müzesi)

1879-1881 yıllarında Mirliva Sadık Paşa tarafından özel malikane olarak yaptırılmıştır. 1978 yılında Kültür Bakanlığı'na özel mülkiyetten kamulaştırılmış, onarım ve restorasyonu yapılarak 1997 yılında hizmete açılmıştır.

Mahalli mimari özellikleri taşıyan konak bodrum+üç katlı olup; birinci katında ayrı seksiyonlarda Kastamonu el sanatları ürünleri, ikinci katında Kastamonu Konağı bütün malzemeleri ile açık teşhiri yapılmaktadır.

Kültür Bakanlığı'na onarılmış ve Etnoğrafya Müzesi olarak düzenlenmiştir. Şekil 4.17.'de Liva Paşa Konağı'ndan bir görünüş verilmiştir.

Şekil 4.17. Liva Paşa Konağı (Etnoğrafya Müzesi)
(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html> 2004)

Konağın bahçesinde ceviz (*Juglans regia* L.), ıhlamur (*Tilia* sp.) ve erik (*Prunus* sp.) ağaçları mevcuttur. Yürüyüş alanı çim derzli taş kaplama olup, diğer kısımlar ise çim alandan oluşmaktadır. Duvarları yaklaşık 1 m yükseklikte taştan örülmüştür, üst kısımlarda ise demir parmaklıklar bulunmaktadır.

- Valilik Kent Tarihi Merkezi - Müzesi

Kentin tarihi, kültürü ve çeşitli yayınları ile kıymete haiz malzemeleri Hükümet Konağı alt katında açılan mekanda sergilenmektedir. Valilikçe düzenlenen müze Cumhuriyet Bayramı'nın 79. yılı kutlamaları çerçevesinde 29 Ekim 2002 tarihinde açılmıştır. Şekil 4.18.'de Valilik Kent Tarihi Müzesi iç mekanından bir görünüş verilmiştir.

Şekil 4.18. Valilik Kent Tarihi Müzesi iç mekanından bir görünüş
(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html> 2004)

- Mimar Vedat Tek Anı, Sanat ve Restorasyon Merkezi

Kastamonu Valiliği Çevre Koruma Vakfı İktisadi İşletmesi'nin teknik büro ve iş atölyesi olarak faaliyette bulunmaktadır. Mimar Vedat Tek anısına teşkil edilen müze bölümünde, şahsiyeti tanıtılmaktadır.

Ayrıca Kastamonu Valiliği'nce yayınlanan yayınlar ile restorasyonu tamamlanan konakların maketleri sergilenmektedir. Halkın ziyaretçilerin dinlenebileceği parkın yanında tenis kortları, sosyal tesisi yer almaktadır. Şekil 4.19.'da Mimar Vedat Tek Anı, Sanat ve Restorasyon Merkezi'nden bir görünüş verilmiştir.

Şekil 4.19. Mimar Vedat Tek Anı, Sanat ve Restorasyon Merkezi'nden bir görünüş (<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html> 2004)

4.7.7. Meydanlar

- Cumhuriyet Meydanı

Cumhuriyet Meydanı, hepsi tarihi yapı olan doğuda Hükümet Konağı ile alt katında bulunan Kastamonu Valiliği Kent Tarihi Müzesi, güneyde Kültür Bakanlığı Kültür Merkezi, Defterdarlık, Abdurrahman Paşa Lisesi, Öğretmenevi, kuzeyde Ziraat Bankası, PTT, Tekel, Askerlik Şubesi, Fotoğraf Müzesi ve Özel İdare Binaları, batıda ise Cumhuriyet Caddesi ve kentin içinden güney-kuzey doğrultusunda akan Karaçomak Deresi ile çevrilidir. Meydanın güneybatısında Cumhuriyet Caddesi kenarında toplu taşıma durakları ve araçları mevcuttur. Meydanın zemini beton ile kaplanmış ve aralarına çim derz bırakılmıştır. Anıt'tan Cumhuriyet Caddesi'ne doğru olan yönde iki tane simetrik kaskatlı havuz bulunmaktadır. Şekil 4.20.'de Cumhuriyet Meydanı'ndan, şekil 4.21.'de ise Meydanda kullanılan bitkisel örtülemelerden görünüşlere yer verilmiştir.

Şekil 4.20. Cumhuriyet Meydanı'ndan bir görünüş (Orjinal 2004)

Şekil 4.21. Meydanda kullanılan bitkisel örtülemeyen bir görünüş (Orjinal 2004)

Meydanda sedir (*Cedrus libani*), çam (*Pinus sp.*), servi (*Cupressus arizonica*), ters dut (*Morus pendula*) gibi ağaçların yanısıra şimşir (*Buxus sp.*), kurtbağrı (*Ligustrum vulgare*) kullanılan çalılar arasında yer alırken, merdivenle geçilen kot farkının bulunduğu alanda ortaya çıkan istinat duvarlarında ise amerikan duvar sarmaşığı ile yeşil bir duvar görünümü verilmeye çalışılmıştır. Şekil 4.22’de görülen Atatürk ve Şehit Şerife Bacı Anıtı Cumhuriyet Meydanı’nda yer almaktadır.

Şekil 4.22. Atatürk ve Şehit Şerife Bacı Anıtı (Orjinal 2004)

- Nasurullah meydanı

Nasrullah Meydanı kentin önemli alanlarından birisidir. İnsanların bir araya gelmelerine imkan tanıyan alan, çevre düzenlemesi tamamlanmış durumdadır. Meydanda bulunan turistik mağazalar da alanın canlı olması açısından önem teşkil etmektedir. İnsanların yeme içme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çay bahçesi vb. nitelikte alanlar konumlandırılmıştır.

Meydan içerisinde yer alan Münire medresesi (Bayraklı medrese) el sanatları çarşısı, uzun yıllar Vakıflar öğrenci yurdu olarak kullanılmış, 1999 yılında boşaltılması sonucu Özel İdare Müdürlüğü'ne tahsis edilmiştir. 23 oda ve odalar önündeki revaklar restore edilerek, Kastamonu Valiliği'nce turizm amaçlı el sanatları çarşısına dönüştürülmüştür. Her odada, mahalli el sanatı ustaları ürünlerini yapmakta ve satışa sunmaktadır. Alana ilişkin bir görünüş şekil 4.23.'te görüldüğü gibidir.

Şekil 4.23. Münire medresesi (Bayraklı medrese) el sanatları çarşısı
(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html> 2004)

4.7.8. İdari yapılar

- Kastamonu Hükümet Konağı

1902 yılında Vali Enis Paşa tarafından hizmete açılmıştır. Projeler, Kastamonu Valiliği görevinde de bulunan Sırrı Paşa'nın oğlu Mimar Vedat TEK tarafından hazırlanmıştır. Arap mimarisi Kastamonu Hükümet Konağı tarzında kesme taş ve kargir 3 katlı olarak inşa edilmiştir. Harita 4.2.'de Kastamonu planı ve tarihi binalar, şekil 4.24.'te ise Kastamonu Hükümet Konağı görülmektedir.

Şekil 4.24. Kastamonu Hükümet Konağı (Yaman 2003)

- Eski Kastamonu İdadisi (Lisesi) Binası

Cumhuriyet Meydanı'nda bulunmaktadır. Vali Abdurrahman Paşa tarafından 1884 yılında inşa ettirilmiştir. Türkiye'de İstanbul-Galatasaray Lisesi'nden sonra ikinci, Anadolu'da açılan ilk İdadi (Lise)dir. Şekil 4.25.'te Eski Kastamonu İdadisi (Lisesi) görülmektedir. Liseden birçok bilgin, devlet adamı, asker, idareci, işadamı, siyasetçi gibi değişik mesleklere mensup kişiler yetişmiştir.

Şekil 4.25. Eski Kastamonu İdadisi (Yaman 2003)

- Eski Memleket Kütüphanesi (Resim ve Fotoğraf Galerisi)

Hükümet Konağı'nın yanında bulunmaktadır. Kesse taş ve molozdan yapılmıştır. Yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. 1900'lü yılların başında yapılmış olması gereklidir ki Atatürk'ün 1925 yılında Kastamonu Gezisi'nde 500 lira para bağışı ile ilk Memleket Kütüphanesi açılmıştır. Şekil 4.26.'da Eski Memleket Kütüphanesi görülmektedir.

Şekil 4.26. Eski Memleket Kütüphanesi (Yaman 2003)

2000 yılına kadar değişik hizmetlerde kullanılan bina, Kastamonu Valiliği'nce Resim ve Fotoğraf Galerisi teşkil edilmek üzere 2002 Temmuz ayında onarım ve restorasyonuna başlanmış ve 10 Aralık 2002 tarihinde hizmete açılmıştır. Kültür Bakanlığı Halk Kültürleri Araştırma ve Geliştirme Eski Genel Müdürü, emekli Nail TA'nın başlattığı resim tablaları koleksiyonu teşhire konulmuştur.

- Hacı Tahir Efendi Konağı

Hepkebirler Mahallesinde Şamlıoğlu Sokağı'nda bulunmaktadır. Kentin en eski ve en güzel süsleme elemanlarını gösteren konağıdır. 1999 yılında Kastamonu Valiliği'nce satın alınan konak turizm hizmetlerinde kullanılmak üzere Turizm Bakanlığı'na tahsis edilmiştir. Şekil 4.27.'de Hacı Tahir Efendi Konağı görülmektedir.

Şekil 4.27. Hacı Tahir Efendi Konağı
(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html> 2004)

- Kırkodalı Konağı

1881 yılında okul olarak inşa edilmiştir. Sonraki dönemlerde hastane ve vakıflar öğrenci yurdu olarak kullanılmıştır. Taş ve tuğladan inşa edilen yapı, Kastamonu Valiliği'nce Kùltür ve Sanat Merkezi'ne dönüştürölmek üzere 2002 Ağustos ayında restorasyonuna başlanmıştır. Şekil 4.28.'de Kırkodalı Konağı görölmektedir.

Şekil 4.28. Kırkodalı Konağı (Yaman 2004)

- Rıfat Ilgaz Kùltür Merkezi

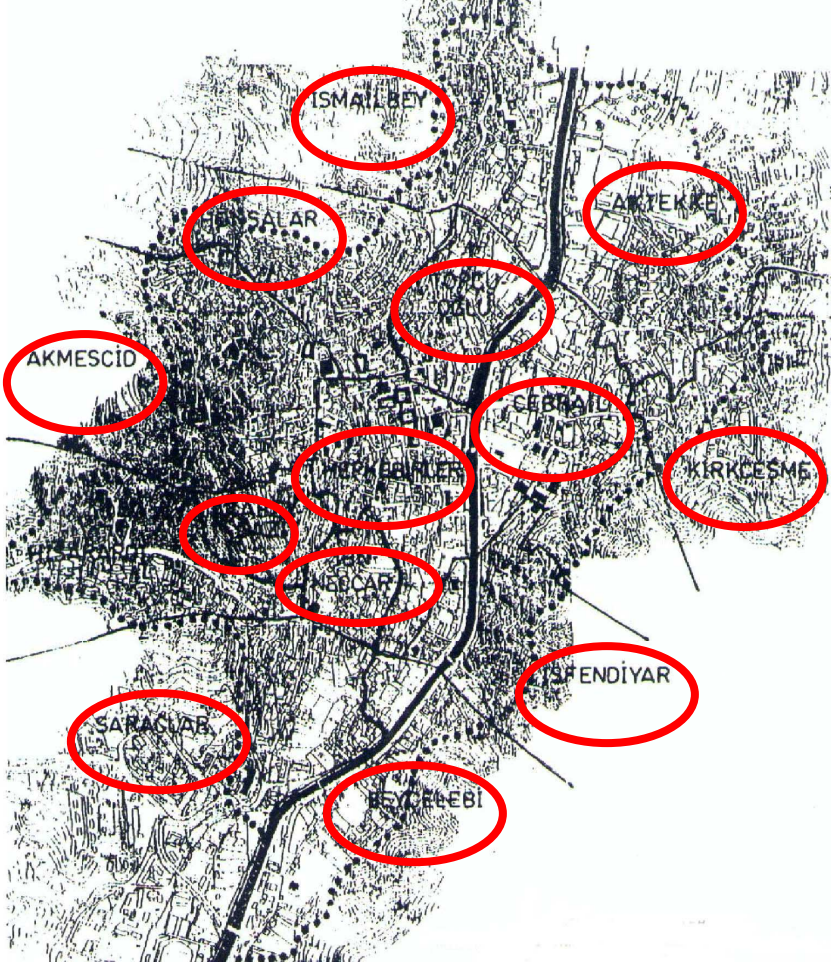
Vali Abdurrahman Paşa döneminde, 1888 yılında cezaevi olarak yapılan bina, 1983 yılında Adalet Bakanlığı'ndan Kùltür Bakanlığı'na satın alınarak Kùltür Merkezi'ne dönüştürölmek üzere onarım ve restorasyonu yapılmış ve 1992 yılında hizmete girmiştir. Şekil 4.29.'da Rıfat Ilgaz Kùltür Merkezi görölmektedir. Üst katı, İl Kùltür Müdürlüğü İdari Bölümü olup, alt katlarda galeri müdürlüğü ile galeri salonları ve 200 kişilik Rıfat Ilgaz Kùltür Merkezi çok amaçlı salonu ile iş-çalışma odaları mevcuttur.

Şekil 4.29. Rıfat Ilgaz Kùltür Merkezi (Yaman 2003)

4.7.9. Kastamonu konakları – evleri

Kent merkezinin Akmescit, Hepkebirler, Atabeygazi, İsmail Bey ve Hisarardı gibi eski yerleşim yerleri, mahallelerinde orjinal özelliklerini kaybetmemiş konakları ve evleri görülmektedir. Harita 4.3.'te mahalleler görülmektedir. Şekil 4.30.'da Saylav (75. Yıl Cumhuriyet) Sokağı'ndan, şekil 4.31.'de ise Selver Sokak 'tan bir görünüş verilmiştir.

Harita 4.3. Mahalleler (Eyüggiller 1999), (Ölçsüz küçültülmüştür)

Şekil 4.30. Saylav (75. Yıl Cumhuriyet) Sokağı'ndan birgörünüş

Şekil 4.31. Selver Sokak'tan bir görünüş
(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html> 2004)

- Konyalı Konağı (Mahalle Evi)

Kırkeşme Mahallesi'nde, Selçuk Sokağı'nda bulunmaktadır. 1998 yılında Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi ile Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı'nın maddi katkıları ile Konyalı Ailesi varislerinden satın alınan konak, Kastamonu Valiliği'nce onarım ve restorasyonu yaptırılmıştır. Şekil 4.32.'de Konyalı Konağı'ndan bir görünüş verilmiştir.

Şekil 4.32. Konyalı Konağı'nın arka cephesi
(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html> 2004)

1999'da hizmete açılan konakta, günümüzde Çevre Eğitim Merkezi olarak her hafta uygulanan programla mahalleliye, halka, misafirlere, kültür, sanat ve çevre konusunda faaliyetlerde bulunmaktadır. Şekil 4.33.'te Konyalı Konağı'nın bahçesinden bir görünüş verilmiştir.

Şekil 4.33. Konyalı Konağı'nın bahçesinden bir görünüş (Orjinal 2004)

Bahçede yaklaşık 3 m'yi bulan avlu duvarı çevrilidir. Konağın bahçesinde orjinalinde var olduğu düşünölen bir havuz bulunmaktadır. Havuzun etrafında şimşirler (Buxus sp.) yer alırken, bir ibreli ağaç ve de birkaç tane meyve ağacı bahçede bulunan diğere bitkileri oluşturmaktadır. Bahçede daha sonradan bir dekorasyon dergisinden örne alınarak yaptırılmış olan kuş evi mevcuttur. Bina girişinin bulunduğu ön cepheden bahçeye giriş imkanı da tanıyan büyük bir bahçe kapısı açılmaktadır.

- Sepetçioğlu Konağı

Honsalar Mahallesiinde, İl Özel İdare mülkiyetindeki çok harap durumdaki konak 2001 yılında turizm amaçlı konaklama tesisi olarak kullanılmak üzere restorasyonu tamamlanmıştır. 1884 yapım tarihli konak, onarım bitimi Kastamonu Valiliğince eğitim birimi hizmetlerinde kullanılmak için tahsis edilmiştir.

Konağın bahçesi yaklaşık 75 cm yüksekliğinde taş duvar üstü ise 50 cm yüksekliğinde demir parmaklık ile çevrilidir. Bahçe düzenlemesi konağın orjinal yapısından gelmeyip, belki de bahçe olarak ayrılan alanın küçük olmasından dolayı, bir takım düzenleme çalışmaları yapılmış olmasına rağmen çim alan görünümündedir. Daire şeklinde bir yürüyüş alanı çim derzli taşlarla döşenmiştir. Aynı şekilde yürüyüş alanı içerisinde daire formu tekrarlayan ibreli ağaç dikimi mevcuttur. Konağın bahçesi, yan tarafında bulunan ilköğretim okulu ile komşu konumundadır. Şekil 4.34.'te Sepetçioğlu Konağı'ndan bir görünüşe yer verilmiştir.

Şekil 4.34. Sepetçioğlu Konağı'ndan bir görünüş (Orjinal 2004)

- Toprakçılar Evleri

İsmail Bey Mahallesi'nde bulunan binalar 2000 yılında Kastamonu Kalkınma Vakfı'nca satın alınarak turizm amaçlı konaklama ve yeme-içme tesisi olarak kullanılmak üzere onarım ve restorasyonuna başlanmış olup, şu an kullanımdadır. Müstecir eliyle çalışmakta olan otel 35 yatak kapasitesine sahiptir. Şekil 4.35.'te Toprakçılar Konağı'ndan bir görünüşe yer verilmiştir.

Şekil 4.35. Toprakçılar Konağı'ndan bir görünüş (Orjinal 2004)

Toprakçılar Konağı'nın bahçesi kademeli bahçe yapısına sahip ender yapılardan biridir. Konağın ana girişinden avluya açılan alanda bir pergole mevcuttur. Bu alanda yerler mozaiktir. Pergoleden geçilerek resepsiyona ulaşılmaktadır. Avlu etrafı yaklaşık 3 m yüksekliğinde taş duvarla çevrilidir. Bahçe zemini mozaik kaplama olduğu için bitkilendirme containerler içerisinde ibreliler ile sağlanmaktadır. Ayrıca bahçe içinde küçük bir alan da çimlendirilmiştir. Aydınlatma elemanları avlu duvarı kenarlarında yaklaşık 1m yüksekliğinde, pergolede ise diğerleriyle uyumlu ancak pergole tavanına asılı konumdadır. İkinci kattan geçilen arka bahçe ise tamamen çim kaplıdır.

- Sirkeli Konağı

Kentin girişinde, Olukbaşı Semtinde bulunmaktadır. 1997 yılında İl Özel İdaresi'nce özel mülkiyetten satın alınmış, turizm amaçlı otel ve restoran fonksiyonu verilmek üzere restorasyonu yapılmıştır. 2000 yılında özel işletmeye kiraya verilerek hizmete açılmıştır. Kastamonu'da bu yönde atılan ilk adım olup konak turizminin başlatılması amaçlanmıştır. Şekil 4.36.'da Sirkeli Konağı'ndan bir görünüşe yer verilmiştir.

Konağın bahçesi kademeli taş duvar ile çevrilidir. Kreş olması sebebi ile bahçe içerisinde çocuk oyun aletleri bulunmaktadır. Bitki bakımından ise birkaç tane ibrelili ağaç yer almaktadır. Az bir alan ise çim ile kaplıdır.

Şekil 4.36. Sirkeli Konağı'ndan bir görünüş
(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html> 2004)

- Eflanili Konağı (Yöresel Yemek Evi)

Hepkebirler Mahallesi, Eflanili Sokağı'ndadır. 1910 yapım tarihli konak, 1999 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı'na Eflanili Ailesi varislerinden satın alınarak Kastamonu Valiliği Çevre Koruma Vakfı'na onarım ve restorasyonu yapılmış ve 2001 yılında hizmete açılmıştır. Ahşaptan zemin üzerinde iki kat olarak inşa edilmiştir. En üstte "cihannüma" bölümü vardır. Şekil 4.37.'de Eflanili Konağı'dan bir görünüşe yer verilmiştir.

Şekil 4.37. Eflanili Konağı
(Broşür&<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html> 2004)

- 75. Yıl Cumhuriyet Evi

Cumhuriyetin 75. Yılı Kutlama faaliyeti kapsamında Kastamonu Valiliği 75. Yıl Kutlama Komitesince özel mülkiyetten satın alınmış ve aynı komite tarafından bakım ve onarımı yapılarak 29 Ekim 1998 günü hizmete açılmıştır.

Kentin tanıtımı hizmetlerinde kullanılmak üzere Turizm Bakanlığı'na tahsisi yapılmıştır. Bina içi mahalli malzemeler ile döşenmiş, başışı yapılan etnoğrafik malzemeler teşhire konulmuştur. Ayrıca, Kastamonu hakkındaki genel ve turizm kaynaklı yayınlar ile iller turizm yayınlarını ihtiva eden ihtisas kitaplığı teşkil edilmiştir. Şekil 4.38.'de 75. Yıl Cumhuriyet Evi görülmektedir.

Şekil 4.38. 75. Yıl Cumhuriyet Evi
(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html> 2004)

- El sanatları üretim ve teşhir merkezi

Kastamonu Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü'nün verdiği ödenekle 3 Haziran 2000 tarihinde temeli atılmış 12 Mayıs 2001 tarihinde hizmete açılmıştır. Ahşap işçiliği El Sanatları Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. Kastamonu Valiliği El Sanatları Satış ve Teşhir Merkezi olarak kullanılmaktadır. Yeni yapılan betonarme bir binada Geleneksel Kastamonu evlerinin canlandırılması açısından yapılan ilk uygulama olması sebebiyle de ayrı bir önemi vardır. Şekil 4.39.'da el sanatları üretim ve teşhir merkezi görülmektedir.

Şekil 4.39. El sanatları üretim ve teşhir merkezi
(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html> 2004)

Görünüş itibari ile Tarihi Kastamonu evi görüntüsündedir. Bahçesi düzenlenmiş olup sembolik bir kuyu, kuş evi ve kağı arabası bahçede yer almaktadır. Arka bahçede yürüyüş yolu çim derzli taş kaplama olup geniş çim alanlar bırakılmıştır. Bitkilendirme konusunda çoğunlukla güllere (*Rosa sp.*) yer verilmekle birlikte, yer yer ibreliler dikilmiştir. Bahçe çevresi 1 m yükseklikte avlu ile çevrilmiştir ve büyükçe bir avlu kapısı ile bahçeye giriş sağlanmaktadır.

4.8. Mevcut Yeşil Alanlar

- Kastamonu Çayı

Bir ismi de Karaçomak Deresi olan Kastamonu Çayı, kenti güneyden kuzeye kat ettikten sonra Daday Çayı ile birleşerek Gökırmak adıyla Taşköprü yönüne akmaktadır. Zaman zaman taşan dere 1977 yılında hizmete giren baraj ile kontrol altına alınmıştır.

Kastamonu Çayı'na kent içinde 7 yan dere karışmaktadır. Bunlardan 5'i üzerinde tersip bentleri (sel ile gelen sürüntü malzemeyi tutmak amacıyla oluşturulmuş bir nevi küçük baraj) kurularak akışları kontrol altına alınmıştır. Çayın Ankara yolu girişindeki köprüden itibaren Taşköprü yol ayrımına kadar olan yaklaşık 5 km'lik kısmında Kastamonu Belediye'since hazırlanan bir proje uygulama safhasındadır. Bu projeye göre Devlet Su İşleri tarafından kenarları taş duvarlar ile güçlendirilerek 20 mt genişlikte

akması sağlanan çay yatağında orta kısımda 7 mt genişlikte yanlara göre 40 cm daha derin yaz yatağı oluşturularak çay yatağında yosunlaşma ve yabani ot yetişmesinin önlenmesi, bu yatağın her iki yanında kalacak 5-6 mt genişlikteki kısımlardan yaya yolu olarak düzenlenmesi planlanmaktadır. Bu iş için tersip benti bulunmayan 2 derenin üzerine de tersip benti yapılması, çay yatağının temizlenip kotunun düşürülmesi, yan duvar temellerinin 60 cm genişlikte , 120 cm yükseklikte beton dökülerek güçlendirilmesi, dere tabanına 30 cm yükseklikte blokaj 20 cm kalınlıkta beton kaplama yapılması düşünülmektedir.

Bu proje ile dere tabanında suyun yosun bağlamasının önlenmesi, hızlı ve temiz su akmasının sağlanması, yaz aylarında yaz yatağı kenarındaki kısımların engellilerin de kullanabileceği yürüyüş yolu olarak ışıklandırılması ve kullanılması amaçlanmaktadır.

- Kastamonu Doğa ve Kültür Köyü Açık Hava Müzesi

Ankara yolu üzerinde kent merkezine yaklaşık 8 km mesafede, Budamış köyü, 1280 parsel üzerinde, 84 dönüm üzerinde Kastamonu ve ilçelerinde yok olmaya yüz tutmuş ahşap ve ahşap karkas yapıların; Azdavay Evi, Tosya Bağ Evi, Serender, Bezirhane, Kuleli Konak, El Sanatları Merkezi, Ahır, Değirmen (Taşköprü), buldukları yerden elemanları numaralandırılarak sökülüp taşınarak, aslına uygun yeniden yapılmak ya da rölevellerine uygun olarak (Kuleli Konak) yapılması sureti ile sergilendiği bir alandır. Şekil 4.40.'ta Kastamonu Doğa ve Kültür Köyü Açık Hava Müzesi'nden genel bir görünüşe yer verilmiştir.

Şekil 4.40. Kastamonu Doğa ve Kültür Köyü Açık Hava Müzesi'nden genel görünüş

(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/ornekköy.html> 2004)

Açık hava müzesi sahasında bir gölet, göletten akan su ile dönen bir su değirmeni ve kefederyanın yapımı sürmektedir. Kastamonulular ile kenti görmeye gelecek yerli ve yabancı ziyaretçilerin Kastamonu kırsal yerleşimine ve yaşamına ait yapıları bir arada görebilecekleri, baraj gölü ve orman manzarası içinde bir süre dinlenebilecekleri açık hava müzesi olarak düşünülmüştür. % 80 oranında tamamlanmış haldedir. Bitkilendirmesi yapılacaktır.

- Kastamonu Merkez, Kadıdağı

Kastamonu-Ankara Karayolu güzergahında, şehre 15 km uzaklıktadır. Alan içinde Bakanlıktan belgeli restoran hizmet vermektedir. 2000 kişi/gün kapasiteli alan, daha çok yerli halkın yaz mevsiminde taleplerine cevap vermektedir. Son yıllarda kent dışından gelen ziyaretçilerin de buradan faydalandığı görülmektedir. Alan son yıllarda halka hizmetini “Kent Ormanı” olarak sürdürmektedir.

- Kastamonu Merkez, Açık Maslak

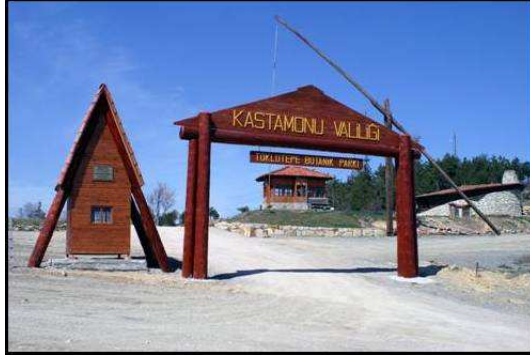
Kastamonu-İstanbul çevre yolu üzerinde yer alan saha, daha çok mahalli taleplere cevap vermektedir. Kent merkezine 8 km. uzaklıkta olan sahanın 1.000 kişi/gün kapasitesi vardır. Her türlü ihtiyacı karşılayacak alt yapı mevcuttur.

- Kastamonu Merkez, Uzunyazı

Kente 13 km. mesafede, eski Tosya yolu üzerinde hava alanı yanındaki orman içi saha, halkın piknik alanı olarak kullanılmaktadır.

- Botanik Parkı

Toklu Tepe Botanik Parkı piknik amaçlı kullanılmakta olup içerisinde şekil 4.42’de görüldüğü üzere imitasyon Orhun Anıtı, yöresel bir ev örneği ve girişte yer alan sembolik su sarnıcı ile dikkat çekmektedir. Şekil 4.41.’de Botanik Parkı giriş kapısı, Şekil 4.42.’de ise Orhun Anıtı (imitasyon) görülmektedir.

Şekil 4.41. Botanik Parkı giriş kapısı
(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/ttepe.html> 2004)

Şekil 4.42. Orhun Anıtı (imitasyon)
(<http://www.kastamonu.gov.tr/html/ttepe.html> 2004)

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Pek çok uygarlığın kurulmasına ve yaşamasına ev sahipliği yapmış olan Anadolu Topraklarının, bu kültürel mozayikliğini korumak, yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak, koruma olgusunun temel özelliğini oluşturmaktadır.

Koruma - sürdürülebilirlik ve yaşatma birbirinden ayrı kavramlar olmayıp, birbirleriyle yakından ilişkili ve birbirini destekleyen öğeler içeren çalışmalar yapıldığında anlam kazanmaktadır. Yapılan çalışmaların belli bir disiplin içinde ele alınıp değerlendirilmesi ve ortaya somut çalışmalar konması gerekmektedir.

Çalışma içerisinde koruma, sürdürülebilir koruma incelenmiş, koruma politikalarında yeni yaklaşımlar bağlamında; kamu-özel-yerel-sivil birlikteliği ve ülke-bölge-havza-kent ölçeğinde koruma konularına değinilmiştir. Sit ve kentsel sit kavramlarına değinilerek 5226 sayılı kanunun ilgili hükümlerine değinilmiştir. Tarihi çevrenin korunmasının önem ve gerekliliği, peyzaj planlama ve tasarımı gibi başlıklar altında incelenmiştir. Tarihi kentlerin korunması ve uluslararası çalışmalara yer verilmiştir. Kentsel tasarım kavramı, multidisipliner boyutu, tarihi çevrenin korunmasında yeşil alanlar ve yayalaştırma çabalarına değinilmiştir. Tarihi bir kent olan Kastamonu Kenti mevcut durumu ile incelenmiştir. Koruma, kentsel yenileme ve kentsel tasarım açısından yapılabilir uygulamalar konusunda öneriler getirilmiştir.

5.1. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi'ne İlişkin Sonuçlar

Koruma ve kentsel yenileme amacıyla valilik, vakıflar ve yerel yönetimlerce, Kastamonu Kent Merkezi'nde pek çok çalışma yapılmış, tarihi yapılardan gelecek nesillere aktarılacak örnekler mevcuttur. Ancak, tarihi yapılar Saylav Sokak, Selver Sokak, Cumhuriyet Meydanı ve Nasrullah Meydanı dışında tek yapı boyutunda ele alınmış, çevresiyle bütünlüğü gözardı edilmiştir. Yüksek rant uğruna, özellikle Belediye Caddesinde yeni binalar arasında sıkışan tarihi doku bölünerek, bütünlüğünü kaybetmiştir. Bununla birlikte ticari hayatın canlı olduğu Nasrullah Meydanı ve çevresindeki tarihi yapılar mümkün olduğu kadar korunabilmiştir ve çevre düzenlemesi ile de başarılı bir örnektir. Nasrullah Köprüsü ile bu meydanın bağlandığı Cumhuriyet Meydanı'nda da tarihi dokunun korunmaya çalışıldığı görülmektedir. Meydanı çevreleyen tarihi idari yapılara verilen işlevlerle anlam bütünlüğü sağlanan alanda çevre

düzenlemesi adına bir takım çalışmalar yapılmıştır, ancak belediye tarafından çizilen projeler olmasına rağmen yeterli ve tam olarak uygulanmış bir proje henüz yoktur. Bu bakımdan yardımcı olabileceği düşünülen, meydanın işlev ve tarihi dokusuna uygun olarak tasarlanmış olan, kentsel tasarım projesi, bu araştırma kapsamında hazırlanmıştır. Kent merkezini ikiye bölen Karaçomak Deresi'nin bu iki meydan arasında kalan kısmının üzeri kapatılarak yaya sürkülasyonu için daha geniş bir alan sağlanmış, dinlenme yerleri ile desteklenmiştir. Bu tür kentsel tasarım çalışmalarında doku bütünlüğünün sağlanması kadar önemli olan engellilere yönelik kullanım kolaylıklarının da gözönünde bulundurularak yaya ağırlıklı bir sürkülasyonun dere kenarını boyunca gerekli donatı elemanları ile desteklenerek tasarlanması uygun çözümleri beraberinde getirmiş olacaktır.

Ayan vd. (2004) tarafından, bitkisel tasarım açısından kullanılacak materyalin tesbitinde daha önceden yapılmış olan “Kastamonu Kenti Açık ve Yeşil Alanları İçin Ekolojik Bir Yaklaşım” isimli çalışmada belirlenmiş bitkilerin gözönünde bulundurulması, doğru bitki seçiminde yararlı olacaktır.

5.2. Cumhuriyet Meydanı İçin Hazırlanan Projeye İlişkin Değerlendirmeler

Bu çalışmada; Kastamonu Tarihi Kent Merkezi'nin Peyzaj Mimarlığı açısından değerlendirilmesi üzerine, kent merkezinde bir inceleme yapılmış, mevcut durum incelenmiş, mevcut tarihi doku bozulmadan Cumhuriyet Meydanı'na yapılacak yeni bir kentsel tasarım projesi hazırlanmıştır. Cumhuriyet Meydanı için hazırlanan kentsel tasarım projesinde öncelikle;

- Alanda survey çalışması yapılarak mevcut durum ortaya konulmuştur.
- Alana yönelik çözüm önerileri geliştirilerek, tarihi doku ile bir bütün oluşturabilecek bir çalışma ortaya konulmuştur.
- Alanda kullanılacak bitki türleri kent içerisinde yetişen bitki türleri gözlemlenerek seçilmiş ve peyzaj özellikleri dikkate alınarak hazırlanan proje üzerinde gösterilmiştir.

Hazırlanan kentsel tasarım projesi 1/ 500 ölçekte çizilmiş olup şekil 5.1.'de gösterilmiştir. Şekil 5.2.'de alana dair bitkisel pafta yer alırken, 5.3.'te ise projenin perspektif görünüşüne yer verilmiştir.

Karaçomak Deresi'nin doğusunda bulunan Cumhuriyet Meydanı, kendisini çevreleyen, resmi amaçlı kullanılan tarihi yapıların bulunması itibarıyla kentsel koruma ve yeniden kazanım örneğinin görülmesi bakımından önemlidir. Aynı zamanda Karaçomak Deresi'nin batısında bulunan, kendisi ve çevresinde bulunan tarihi doku ile Nasrullah Meydanı ve bu meydana bağlantısını sağlayan Nasrullah Köprüsü ile iki alan arasındaki ilişki canlı tutulmaktadır. Bu iki meydan kent içindeki konumları ve mekan kullanışlılığı açısından şehrin önemli noktalarındandır.

Alanların bu özellikleri dikkate alınarak yapılan kentsel tasarım projesinde şu çalışmalar yapılmıştır;

- Cumhuriyet Meydanı'nın doğusunda yer alan Vilayet Binası'nın önünde konumlandırılmış alan önünden binaya çıkan merdiven ve yeşil alan, binanın taşıdığı çizgiler göz önünde bulundurularak yeniden tasarlanmıştır.
- Daha önce tören alanı olarak belirlenmiş olan kısım yine aynı amaçla ancak, Vilayet Binası önündeki tasarım kriteri dikkate alınarak, bitkisel materyali de uygun olacak bir şekilde tasarlanmıştır.
- Tören alanı olarak düzenlenen kısım ile Kastamonu için tarihi bir öneme sahip olan Atatürk ve Şehit Şerife Bacı Anıtı arasında bulunan, yaklaşık 1.35 m'lik kot farkı, tören alanında oluşturulan tasarımı destekleyici nitelikte bir form dikkate alınarak tasarlanmıştır.
- Anıt ile Cumhuriyet Caddesi arasında kalan alan için, anıtın önünden iki yana geçiş tanıyan merdivenler ile çözüm düşünülmüş ve iki alan arasındaki kot farkı sebebiyle ortaya çıkan duvara, sembolik bir şelale yardımıyla estetik bir konum kazandırılması amaçlanmıştır.
- Anıt önündeki merdivenler ile Cumhuriyet Caddesi arasında kalan alan, sembolik şelaleyi tamamlayıcı nitelikte olup, tamamı su ögesi olarak konumlandırılmış olmayıp, iç kısım sert zemin olarak düşünülmüş ve çay bahçesi olarak tasarlanmıştır. Çay bahçesinden park içerisine geçişlerin ahşap köprüler ile çözülmesi düşünülmüştür.
- Çay bahçesi etrafındaki havuzu görebilen kısımlarda ve anıtı çevreleyen alanda pergolelere yer verilmiş, bu şekilde insanların dinlenebilecekleri alanların oluşturulması düşünülmüştür.
- Cumhuriyet Meydanı'nın merkezi bir yerde olması nedeniyle ihtiyaç duyulan otopark için Meydanın altında, girişi meydanın güneybatısında, çıkışı ise kuzeybatısında olan bir yer altı otoparkı tasarlanmıştır.
- Alanda bitkisel materyal seçiminde, yörenin bitki örtüsüne ve düşünülen tasarıma uygun olacak şekilde bitkilendirme önerilmiştir. Meydanı çevreleyen alanda Arizona servisi, Vilayet Binası önündeki

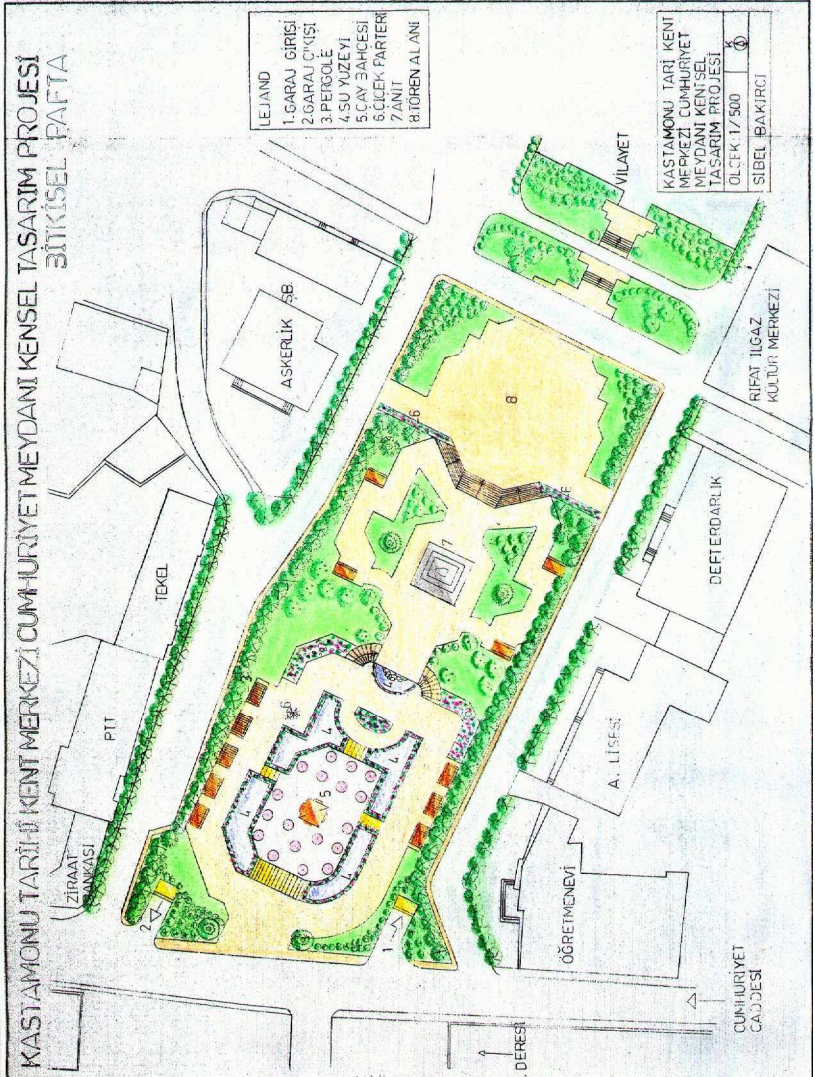
merdivenlerin iki kenarında Mavi ladin, Bina cephesi önünde ise yayılıcı ardıç ve dağ muşmulası ve tören alanı ile Vilayet binası önünde kalan alanda ise yayılıcı ardıç ve Huş ağaçlarına yer verilmiştir. Binanın iki yanında Batı Mazılarına yer verilmiştir. Tören alanında ise Arizona servilerinin önünde ateş dikeni ve dağ muşmulası düşünülmüştür. Tören alanı ile anıt arasında kalan alanda oluşan istinat duvarı içerisinde mevsimlik çiçekler için yer ayrılmıştır. İstinat duvarı önünde bulunan Arizona servilerinin önünde Bulut ağacı düşünülmüştür. Anıtın iki yanında Mavi ladin ve yayılıcı ardıçlara yer verilmiştir. Anıt ile sembolik şelale arasında kalan alanda pergole arkalarında Süs kirazı, yuvarlak formlu alanda betula, merdivene kadar olan alanda kurtbağrı ve merdiven kenarlarında ise süs elması kullanılmıştır. Şelale yanındaki çiçek parterlerinde ve havuz etrafındaki çiçek parterlerinde mevsimlik çiçeklere yer verilmiştir. Havuzun kuzeyinde, pergole ile havuz arasında bir tane ters dut kullanılmıştır. Meydanın Cumhuriyet Caddesi'ne bağlanan ana girişinde ise, iki kenarda Mavi ladin kullanılmış yer altı otopark giriş ve çıkışlarına kadar olan alanlarda ise Ateş dikeni ve dağ muşmulasına yer verilmiştir. Meydanı Çevreleyen tarihi binalar önündeki yaya kaldırımlarında ise Akça ağaçlara yer verilmiştir. Çizelge 5.1.'de Kastamonu Tarihi Kent Merkezi Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Projesi bitki materyali verilmiştir.

Çizelge 5.1. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Projesi bitki materyali

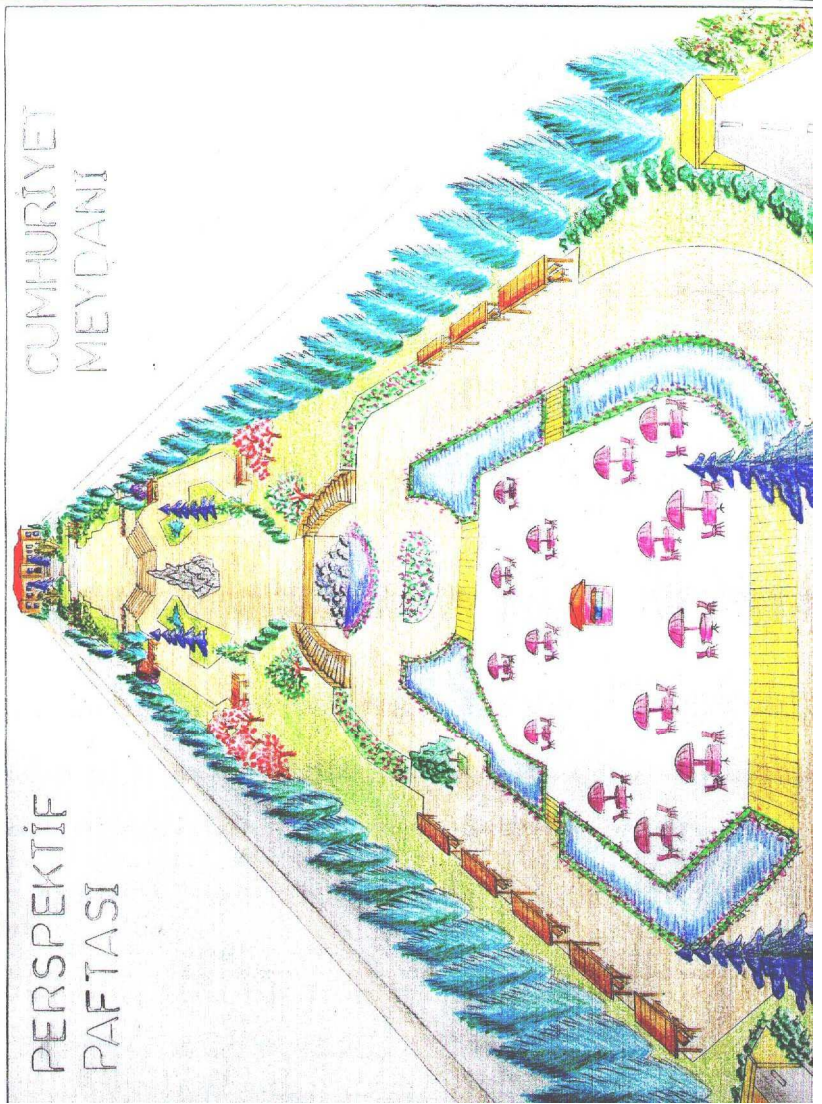
Arizona servisi	Cupressus arizonica Greene
Mavi ladin	Picea pungens Engelm
Batı mazısı	Thuja occidentalis L.
Huş	Betula alba
Süs kirazı	Prunus cerisifera Ehrh.
Süs elması	Malus x purpurea Rehd.
Bulut ağacı	Cotinus coggyria Scop.
Ters dut	Morus pendula
Yayılıcı ardıç	Juniperus horizontalis Mnch.
Kurtbağrı	Ligustrum japonicum Thunb
Ateş dikeni	Pyracantha coccinea Roemer
Dağ muşmulası	Cotaneaster horizontalis Decne

Şekil 5.1. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Projesi (Ölçeksiz küçültülmüştür, Orjinal 2005)

Şekil 5.2. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Projesi / Bitkisel Pafta (Ölçeksiz küçültülmüştür, Orjinal 2005)

Şekil 5.3. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi Cumhuriyet Meydanı
Kentsel Tasarım Projesi / Perspektif Paftası
(Ölçeksiz küçültülmüştür, Orjinal 2005)

5.3. Kastamonu Tarihi Kent Merkezi'ne Yönelik Sonuç ve Öneriler

Bir önceki bölümde yer alan konu başlığı altında hazırlanmış olan kentsel tasarım projesi dahilinde, incelenen alana özgü çözüm önerileri getirilmiştir. Zengin bir kültürel mirasa ve peyzaj özelliklerine sahip olan Kastamonu kenti ile elde edilen bu veriler doğrultusunda, sürdürülebilirlik kavramı dikkate alınarak, çevresiyle bir bütün olarak ele alınan estetik ve fonksiyonel çözüm önerilerinin geliştirilmesi ile hazırlanan çalışmalarla anlam kazanacaktır. Bu sayede gelecek nesillere tarihi ve doğal peyzaj özelliklerinin aktarımı sağlanacaktır. Kentin gelişimine yönelik verilebilecek sonuç ve önerileri ise şu şekilde sıralamak mümkündür;

5.3.1. Eğitim - turizm farkındalığına ilişkin sonuç ve öneriler

- Kastamonu tarihin ve doğanın kazandırdığı avantajlarla yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı konumundadır. Kent turizm açısından çok yenidir. Uygulanacak, doğru turizm politikalarıyla turizmde hak ettiği yeri alacaktır. Ancak her konuda olduğu gibi bu konuda da yerel halkın bilinçlendirilmesi ve eğitimi çok önemlidir.
- Hafta sonları yöre esnafı dükkanlarını kapatmaktadır. Oysa ki hafta sonları yerli ve yabancı turistler için ticari hayatın canlı tutulması yöre ekonomisine önemli katkı sağlayacaktır.
- Üniversiteler bir yörenin kalkınmasında ve tanınmasında önemli yer tutmaktadır. Genç beyinler yörenin tarihi korunması ve turizm güzelliklerinin tanıtılması için yapılabilecek projelerde gerek proje üretmede, gerekse projenin uygulanmasında teşvik edilmelidir (Avcı 2000).

5.3.2. Tasarıma ilişkin sonuç ve öneriler

- Tarihi doku korunurken, örneğin Saylav Sokak, yalnız yapı olarak değil içinde bulunduğu alanla da uyumlu korunmalıdır. Örneğin donatı elemanları (aydınlatma, çöp kutuları, tabelalar) tarihi dokuya uygun yapılmalıdır. Tarihi yapıların olduğu sokaklarda, asfalt dökerken tarihi yapıyı değiştirmek yerine, bu dokuyu yaşatmak için Arnavut kaldırımı veya parke taşları vb. kullanılmalıdır.
- Tarihi kentsel kimliğin korunması ve yaşatılmasında önemli unsurlardan biri “Kentsel Tasarım”dır. Yörenin tarihi ve doğal yapısı bozulmadan yapılacak, bilinçli ve doğru kentsel tasarımlar meslek

gruplarıyla disiplin içerisinde hazırlanmalıdır. Bu noktada peyzaj mimarları, mimarlar ve şehir plancılarına önemli görevler düşmektedir.

- Tarihi doku onarılırken aslına uygun olmayan müdahaleler, sonraki çalışmalarda yorumlama zorluğu getireceği için bu konuda gereken hassasiyet gösterilmeli, yapılacak onarımlar aslına uygun olarak yapılmalıdır.
- Mevcut tarihi ve kültürel değere sahip yapıları yıkıp, betonarme yapmak yerine, mevcut yapıya gereken konfor kazandırılarak , yeni yapı yapma gereği ortadan kaldırılabilir, belki de tarihi yapılar arasında bu dokuya hiç uymayacak, arada kalacak betonarme modern bir yapı yapılmayacak ve bütün olan tarihi doku korunacaktır.
- 19. y.y. mimarlığının seçkin örneklerini taşıyan Belediye Caddesi'nde bahsedilen alanda yapı yoğunluğunun arttırılması beraberinde araç ve yaya trafiği sorunlarını getirecektir. Bunu önlemek için, yüksek yapıların tarihi doku içerisinde konumlandırılması yerine dokuyu bozmamak adına, alt yapısı tamamlanmış kent dışındaki merkezlere kaydırılması uygun olacaktır. Tarihi miras yüksek rant uğruna harcanmayacaktır.
- Kentin tarihi yapı özelliklerini barındıran ancak betonarme olarak inşa edilen “El Sanatları Satış ve Teşhir Merkezi” hem yapısı hem tarihi el işleri ve ahşap oymacılık işleri ile yerli ve yabancı turistlerin dikkatini çekmektedir. Tarihi dokuya uygun olarak böyle bir yapının yapılması değişik bir atmosfer yaratmaktadır. Yapılacak yeni yapılara da örnek teşkil etmektedir.
- Kent merkezinde trafo binalarının dış cepheleri tarihi kent evlerini andırarak şekilde boyanmış ve beton yığını yerine hoş bir görüntü kazandırmıştır. Buna benzer uygulamaların devam ettirilmesi mümkündür.
- Tarihi yapıların bahçelerine bu yapılar kadar önem verilmemiş, mekan sıkıntısı nedeniyle belki bu bahçeler küçültülmüştür. Mekan, çevresiyle bir bütündür. Bu nedenle tarihi yapıların bahçelerine gereken önem verilmeli, gerekli donatı elemanları tarihi dokuyla bütün oluşturacak şekilde seçilmeli ve uygun bitkilendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Koruma müdahalesi olacak alanda yalnız yerli ve yabancı turistlerin ihtiyaçları değil, yerli halkın gereksinimleri de göz önünde

bulundurulmalıdır. Bu günkü ihtiyaçların göz önünde bulundurulması kadar gelecekteki ihtiyaçların da göz önünde bulundurulması gerekir.

- Ticari hayatın yer aldığı tarihi mekanlarda moturlu araçlara duyulan gereksinim günün erken ve geç saatlerinde sağlanarak, günün hareketli saatlerinde mekanın araç trafiğine kapalı olarak, yaya kullanımına açık olması sağlanmalıdır (İtfaiye, ambulans vb. acil durumlar dışında).
- Cumhuriyet Meydanı çevresi ve tarihi yapılara yakın alanlarda araçların yayaların dolaşacağı alanları engellememesi amacıyla uygun park yerlerinin düzenlenmesi gerekmektedir. Mekan sıkıntısı olan yerlerde yer altı veya katlı otoparklar örneğin, Cumhuriyet Meydanı altında konumlandırılacak bir otoparkla çözümlenecektir.
- Kastamonu'da hava ulaşımı en az deniz ve kara ulaşımı kadar önemlidir. Gerek turizm ve gerekse bölgelerin kalkınması için hava limanı bir an önce hizmete açılmalı ve çalışacak ortamlar yaratılmalıdır.

5.3.3. Peyzaj planlama ve tasarımına ilişkin sonuç ve öneriler

Yazgan ve Erdoğan (1992) tarafından belirttiği gibi; doğal, kültürel, tarihi değerlere sahip çevrelerde peyzaj planlama yapılırken işlevsel, doğal ve estetik değer taşıyan peyzajın korunması ve getirilecek yeni öneriler için temelde şu kriterler göz önünde bulundurulmalıdır;

- Bulunduğu yörenin özgün değerlerini taşıyan doğal çevreler, olduğu gibi korunarak görsel ve sembolik özellikleri gelecek nesillere aktarılmalı, insan ulaşımının sağlandığı bu yörelerde gerekli temizlik ve bakım koşulları sağlanmalıdır.
- Bu alanlara getirilecek herhangi bir kullanım öncesinde çevre etkileşim değerlendirilmesi yapılarak gelecek aktivitenin neden olacağı potansiyel zararlanma saptanmalı ve bu doğrultuda planlamaya gidilmelidir.
- Kültürel ve tarihi çevrelerde yer alan peyzaj elemanları/bitkisel materyal, işlevsel ve görsel özellikleri gereği korunmalı, tarihi ve sembolik değer taşıyan ağaçlar kesinlikle mevcut ortamında barındırılmalıdır.
- Yapılacak yeni peyzaj tasarımları mevcut doku ile bütünlük içinde olmalı, dokuyu zedelememelidir.

- Tarihi çevrelerde yeni oluşturulacak peyzaj tasarımlarında ise mevcut silüet ve görsel değerler korunarak planlamaya gidilmelidir. Sit alanlarında yapılacak çevre düzenlemelerinde malzeme seçimine özellikle dikkat edilmeli; aydınlatma, oturma, çöp, vb. donatı elemanları, döşemeler ve bitkisel uygulamalar mevcut değerleri zedelemeyecek biçimde gerçekleştirilmelidir.

- Gerek anıtsal yapılarda gerekse geleneksel konut örneklerinde yapının bir parçası olan avlular yapısal ve bitkisel materyali ile birlikte korunmalı, özgünlüğünü kaybetmiş olanların orijinal özellikleri araştırılarak planlamaya gidilmelidir.

5.3.4. Yönetime ilişkin sonuç ve öneriler

Eceral (2004) tarafından belirtildiği gibi;

- Yerel ekonomik kalkınmada iyi bir uygulama sağlamak için sosyal, fiziksel ve ekonomik konuları kapsayan bütünlüklü bir yaklaşım ve ilgili bütün ortaklar tarafından paylaşılan bir vizyon çerçevesinde getirilmiş bir stratejik planlama süreci,

- Ortaklığı destekleyen ve paydaşlar arası güveni sağlayan bir dizi proje hazırlanması,

- Sorumluluğu, güvenilirliği ve paydaşların bütünlüğünü sağlayacak etkili yerel liderlerin bulunması,

- Yerel ekonomik kalkınma stratejisinin güçlü bir politik isteklilikle yerel yönetim tarafından sahiplenilmesi,

- Merkezi hükümetin diğer birimlerinden politik, mali ve teknik destek sağlanması,

- Ekonomik kalkınma faaliyetlerinin eşgüdümünün iyi yapılması,

- Etkin katılım yol ve yöntemlerinin öngörülmesi,

- Kentin tarihi değerlerini koruyup, sürdürülebilir kılmada yörenin sosyo ekonomik olarak kalkınmış olması önemli yer tutar. Bu ise etkin kamu-özel

sektör işbirliği ve yerel girişimcilik ruhunun harekete geçirilmesi ile mümkündür.

Bu araştırma sınırlı bir çalışma alanı olan Kastamonu Tarihi Kent Merkezi kapsamında ele alınarak analiz edilmiş ve kendine özgü çözüm önerileri getirmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan projelerin sürdürülebilir olması için yönetim, kentsel tasarım, yerel halkın bilinçlendirilmesi vb. kriterleri ele alınarak çalışmaların yapılması gerekmektedir. Yapılan çalışmaların, incelenen kentin kendine özgü olan tarihi ve doğal peyzaj özellikleri dikkate alınarak hazırlanması, yapılacak çalışmaları başarılı kılacaktır.

Bu araştırma benzer alanlarda yapılacak çalışmaları yönlendirecektir ancak, kentsel tasarım çalışmaları ve planlama kararları incelenen alana özgü olduğu takdirde doğru adım atılmış olacaktır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. 1999. Tarihi çevre koruma ve restorasyon, Yem Yayın, İstanbul
- Altınoluk, Ü. 1998. Binaların yeniden kullanımı, Yem Yayın.
- Anonim. 2002. Kastamonu broşürü.
- Anonim. 2004. Toprakçılar Konağı broşürü.
- Anonim. 2005. Kastamonu broşürü.
- Ayan, S. Demircioğlu, N. ve Öztürk, S. 2004. Kastamonu kenti açık ve yeşil alanları için ekolojik bir yaklaşım, Abant İzzet Baysal Üniversitesi – Biyologlar Derneği, V. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi, Doğa ve Çevre, 5-8 Ekim 2004, 577-584 s. , Bolu.
- Avcı, M. 2000. “Yeni bin yılın başında Kastamonu’nun sosyo - ekonomik kalkınmasında turizm seçeneği”, Birinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri (21-23 Mayıs 2000), Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Dekanlığı, Kastamonu Valiliği, Kastamonu 2001, Bizim Büro Basımevi, 405 s. , Ankara.
- Bakırcı, S. 2004. Kentsel peyzaj tasarım açısından kastamonu tarihi kentsel sit alanının incelenmesi, Seminer (basılmamış), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 13-14 s. , Ankara.
- Dokumacı, T. 2001. Tekirdağ kentsel sit alanının peyzaj mimarlığı ve turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi üzerine bir araştırma, Yüksek Lisans Tezi (basılmamış), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Eceral T. 2004. “Yerel Ekonomik Kalkınma ve Kentsel Dönüşüm”, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 28. Kollokyumu, Bildiri Metni. Gazi Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara.

- Eke, F. ve Özcan, Ü. 1987. “Tarihi kentlerin korunması ve uluslararası deneyimler”, Tarihi kentlerde planlama/düzenleme sorunları, Türkiye 11. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Edirne Belediyesi Mimar Sinan Üniversitesi Rektörlüğü Dünya Şehircilik Günü Daimi Komitesi ve Trakya Üniversitesi , Bayındırlık ve İskan Bakanlığı matbaası, 169-170 s. , Ankara.
- Eyüpgiller, K. K. 1999. Bir kent tarihi : Kastamonu, Eren Yayıncılık, 33 s. , 48 s. , 383-387 s. , İstanbul.
- Eyüpgiller, K. K. 2001. “Kastamonu’nun mimari mirası ve koruma sorunları” , Birinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri (21-23 Mayıs 2000), Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Dekanlığı, Kastamonu Valiliği, Kastamonu 2001, Bizim Büro Basımevi, 405 s. , Ankara.
- Gültekin, N. 1995. Geleneksel kent konut stoku’nun özgün işlevinde ve anlamında yaşanabilirlik sağlanmasına ilişkin bir yöntem - Sürdürülebilir koruma ile geleneksel kent konutunun yeniden sağlanması-, Doktora Tezi (basılmamış), Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü , 26-27 s. , Ankara.
- Greet, N. R. 1998. Architecture transformed (new life for old buildings), gloucester, Massachusetts.
- Görgülü, Z. 2001. “Kültür ve doğa varlıklarının korunmasında planlamanın ve plancının işlevi”, Türkiye’de risk altındaki doğal ve kültürel miras, TAÇ VAKFI’ nın 25 Yılı, Anı Kitabı, Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Yayını, 209 s. , İstanbul.
- Kuban, D. 2000. Tarihi çevre korumanın mimarlık boyutu, kuram ve uygulama, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, Yem Yayın, 16-17 s. , 73 s. , 82-83 s. , 94-95 s. , İstanbul.
- Kuntay, O. 1994. Yaya mekanı, Ayıntap yayıncılık, 26-27 s. , Ankara.
- Özden P. P. , Ekim 2000 - Mart 2001 “Kentsel yenileme uygulamalarında yerel yönetimlerin rolü üzerine düşünceler ve İstanbul Örneği”, İ. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No : 23 - 24, (<http://www.kentli.org/makale/donusum.htm> 2005).

- Sözen, M. 2002. “Koruma politikalarında yeni yaklaşımlar” Koruma Kültürü ve Kastamonu, Kastamonu Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü Yayını, Yayın No: 10, 55-56 s. , Ankara.
- Tapan, M. 1998. 75 yılda değişen kent ve mimarlık. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Tarih Vakfı Ortak Yayını, Bilanço 98 Yayın Dizisi, İstanbul.
- Ter, Ü. 2002. Konya kenti açık ve yeşil alan varlığı içinde tarihi kent merkezinin kentsel tasarımı üzerine bir araştırma, Doktora Tezi (basılmamış), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 42-44 s. , 51 s. 53 s. , 71 s. , Ankara.
- Yaman, Z. 2003. Kastamonu turizm envanteri / gezi rehberi, ISBN : 975-5842-1-2, XVIII s. , 1-9 s. , 11-13 s. , 17 s. , 25-29 s. , 31-36 s. , 61- 66 s. , 78 s. , 84-85 s.
- Yazgan, M. ve Erdoğan E. 1992. Tarihi çevrelerde peyzaj planlama, Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları : 2, Ders Kitapları 2, 33 s. , 36 s. , 38-39 s. , 40 s. , 42 s. , 45 s. , Ankara.

<http://www.kastamonu.gov.tr/html/017-1.html>, 2004

<http://www.kastamonu.gov.tr/html/ttepe.html>, 2004

E K L E R

EK 1 - Tarihi Dokunun Korunmasında Uluslararası Antlaşmalar

EK 2 - Türkiye'de Korumanın Gelişmesi

EK 3 - Tarihi Kentler Birliği Kuruluş Bildirgesi

EK 4 - Kastamonu Bildirgesi

EK 5 - Kastamonu Koruma İmar Planı Açıklama Raporu

EK 6 - Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

EK 1 - Tarihi Dokunun Korunmasında Uluslararası Antlaşmalar

Tarihi dokunun korunması gereği birinci dünya savaşının yıkımı yaşandıktan sonra uluslararası planda tartışılmaya başlandı. Türkiye'nin de taraf olduğu bazı uluslararası antlaşmalara kısaca değinecek olursak,

1931 Atina Uluslararası Konferansı Uluslararası miras ve uluslararası dayanışmanın yasal ve bilimsel olarak ele alındığı ilk yaklaşımlardır.

1933 Şehir Planlama Sözleşmesi (Atin Sözleşmesi) Uluslararası Modern Mimari Kongresi sırasında Atina'da ele alınan sözleşme Le Corbusier tarafından düzenlenerek 1941'de basılmıştır.

1954 Kültür Varlıkların Silahlı Müdahale Hallerinde Korunma Sözleşmesi: UNESCO tarafından hazırlanmıştır.

1964 Venedik Sözleşmesi : Tarihi Abide Mimar ve Teknikerleri Uluslararası II. Kongresi tarafından hazırlanmıştır.

1965 Warsaw'da ICOMOS Vakfının Kurulması Kararı: UNESCO tarafından Kültürel Varlıklara ilişkin araştırma, dökümantasyon hizmetleri ile teknik yardım amaçlı vakıf, ülkemizin de katılımı ile uluslararası platformda çalışmalara başlamıştır.

1969 İlk Avrupa Tarihi Doku ve Kültürel Mirasın Korunması ve Rehabilitasyonundan Sorumlu Bakanlar Toplantısı.

1970/75 Avrupa Mimari Miras Yılı Avrupa Mimari Miras Kongresi (21-25 Ekim 1975 Amsterdam) Avrupa Mimari Miras Sözleşmesi ve Amsterdam Deklerasyonu

1980/81 Kentsel Yenileme Avrupa Kampanyası

1985 2. Mimari Mirasın Sorumlu Bakanlar Avrupa Konferansı (3-5 Ekim 1985 Granada) Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesinin imzaya açılması.

Bu faaliyetlerin yanı sıra Avrupa Konseyince uluslararası platformda yürütülen çalışmalarda da Türkiye aktif görev almaktadır. Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa Konseyi tavsiye kararlarından bazıları şunlardır.

Ek 1 – (devam)

“Yasa yönetmelik ve yönergelerin mimari mirasın entegre korunmasında uyum sağlaması”, “Mimarların şehir plancılarının, inşaat mühendisleri ve peyzaj mimarlarının özel eğitimi”, “kaybolmakta olan zanaatlara yardım faaliyetleri” konusunda alınan tavsiye kararları ülkemiz tarafından da kabul edilmiştir. Bunların dışında;

“İstanbul’un Mimari Mirasının Korunması” önerge (Eylül 1976 Raportör: Mr. Abens)

“Su altı kültürel Mirası” (Tavsiye Kararı, Ekim 1978, Raportör: Mr. Roper),

“Avrupa Mimari Mirasının Korunması” (Tavsiye. Kar. 88 (1979) “Mimari Mirasın korunmasında hükümetlerin rolü” (Önerge 707 (1979))

“Yerel ve bölgesel idarelerin rolü” (Önerge 708 (1979))

“Bağımsız Kuruluşların rolü” (Önerge 709 (1979))

“Kentleşme Politikaları (Önerge 781 (1982))”

“Bölge Planlama ve Avrupa kıyı bölgelerinde çevre koruma” (Tavs. Kararı 997 (1984)

EK 2 - Türkiye'de Korumanın Gelişmesi

Ülkemizde eser koruma yine müzecilik faaliyetleri ile başlamıştır.

1863'te Fazıl Ahmet Paşa St İrene (Aya İrini) Kilisesinde ilk müzeyi açar. Bu bir silah müzesidir.

1868'de ilk Müze-i Hümayun açılır ve zamanın Maarif Nazırı saffet Paşa Vilayetlere “bulunan eserleri gönderiniz” şeklinde bir genelge gönderir.

1873- “İlk Asar-ı Atika Nizamnamesi” ressam ve müze müdürü Osman Hamdi Bey'in çabaları ile çıkarılmıştır. Bu nizamname daha çok arkeolojik eserler ve sikkelerin korunması ve toplanması üzerinedir.

1884- Yeni nizamname taşınmaz eserlerin tümünü içermeye çalışır. Eser ihracı yasaklanır ve kazı koşulları ağırlaştırılır. Bu tarihe kadar yabancı arkeologların kazılardan çıkardıkları eserler paylaşılırken bu tarihten sonra artık tüm eserler devlet malı kapsamına alınır.

1887- Ebniye-i Emiriye ve Vakfiye İnşaat ve Tamirâtı Hakkında Nizamname

1906- Asar-ı Atika Nizamnamesi (Anıtların Korunması Kanunu) 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın hemen ardından 1924'te “İstanbul'da müteşekkil Muhafaza-ı Asar-ı Atika Encümeni'nin teşkile ve vazifelerine dair talimatname çıkarılır. Bu Koruma Kurullarının başlangıcı kabul edilebilir. Cumhuriyetin ilk yasa ve düzenlemeleri Osmanlı'nın bir devamı niteliğindedir.

1925 - Tekke ve zaviyelerin kapatılmasının hemen ardından hat, minyatür vb. ve etnografik eşyaların yurt dışına çıkartılması yasaklanır. 1925 - ilk etnografya müzesinin açılması

1927 - Resmi kurumlardan Osmanlı tuğraları toplanıp, müzelere yerleştirilir.

1929 - Saltanat arabaları ve arabacı kıyafetleri müzelerde toplanır.

1931 - Türk Tarih Kurumu'nun kuruluşu 3 Mart 1340 (1925) Saraylar ve kasırlar Milli Emlak statüsüne alınması.

Ek 2 – (devam)

1933 - Korunması istenilen eserlerin çevresi en az 10 m. açıklık bırakılması kararı

1934 - Ayasofya'nın müze olması

1935 - Vakıflar Teşkilatı Kanunu

1936 - Son Asar-ı Atika Nizamnamesinin yenilenmesi

1944 - Eski Eserler Tanımının yapılması

1950 - 5805 sayılı Gayri menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu

1957 - Vakıf kökenli eserlerin Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde toplanması ve özel kişilerin kendi mülkiyetindeki eserleri bilimsel olarak restore etme yükümlüğünün getirilmesi

1973 -1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu - ilk koruma yasası

1983 - 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu - Koruma Müdürlüklerinin kurulması

1987 - Aynı Kanunun 3386 sayılı yasa ile geliştirilmesi

2004 - Aynı Kanunun bazı maddelerinde yapılan değişiklikler

Günümüzde korumada yürütmeyi yapan kuruluşlar;

Koruma Kurulları, Kültür ve Tabiat varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Milli Saraylar Dairesi / TBMM. Milli Saraylar Dairesi

Ek 2 – (devam)

Koruma konusunda uluslararası kuruluşlar;

UNESCO	United Nations Educational, Scietific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
ICCROM	International Center for the Study of The Preservation and Restoration of Cultural Property (Kültür Varlığını Koruma ve Restorasyon için Uluslararası Araştırma Merkezi)
ICOMOS	International Council of Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
ICOM	International Concil of Museums (Uluslararası Müzeler Konseyi)

EK 3 - Tarihi Kentler Birliği Kuruluş Bildirgesi

Avrupa Birliği'nin aday üyesi Türkiye'nin de kurucuları arasında yer aldığı Avrupa Konseyi'nin ellinci yıl dönümü ve buna paralel kutlanan "Avrupa Bir Ortak Miras" kampanyasının yirmibeşinci yıl dönümü kapsamında 1999 yılında oluşturulan ve Kültür Bakanlığının görevlendirmesiyle Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın ölkemiz adına Strasburg'daki kuruluş toplantısına katıldığı Avrupa Tarihi Kentler Birliği'nde Türkiye'nin de temsilini etkin ve güçlü bir şekilde sağlamak üzere;

- Ölkemizdeki tarihi kent yönetimlerini bir araya getirmek, tarihi kent dokularının korunması işbirliğini sağlamak;
- Tarihi kentlerimiz arasında bilgi, birikim, deneyim alışverişini sağlamak ve zenginleştirmek; bu kentlerimiz arasında kentsel, kültürel ve doğal mirasın bir "ortak miras" kavramıyla yaşatılması dayanişmasını yaşama geçirmek için;

22 Temmuz/2000 günü Bursa Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'nın çağırısı ile Bursa Tarihi Tayyare Kültür Merkezi'nde Kültür Bakanlığı'nın katkısı İçişleri Bakanlığı'nın teşviki, Bursa Valiliğinin desteği ile ÇEKÜL Vakfı, Mimarlar Odası ve Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği'nin katılımıyla gerçekleştirilen Tarihi Kentler Birliği Kuruluş Toplantısı'nda hazır bulunan Belediye Başkanları ve temsilcileri;

Söz konusu birliğinin ekte bulunan Tüzüğünü de kabul ederek şu kararları almışlardır:

1 - Ölkemizi Dünyada ve Avrupa'da farklı ve ayrıcalıklı kılan en önemli ve eşsiz özelliği başka hiçbir ölkede bulunmayan ve elde edilmesi de mümkün olmayan tarihsel, kültürel ve kentsel mirasımızın zenginliğidir. Bu zenginliğin korunarak yirmibirinci yüzyılı kimlikli kentlerle yaşamak ve Avrupa ailesinde de kültürel değerlerini yitirmemiş güçlü ve saygın bir üye olarak yer almak hedefinde en önemli sorumluluk da yerel yönetimlere düşmektedir. Tarihi Kentler Birliği, bu ulusal ve evrensel sorumluluğun etrafında birleşme ve bütünleşme sürecini başlatmaktadır.

2 - Bursa toplantısına katılan ve Belediye Başkanları ve temsilcileri; Tarihi Kentler Birliği'nin kurucu üyeleri olma gururunu taşımaktadırlar. Ancak, ekli tüzüğü benimseyen diğer tarihi kentlerimiz de bu birliğe üye olarak, aynı gururu bizlerle paylaşabileceklerdir.

Ek 3 – (devam)

3 - Birlik kuruluş prosedürünü tamamlamak için gerekli çalışmalar, Kültür Bakanlığı'nın katkıları , İçişleri Bakanlığı'nın destek ve eşgüdümü altında Bursa Büyükşehir Belediyesi'nce toplanacak ve söz konusu çalışmalarda da ÇEKÜL Vakfı, Mimarlar Odası ve Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği koordinasyonu sağlayacak katkıları sürdüreceklendir.

4 - Bu kararda imzası bulunan ve Birliğe üye olmak isteyen diğer Belediyeler, ilk genel kurula kadar ekli tüzüğün kendi belediye meclislerinin de onayına sunacaklar; ve altı ay içinde gerçekleşecek genel kurul ve organ seçimlerine kadar Birliğin Kurucu Başkanlığını Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı yürütecektir.

5 - Tarihi Kentler Birliği Kuruluş toplantısı katılımcıları, yukarıdaki kararlar ve ekli tüzükteki çalışma ilke ve hedefleri doğrultusunda tarihi Kentler Birliği'nin kurulduğunu ilan ederek, ülkemizin kültür ve çevre değerlerinin korunmasından sorumlu tüm kurumları Birlik çalışmalarına destek vermeye çağırır ve bu Kuruluş Bildirgesini kamuoyuna saygı ile açıklarlar (Bursa 2000).

EK 4 - Kastamonu Bildirgesi

T.C. İçişleri Bakanlığı'nın önerisi ve Kastamonu Valiliği'nin ev sahipliği ile ÇEKÜL, Mimarlar Odası ve Marmara ve Boğazlar Belediyeler Birliği'nin Kastamonu Valiliği ile ortaklaşa düzenlediği “Kültürel Değerlerin Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü ve Sorumluluğu” konulu sempozyum 3-4 Haziran 2000 günlerinde Kastamonu İl Özel İdaresi Mahalli İdareler Eğitim Merkezi Konferans Salonunda yapılmış olup, İçişleri Bakanlığı tarafından “Kastamonu Bildirgesi” olarak ilgili kişilere, kurumlara ve kamuoyuna bildirilmesi kararı alınmıştır. Sempozyumda ayrıca, bu bildirgedeki ilke ve hedeflerin yaşama geçmesi yönünde gerekli koordinasyonunda İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmesi benimsenmiştir.

Bildirge

- Tarihi ve kültürel çevrenin korunduğu ve yaşatıldığı ortamlar, yurttaşlık bilincinin gelişmesini, toplumsal aydınlanmanın güçlenmesini de sağlarlar...

Tarihi ve kültürel mirasın bu mirası kucaklayan doğal çevrenin korunması, çağdaş ülkelerin ve toplumların öncelikli ulusal ve evresel görevleri arasındadır.

Ancak, bu çabalar sadece bir mirasın gelecek kuşaklara aktarılması açısından değil, yurttaşlık bilincinin gelişmesi ve toplumsal aydınlanmanın güçlenmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

Nitekim, İçişleri Bakanlığı'nın da bu konuyu sürekli gündemde tutarak; asli görevi olan iç güvenliği tehdit edici unsurlara karşı gerekli önlemleri almaya paralel bir program içinde kültür ve çevre değerlerinin de özellikle yerel kamu otoriteleri ve sivil toplum birliği içinde korunması çalışmalarını başlatmış olması, esas itibarıyla yine iç güvenliğin temel güvencesini ve kaynağını da oluşturan; “bilinçli ve kimlikli yurttaşlardan oluşmuş, kültürüne ve geleceğine duyarlı bir toplumsal gelişmeye” katkıda bulunmak içindir.

Örneğin, Avrupa Konseyi ve UNESCO çalışmalarında, kentsel ve toplumsal asayişle ilgili dünya istatistiklerinde onaya çıkan ve; “suç işleme oranının en düşük olduğu kentlerin tarihsel ve kültürel mimari dokusunun en iyi korunduğu kentler olduğu” şeklindeki sonuçların da Türkiye açısından önemle değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayan toplantı katılımcıları, bu

Ek 4 – (devam)

nedenle Kastamonu’da başlatılan ve ülkenin diğer bölgelerinde de benzer etkinliklerle sürdürülmesine karar verilen bu çalışmaların sadece İçişleri Bakanı ile konuya duyarlı Valiler ve diğer yerel yöneticilerin “kişisel özlem ve tercihlerine” bağlı değil, daha da temelde tüm kamu kurum ve yöneticilerinin öncelikli “kurumsal görevleri” olduğunu özellikle vurgulanmaktadır.

- Tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik kaynakların ve olanakların dağınık değil, topluca ve bir öncelikler planlaması kapsamında değerlendirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Türkiye’imiz, tarihi ve kültürel mirası ile çevre değerleri bakımından dünyanın en zengin ülkesidir. Buna karşın, aynı zenginliğin korunması, yaşatılması ve geleceğe aktarılması yönünde kullanılabilecek kaynaklar ise son derece kıt olduğu gibi, aynı kaynakları kullanmakla yetkili otoriteler arasında da dağınıklık ve eşgüdüm eksikliği yaşanmaktadır.

Kültür ve çevre mirasımızın korunması çabalarını olumsuz yönde etkileyen ve birçok çabanın da sonuç almasını zorlaştıran bu durumun düzeltilmesi ve kaynakların belli bir öncelikler planlaması içinde verimli değerlendirilmesi için gerekli düzenlemelerin bir an önce yapılması, sempozyum katılımcılarının ortak ve acil talebidir.

Bunun yaşama geçirilmesinde ise tarihsel, kültürel, doğal ve kentsel değerlerin korunması çabalarında “kamu yönetimi-yerel yönetimler-özel sektör-sivil toplum güçleri” arasında güçlü, yaygın ve üretken bir kalıcı birlikteliğin inşa edilmesi gerektiğine dikkat çeken katılımcılar, böylesi bir birliktelik içinde temel yönlendirici ve harekete geçirici dinamiklerin ise “yerelde” olduğunu, dolayısıyla öncü ve girişimci güçlerin yerelde örgütlenerek diğer kurumlarla eşgüdümün sağlanmasında da katılımcı süreçlere ivme vermelerini önemle dile getirmektedir.

- Tarihi ve kültürel mirasın korunmasındaki yerel potansiyellerin bütünleşmiş olarak yaşama geçirilmesi için kurumsal ve yönetsel çalışmalar kent ölçeğinden “havza boyutlarına” taşınmalıdır.

Tarihi ve kültürel değerler ile çevre zenginliklerinin korunabilmesi için gerekli kurumsal ve yönetsel merkezler ile ekipman ve kaynak planlamasının her kent için ayrı ayrı düzenlenmesi yerine, “havza

Ek 4 – (devam)

ölçeğinde” koruma stratejileri ve eylem programlarının planlanmasının çok daha verimli ve başarılı sonuçlar yaratacağına dikkat çeken sempozyum katılımcıları:

Rölöve, restorasyon vb... amaçlı eğilim ve teknik hizmet birimlerinin havza ölçeğinde belirlenerek yer seçimlerinin yapılması,

Koruma Kurulları vb... örgütlenmesinde havza boyutunda koruma ilişkilerinin gözetilerek bölgesel tanımlamaların getirilmesi.

Yine, aynı kültür ve çevre coğrafyası içindeki komşu kentlerde sürdürülecek kimlikli kentleşme ve mimari kentsel dokunun doğal değerlerle birlikte ve bütünlük olarak korunması için havza ölçeğini gözetecek planlama birimlerinin benzer bölgesel sınırlar içinde oluşturulması, gibi süreçlerin başlatılması gerekliliğini de vurgulamaktadırlar.

- Kültürel mirasın korunması, gelişmeyi içeren bir değişimin engeli değil, esin kaynağı ve ön koşuldur. Bu nedenle geleceğe dönük tüm stratejilerde temel hareket noktası da “tarih içindeki değişimin bellek değerlerini” korumak olmalıdır...

Tarihsel ve kültürel miras ile eski kent dokuları korumanın “değişen dünya süreci” ile çatıştığı ve “değişimle de çeliştiğini” ileri süren kimi görüşlere karşı da bilinçli ve kararlı bir söylemin yükseltilmesi gerektiğine dikkat çeken sempozyum katılımcıları;

a. Tarihin her çağında olduğu gibi günümüzde de değişimin herhangi bir değişim olarak değil, gelişmeyi ve ilerlemeyi içeren bir değişim olarak savunulması gerektiğini,

b. Tarihsel ve kültürel mirasın da esas itibarıyla yüzlerce ve binlerce yıllık uygarlık tarihindeki sürekli gelişme ve ilerlemeye dönük bir değişimin belgelerini oluşturduğunu,

c. Bu nedenle de değişimin gelişmeyi de içerebilmesi için korumanın ön koşul ve hatta sağlıklı değişimin güvencesi olduğunu, ilan ederler.

Bütün bu nedenlerle, “turizmin” de tarihi ve kültürel ve çevre korunmasında bir neden değil, verimli bir sonuç olarak görülmesi gerektiğini önemle

Ek 4 – (devam)

vurgulayan sempozyum katılımcıları yine aynı fikir ve görüş birliği içinde kamuoyuna şu çağrıyla yapmaktadırlar:

“Kastamonu’da başlatılan süreç, herhangi bir koruma kampanyası değil, 2000’leri kimlikli, kültür değerlerine yabancılaşmayan ve uygarlık sürecinde geçmişin tüm birikimlerinden güç alarak daha ileriye ulaşma hedefini kucaklamış bir ülke ve toplum olma yürüyüşüdür. Bu yürüyüşe herkesin katılmasını bekliyoruz...” (Kastamonu 2000)

EK 5 - Kastamonu Koruma İmar Planı Açıklama Raporu

GİRİŞ:

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 3.5.1985 gün ve 989 sayılı kararı ile Kastamonu İl Merkezinin "Koruma İmar Planı"nın yaptırılması karar altına alınmış, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 29.11.1989 gün ve 49 ile 581 sayılı kararlarına göre de, hazırlanacak Koruma İmar Planı'nın Kurul'ca onaylanmasına kadar, sit alanları içinde korumaya yönelik kamu yatırımları, acil ve gerekli onarımlar ile Kurullarca önceden alınmış uygulamaya yönelik kararlarla ilgili başvurular dışında hiçbir konunun görüşülmeyeceğine karar verilmiştir.

Bu durumda, Kastamonu kent merkezinde herhangi bir imar uygulaması yapmak olanaksızlaştığından 2863 sayılı Yasa hükümlerine göre Koruma İmar Planı yaptırılması zorunluluk haline gelmiştir.

İl ve Kent ölçeğinde genel bilgiler:

Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Kastamonu , Türkiye'nin Nüfus varlığı açısından önemsiz illerinden biridir. Kastamonu'da doğal nüfus artış hızı ve doğurganlık hızı öteden beri ülke geneline göre oldukça düşüktür. II. Dünya Savaşı yıllarında başlayan ve giderek şiddetlenen bir göç hareketi yaşanmıştır. Bu ise erkek nüfusun azalmasına ve doğurganlığın da düşük bir düzeyde kalmasına yol açmıştır. Kastamonu'dan göçenlerin gittikleri kentlerin başında Ankara, Zonguldak ve İstanbul gelmektedir. Kastamonu dışında yerleşmek için yapılan bu kesin göçlerin yanı sıra, mevsimlik göçler de önemlidir. Mevsimlik göçe katılanların büyük bölümünü, özellikle yaz aylarında Karabük Kömür Madenleri ile, Ereğli Demir Çelik Fabrikası'nda çalışmak üzere giden erkek nüfus oluşturmaktadır.

Kastamonu Osmanlılar Döneminde ordunun halat, urgan gibi gereksinimlerini karşılamakta uzmanlaşmış önemli bir imalat ve ticaret merkezi iken, Cumhuriyet'in ilk yıllarında bu geleneksel imalat dalının önemini yitirmesi ve yeni kurulmakta olan ulaşım ağının dışında kalması, ekonomisinin hem eskiye göre, hem de ülke geneline göre gerilemesine yol açmıştır. Böylece, asıl olarak tarıma dayalı bir nitelik taşıyan Kastamonu ekonomisinin bu yapısı günümüze değin korunmuştur. Kastamonu'da ticaret, yörede üretilen tarım ve tarıma dayalı sanayi ürünleriyle ilde tüketilen işlenmiş malların pazarlanmasına dayanır.

Ek 5 – (devam)

Kastamonu dışına satılan tarım ürünlerinin başında orman ürünleri, pirinç, meyve ve canlı hayvan; sanayi ürünlerinin başında ise şeker, yem, süt ürünleri, orman ürünleri, dokuma ve madenler gelmektedir. En çok İstanbul, Ankara ve Karabük’le ticaret yapılmaktadır.

Kastamonu Kenti : Kastamonu kenti bir 4. kademe (alt bölgesel) merkezdir. İlin Araç ve Cide dışındaki tüm ilçeleri kentin doğrudan 4. kademe etki alanı içindedir. İlin yönetsel merkezi olan Kastamonu kenti , il çapında hizmet, ticaret ve imalat faaliyetlerinin de yoğunlaştığı yerdir. Kendir, sarmısak, tahıl ve sebze yetiştirilir. Kendir ve sarmısak ilin başlıca pazar ürünleri olup, üretimleri ülke düzeyinde önemlidir. Orman ürünlerine dayalı sanayi gelişmektedir. İl merkezindeki sunta fabrikalarına ek olarak çok sayıda mobilya, doğrama ve kereste atölyesi vardır. Ayrıca tarımsal ürünleri işleyen şeker ve süt fabrikaları, et kombinası, kamyon bakım ve onarım atölyeleri açılmıştır. Ilgaz Dağı’nın kuzeyinde, Kastamonu Çayı’nın kuzeye doğru açılan vadisi ile, çayın batı yamaçlarında kurulmuş olan Kastamonu kenti 14.yy.’da Osmanlı yönetimine geçtikten sonra, burada askeri gereksinimleri karşılamak üzere uzmanlaşmış bazı imalat dallarının (halat, urgan, top ve silah yapımı, dokumacılık) kurulmasıyla belli bir gelişme göstermiştir. 14. yy.’ın ortalarında çayın batı yakasında yer alan kent yüzyılın sonlarına doğru, sur dışına ve Kastamonu Çayı’nın doğu yakasına taşmıştır. Bununla birlikte yüzyıl başındaki ana karakterini de korumaktaydı. Kastamonu’da 16. yy.’da bazı bayındırlık hareketleri görülmüştür, ama kent yerleşme alanının ölçülerinde önemli bir değişme olmamıştır. 18. yy.’da ilde görülen ekonomik gelişmeye paralel olarak nüfusu artan kentin yerleşme sınırları genişlemeye başlamıştır. Bu dönemde kuzeyde İsmail Bey İmareti ile eski surlar arasına ve çayın doğu yakasındaki tepelere (kuzeye) doğru yeni mahalleler kurulmuştur. Kent bu dönemde ulaştığı sınırları ve yapısal özellikleri 20. yy ortalarına değin korumuştur.

II. Dünya Savaşı’ndan, özellikle 1950’den sonra kentte geçmişe göre hızlı sayılabilecek bir gelişme ve yenilenme başlamıştır. Kırdan kente göç, kent nüfusunun artmasına yol açmışsa da, kırsal kesimden alınan göçün azlığı, ayrıca kentin kendisinin de göç vermesi nedeniyle, bu artış hayli yavaş olmuştur. Bu süreç içinde, kentin çarşısıyla çayboyu arasında kalan şeridi ile çayın doğu yakasındaki eski yapıların yerini kagir ve betonarme yapılar alırken, bu kesimlerdeki eski kent dokusu da değişmiştir. Buna karşın, eski sur içi kesimi, özellikle çarşı ile kale yamacındaki mahalleler, yapı ve yol düzeni açısından eski karakterini korumuştur. Topografik yapıya son derece

Ek 5 – (devam)

uygun olan bu eski düzende konutlar eğim eğrileri boyunca sıralanarak diziler oluşturmaktadır. Birçok yerde farklı kotlardaki yollar ve ev dizileri arasında merdivenli yollar vardır.

Fazla eğimli yerlerdeki bu tür özgün çözümler ve ilginç hacimlerden oluşan eski kent, vadiye bakan kademeler biçimindeki konut dizileri, bunlara paralel yolları, küçük meydanları ve bahçeleriyle organik bir bütün, oluşturmaktadır.

Bu eski kent kesimindeki yapılar, bakım ve onarım giderlerinin yüksekliği ve konut gereksiniminin farklılaşması gibi nedenlerle terk edilmekte ve eski kent kesiminde yoğunluk giderek düşmektedir. Eski kentin korunması, kentin varolan ekonomik gelişmişlik düzeyinde halkın gücünü aşan boyutlarda bir örgütlenme gerektirmektedir. 20. yy.'da ülke düzeyinde gelişen pazar ekonomisi, Kastamonu kentinde hayli canlı olan belirli zanaatların giderek yok olmasına neden olurken, bölgede yeni oluşan ulaşım bağlantıları da, kentin önceleri ticaret ilişkileri açısından merkezlik işlevi gördüğü bölgenin giderek küçülmesine neden olmuştur.

Kastamonu'nun yüklediği asıl işlevler, gelişmemiş bir tarımsal alt-bölgenin yönetsel merkezi olmaktan öteye geçmez. Kent merkezi, sanayi öncesi kent yapısına özgü nitelikler taşımaktadır.

Kentteki ticaret işlevleri ağırlıklı olarak perakende olup, kent halkı ile çevre köylerin gereksinimini karşılamaya yöneliktir. Ticaret kuruluşları, eski kentte çayın batı yakasındaki Nasrullah Camii, Belediye binası ve Topçuoğlu Camii'nin çevrelediği alanda ve çayın iki yakasında uzanan caddelerde toplanmıştır. Çayın doğu yakasında, resmi yapıların toplandığı Hükümet Meydanı'ndaki dükkanlar da bu yöredeki ticari işyerleridir.

Ticaret alanlarında farklı tüketici gruplarına ya da farklı tüketim mallarına göre bir ayrışma söz konusu değildir. Çoğu kez, her çeşit ticaretin yapıldığı dükkanlarda, günlük, haftalık ve uzun dönemli tüketim malları bir arada satılmaktadır.

Eski kentin ortasında yer alan kent merkezinde yoğunlaşan ticarethaneler ve idari yapılar, kendi içlerinde ayrışmamış olmakla birlikte, çayın batı yakasında ticarethaneler, doğu yakasında ise idari yapılar ağırlık kazanmıştır.

Ek 5 – (devam)

Eskiden kent merkezinde yer alan küçük sanayi işyerlerinin tümü günümüzde kentin kuzey kesiminde, çayın batı yakasında 1967’de açılan 300 dükkanlık küçük sanayi sitesinde toplanmıştır. Kentte büyük sanayinin yoğunlaştığı belli bir alan yoktur. Az sayıdaki büyük sanayi tesisi 1970 sonrasında kurulduğundan, zorunlu olarak kentin yeni gelişen, kesimleri ile karayollarını izleyen gelişme doğrultularında yerleşmiştir. Kastamonu’nun 1963’te işletmeye açılan en eski fabrikası olan şeker fabrikası kentin 17 km kuzeydoğusunda Taşköprü yolu üzerindedir. Yine bu kesimde Kastamonu Süt fabrikası ve Yongapan Sunta Fabrikası vardır. Kuzeyde çayın batı kesiminde Et Kombinasyonu kurulmuştur. Çankırı yolu ile İstanbul yolu arasında kalan kesimde ise yem ve sunta fabrikaları yer alır.

Kastamonu Çayı’nın iki yanındaki iki ana cadde ile kentin kuzeyinde sosyal konutların yer aldığı kesimde çok katlı betonarme yapılar vardır. Bunlar dışında, kentteki konutların çoğunluğunu bir iki katlı eski ahşap yapılar oluşturur. Az gelişmişliği nedeniyle kentte sosyo ekonomik farklılaşma henüz keskinleşmemiştir. Konutların fiziksel özellikleri ile konut alanları arasındaki farklılaşmalar da derin değildir. Genel olarak refah düzeyi yüksek kesimler çay boyundaki çok katlı yapılar ile kent merkezindeki eskiden kalma bakımlı evlerde yaşamaktadır. Kuzeyde , bir kısım konutları İmar ve İskan Bakanlığı’na yapılan Gecekondu Önleme Bölgesi kurulmuştur. Kooperatifler eliyle gerçekleştirilen diğer toplu konut uygulamaları da bu kesimde yoğunlaşmıştır. Kuzeyde çayın batı yakasındaki bir diğer önemli gelişme de Belediyenin Kent-Koop ve Kent-Kur aracılığıyla gerçekleştirmeye çalıştığı ve yaklaşık 20 hektarlık bir alanı kapsayan Kuzey-Kent Toplu Konut Bölgesi uygulamasıdır.

Gelişmenin ağırlığı kuzey yönünde olmak üzere kent kuzey ve güney yönlerinde gelişmektedir.

Kent merkezinden uzaklaştıkça, yamaçlarda gecekondu tipi yapılaşmalar oluşmuştur.

Çayın iki yanında uzanan caddeler kentin ana yollarını oluşturur. Çay boyundaki caddelere dik olan doğu-batı doğrultulu caddeler içinde en önemlileri, kent merkezinin batı yakasında yer alan Belediye Caddesi ve doğu yakasındaki Kırkçeşme caddeleridir.

Ek 5 – (devam)

Kastamonu ayı'yla ikiye bölünen kent yerleşme alanı yedisi tat geçebilen, bei de yayalara ayrılmış köprüler ile birbirine bağlanmaktadır. Bu köprülerden en eskisi tarihsel değeri olan Hükümet Meydanı önündeki ta Nasrullah Köprüsü'dr.

Kent içi ulaşım belediye otobüsleri ve minibüslerle bağlanmaktadır.

Tarihi Dokunun Mimari zellikleri: Kastamonu mahalleleri, sokak dokusu, tarihsel yapıtlar ve evleriyle günümüze değin korunabilmi ilginç yerlemelerdendir. Nüfus ve ticaretin gerilemeye baladığı 19. yy.'da genel görünümü değiştiren bir yapı üslubu gelişir. Bunlar dönemin Barok ve Ampir üsluplarından esinlenen, çok odalı, büyük, konak tipi ‘‘eraf evleri’’dir. Ayrıca Müze ve Hükümet Konağı gibi yapılar ağda mimariye geçiş örnekleri olarak önemlidir. Kastamonu evleri çoğunlukla iki-üç katlı yapılardır. Ahşap çokça kullanılmıştır. Temel tatır, yerkatı sağırdır. Üst katlarda duvarlar dikey ve yatay hatlarla desteklenmiştir. Hatıl araları kerpiç ya da tuğla dolgudur. Duvarlar içten ve dıştan, sıvalı ve badanalıdır. İkinci ve üçüncü katlar çekme kat biçiminde ya da çıkmalıdır. Kimi evlerde üst katların tümü, kimilerindeyse yalnızca orta bölüm çıkma yapar. Yörede gen biçimi saakaltı katları da yaygındır. Tüm odalar büyük bir sofaya açılır. Kare ya da dikdörtgen planlı odalar büyük, yüksek tavanlı, rahat görünümlüdür. Taban ve tavan ahaptır. Odalar, yklkler, yıkanma bölümleri, ocaklarıyla günlük gereksinimleri karılayabilen bağımsız yaşama birimleri biçiminde düzenlenmiştir. Evlerin, sokağa bakan yüzlerine pencereler, silmeler, çıkmalar ve geniş saçaklarla devingen bir görünüm kazandırılmıştır. Üst katlar çok pencerelidir, her odanın  penceresi vardır. Bunlar, ince, uzun, bölmelidir. Kimileri dikdörtgen, kimileri de yuvarlak kemerlidir. Bir bölümü ise ahşap üçgen alınlıklıdır. Katları ayıran testere ya da kurtdii motifli silmeler, çıkmaları destekleyen değişik biçimlerde konsollar ve yine motiflerle süslü geniş saçaklar dış görünüşü zenginletirmektedir. atı kiremit örtülüdür. Geniş saçaklar kimi evlerde ahşap, oymalı konsollarla desteklenmiştir. Saçak uçları kiremitleri koruyabilecek biçimde yelkovanlıdır (saçak ucu pervazi). Yre yağış aldığından yağmur oluklarına önem verilmiştir. Bazı yapılarda ahşap ana kapı, yağmurun etkisinden korunmak amacıyla sekili ve ierlek yapılmıştır.

Ek 5 – (devam)

Mevcut İmar Planı ve Belediye'nin Koruma Planından Beklentileri:

Kastamonu'nun yürürlükteki imar planı İller Bankası'nca düzenlenmiştir. Daha önceki imar sınırlarını genişleten ve mevcut dokuyu revize eden bu çalışmada, sit alanları da planlanmış ancak Bakanlıkça onama dışı bırakılmıştır.

Kentsel rantın yüksek değerlere ulaştığı ticaret merkezi ile sit alanının çakışması önemli sorunlar yaratmaktadır. Merkezde giderek yoğunlaşan kat arttırımı istekleri, trafik akışının karmaşıklığı ve yetersizliği , sit alanı olmanın getirdiği diğer kısıtlamalar, koruma imar planının ivedilikle düzenlenmesini gerekli kılmıştır. Kastamonu Belediyesi onanlı bir sit alanı planı olmamasına karşın yer yer elindeki imar planını uygulamış, yer yer de bu plan kararlarının dışına çıkan uygulamalar yapmıştır. Belediye 'nin koruma imar planından beklentileri şöyle sıralanabilir.

- Yapılan plan değişikliklerinin işlenmesi,
- Çayın doğu ve batı yakasındaki ticaret merkezlerinin birbirleri ve Belediye binasının kuzeydoğusundaki mevcut pazar yeri ile bütünleştirilmesi, yaya bağlantılarının kuvvetlendirilmesi,
- Sebze hali ve açık pazarın bulunduğu kesimlerin yüksek katlı işanlarının yer aldığı bölgeler olarak planlanması, yeni ticaret alanlarının açılması,
- Otopark yerleri ayrılması,
- Mevcut planın “korunacak sokaklar” olarak gösterdiği bölgelerde yeni yapılaşmalarla bu özellik bozulduğundan, mümkün olduğunca düzgün ve mevcudun girinti -çıkıntılarını ortadan kaldıran sokakların açılması ,
- Yıkılmak üzere olan ya da bir grup içinde yer almayan, tek başına kalmış tescilli yapıların tescillerinin kaldırılması,
- Tescilli binaların koruma alanlarının kendi parsel sınırları içinde önerilmesi, ancak büyük parsellerde ifraz etme ve ayrıca küçük parsellerde yapı yapma olanağının sağlanması,
- Sit alanları içinde sağlıklaştırmaya özen gösterilmesi, bu cümleden olarak onarılamaz durumdaki yapılar için yıkılıp aynı cepheyi koruyan yeni yapı yapma olanağı getirilmesi,
- Yeni yapılacak tüm yapılarda Kastamonu evlerinin mimari özelliklerini taşıyan, yapılaşma koşulları getirilmesi ,
- Sit alanı içinde sosyal, kültürel vb. kullanımlar içinde yer ayrılması,

Ek 5 – (devam)

- Tüpgaz satıcıları için garaj-park-pazar yerinin bulunduğu kesimde bir Belediye Hizmet Alanı ayrılması

Koruma İmar Planı İlkeleri:

1985 Nüfus Sayımı'na göre Kastamonu Kenti nüfusu 46986 kişidir. Aşağıdaki tablo kentsel nüfusun gelişimi ve beşer yıllık artış yüzdeleri topluca verilmektedir.

Yıllar Nüfus Nüfus İndeksi 5'er Yıllık Artış %'si

Yıllar	Nüfus	Nüfus İndeksi	5'er Yıllık Artış %'si
1970	29338	100	-
1975	29993	102	2.23
1980	35464	121	18.24
1985	46986	160	32.48

Tablodan izlenebileceği gibi Kastamonu Kenti nüfusu 1975 yılından sonra belli bir hareketlilik ve 1980-1985 arasında ise önemli bir gelişme göstermektedir. Son yıllarda kent nüfusunda beliren bu artışa bağlı olarak kentsel standartların yükseltilmesi gerekmektedir. Bu genel ilke ışığında Koruma İmar Planı'nın hazırlanmasında yöntem olarak;

- Mevcut kentsel ve tarihi doku ve yürürlükteki imar planı değerlendirilmiş,
- Teknik ve hukuki inceleme ve araştırmalar yapılmış,
- Yasa ve Yönetmelikler,
- Kurulca alınan Kastamonu'ya ilişkin önceki kararlar,
- 1985 irdelemesine göre tescil edilen ve tescilden düşen eserler,
- Kurul'un genel ilke kararları,
- Mevcut kadastral durum, ifraz ve tevhidler halihazır harita paftalarına işlenmiş,
- Toplam 12 gün süren arazi çalışmaları ile planı düzenlenecek alan içinde kalan bölgelerde arazi kullanımı, yapı kaliteleri ve kat yükseklikleri, ticaret merkezinin uzandığı sınırlar saptanmış,
- Arazi çalışmalarının sonuçlarına göre analiz ve sentez paftaları hazırlanmış,
- Belediye istekleri irdelenmiştir.

Ek 5 – (devam)

Koruma İmar Planı düzenlenirken aşağıdaki genel ilkeler gözönüne alınmıştır.

- Tarihi eserlerin ve tarihi dokunun mümkün olduğunca korunması,
- Sıkışık trafik akışının rahatlatılması,
- Özellikle tarihi eserlerin kümeler halinde bulunduğu bölgelerde ve kent merkezinde yer yer otoparklarla beslenmiş, yaya dolaşımına ağırlık veren bir yol şemasının geliştirilmesi,
- Sağlıklı bir kentsel çevre için mevcut dokuyu ıslah eden, iyileştirici müdahalelerde bulunmak,
- Uygun görülen plan değişikliklerinin işlenmesi.

Bu ilkelere bağlı olarak, açılması ya da genişletilmesi zorunlu olan yollar üzerinde yer alan ve yapı kalitesi olarak değer taşımayan bazı tescilli yapılar dışında, tarihi eserlerin ve tarihi dokunun olduğu gibi korunmasına özen gösterilmiştir.

Kent merkezinde, tarihi özellikler taşımayan, oldukça salaş görümlü dükkanların yer aldığı kesimlerde, eski hanları örnek alan biçimlerde yeni kütleler önerilmiş, anıtsal yapıların çevreleri mümkün mertebe açılarak algılanmaları kolaylaştırılmış ve yeşil alan otopark gibi elemanlarla zenginleştirilmiştir.

Genelde tüm sit alanı içinde, özel olarak ta Çayın iki yakası arasındaki yaya akımı güçlendirilmiştir.

Belediye veya Vakıflara ait bazı arazilerde sosyo-kültürel tesis alanları önerilmiştir.

Tescil edilmemiş ancak görünüm itibariyle çevredeki tescilli eserlerle benzerlikler gösteren ya da yapılış tarihi eski olan bazı yapıların tescil edilmesi önerilmiştir. Ancak bu tür yapılar ayrıca özel bir inceleme gerektirdiğinden bu konudaki nihai kararın Kurulca alınması gerekmektedir.

EK 6 - Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Kanun no: 5226

Kabul tarihi: 14.7.2004

27.07.2004 gün ve 25535 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğü girmiştir.

MADDE 1 . - 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 3'üncü maddesinin; (a) bendinin (1) numaralı alt bendi aşığıdaki şekilde değiştirilmiş, (3) numaralı alt bendine "kent kalıntıları" ibaresinden sonra gelmek üzere "kùltür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya" ibareleri ile aynı bende (7), (8), (9), (10), (11) ve (12) numaralı alt bentler eklenmiş, (b) bendinin (3) numaralı alt bendi aşığıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(1) "Kùltür varlıkları"; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kùltür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kùltürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.

(7) "Ören yeri"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, topoğrafik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirgin ve mütecanis özelliklere sahip, aynı zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği kùltür varlıkları ile tabiat varlıklarının birleştiği alanlardır.

(8) "Koruma amaçlı imar planı"; bu Kanun uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim-geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kùltür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimari, demografik, kùltürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; hali hazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile planlama kararları, tutumları,

Ek 6 – (devam)

plan notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar planlarının gerektirdiği ölçekteki planlardır.

(9) “Çevre düzenleme projesi”; ören yerlerinin arkeolojik potansiyelini koruyacak şekilde, denetimli olarak ziyarete açmak, tanıtımını sağlamak, mevcut kullanım ve dolaşımdan kaynaklanan sorunlarını çözmek, alanın ihtiyaçlarını çağdaş, teknolojik gelişmelerin gerektirdiği donatılarla güdirmek amacıyla her ören yerinin kendi özellikleri göz önüne alınarak hazırlanacak 1/500, 1/200 ve 1/100 ölçekli düzenleme projeleridir.

(10) “Yönetim alanı”; sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, planlama ve koruma konusunda yetkili merkezi ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlerdir.

(11) “Yönetim planı”; yönetim alanının korunmasını, yaşatılmasını, değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, işletme projesini, kazı planı ve çevre düzenleme projesi veya koruma amaçlı imar planını dikkate alarak oluşturulan koruma ve gelişim projesinin, yıllık ve beş yıllık uygulama etaplarını ve bütçesini de gösteren, her beş yılda bir gözden geçirilen planlardır.

(12) “Bağlantı noktası”; yönetim alanı sınırlarında yer almamakla birlikte, arkeolojik, coğrafi, kültürel ve tarihi nedenlerle veya aynı vizyon ve tema etrafında yönetim ve gelişiminin sağlanması bakımından bu yer ile irtibatlandırılan kültürel varlıklardır.

(3) “Koruma Bölge Kurulu”; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunu,

MADDE 2. - 2863 sayılı Kanunun 6’ncı maddesinin üçüncü fıkrasına “mozaikler” ibaresinden sonra gelmek üzere, “peri bacaları” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 3. - 2863 sayılı Kanunun 9’uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Ek 6 – (devam)

Madde 9. - Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde koruma bölge kurullarınca alınan kararlara aykırı olarak, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve koruma alanları ile sit alanlarında inşai ve fiziki müdahalede bulunulamaz, bunlar yeniden kullanıma açılmaz veya kullanımları değiştirilemez. Esaslı onarım, inşaat, tesisat, sondaj, kısmen veya tamamen yıkma, yakma, kazı veya benzeri işler inşai ve fiziki müdahale sayılır.

MADDE 4. - 2863 sayılı Kanununun 10'uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “yapmak” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırmak” ibaresi eklenmiş, sekizinci fıkrası yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Büyükşehir belediyeleri, valilikler, Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde kültür varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere sanat tarihi, mimarlık, şehir planlama, mühendislik, arkeoloji gibi meslek alanlarından uzmanların görev alacağı koruma, uygulama ve denetim büroları kurulur. Ayrıca, il özel idareleri bünyesinde, kültür varlıklarının korunmasına yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon projelerini hazırlayacak ve uygulayacak proje büroları ve sertifikalı yapı ustalarını yetiştirecek eğitim birimleri kurulur.

Belediyeler belediye sınırları ve mücavir alanları içerisinde, valilikler ise bu sınırlar dışında yetkilidir.

Bu bürolar koruma bölge kurulları tarafından uygun görülen koruma amaçlı imar planı, proje ve malzeme değişiklikleri ile inşaat denetimi de dahil olmak üzere uygulamayı denetlemekle yükümlüdürler.

Alanın özelliği göz önüne alınarak, bu büroların hangi uzmanlık dallarından teşekkül edeceği, çalışma, izin usul ve esasları; Bakanlık ve İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 5. - 2863 sayılı Kanununun 11'inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “korunma alanları” ibaresinden sonra gelmek üzere, “sit alanları” ibaresi eklenmiştir.

Ek 6 – (devam)

MADDE 6. - 2863 sayılı Kanununun 12’nci maddesinin başlığı “Taşınmaz kültür varlıklarının onarımına yardım sağlanması ve katkı payı” olarak değiştirilmiş, birinci fıkrasındaki “ve kredi verilir” ibaresi ile dördüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Bu amaçla, Bakanlık bütçesine yeterli ödenek konulur. Bakanlıkça yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Belediyelerin görev alanlarında kalan kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla kullanılmak üzere 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 8’inci ve 18’inci maddeleri uyarınca mükellef hakkında tahakkuk eden emlak vergisinin %10’u nispetinde “Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı” tahakkuk ettirilir ve ilgili belediyesince emlak vergisi ile birlikte tahsil edilir.

Tahsil edilen miktar, İl Özel İdaresi tarafından açılacak özel hesapta toplanır. Bu miktar; belediyelerce kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan projeler kapsamında kamulaştırma, projelendirme, planlama ve uygulama konularında kullanılmak üzere il sınırları içindeki belediyelere vali tarafından aktarılır ve bu pay valinin denetiminde kullanılır.

Bu madde uyarınca tahakkuk eden katkı payları hakkında 1319 sayılı Kanunun üçüncü kısmı hükümleri uygulanır. Katkı paylarına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığı ile Bakanlık tarafından belirlenir.

2985 sayılı Toplu Konut Kanunu uyarınca verilecek kredilerin en az %10’u tescilli taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı ve restorasyonu işlemlerine ilişkin başvurularda kullanılır. Bu kapsamdaki öncelikli projeler Bakanlık ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı’nca müştereken belirlenir.

MADDE 7. - 2863 sayılı Kanununun 15’inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin ikinci paragrafı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri ve mahalli idare birlikleri tescilli taşınmaz kültür varlıklarını, koruma bölge kurullarının belirlediği fonksiyonda kullanılmak kaydıyla kamulaştırabilirler.

Ek 6 – (devam)

MADDE 8. - 2863 sayılı Kanununun 17'nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Sit alanlarında geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ile koruma amaçlı imar planı

Madde 17. - a) Bir alanın koruma bölge kurulunca sit olarak ilanı, bu alanda her ölçekteki plan uygulamasını durdurur. Sit alanının etkileşim çevresine ilişkin varsa 1/25.000 ölçekli plan kararları ve notları alanın sit statüsü dikkate alınarak yeniden gözden geçirilerek ilgili idarelerce onaylanır.

Koruma amaçlı imar planı yapılıncaya kadar, koruma bölge kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenir. Belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar söz konusu alanda ilgili meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve plandan etkilenen hemşerilerin katılımı ile toplantılar düzenleyerek koruma amaçlı imar planını hazırlatıp, incelenmek ve sonuçlandırılmak üzere koruma bölge kuruluna vermek zorundadır. İki yıl içinde koruma amaçlı imar planı yapılmadığı takdirde, geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının uygulanması, koruma amaçlı imar planı yapılıncaya kadar durdurulur.

Bu iki yıllık süre içinde zorunlu nedenlerle plan yapılmadığı takdirde koruma bölge kurulunca bu süre bir yıl daha uzatılabilir.

Koruma bölge kurulunda görüşülen ve uygun görülen koruma planları onaylanmak üzere ilgili idarelere gönderilir.

İlgili idareler, koruma amaçlı imar planını en geç iki ay içinde görüşür ve varsa değişmesini istediği hususları koruma bölge kuruluna bildirir. Koruma bölge kurulunda bu hususlar da değerlendirilir ve kurul tarafından uygun görülen haliyle planlar ilgili idarelere onaylanmak üzere gönderilir. Altmış gün içerisinde onaylanmayan planlar kesinleşerek yürürlüğe girer. Koruma amaçlı imar planının yürürlüğe girmesiyle geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları ayrıca karar almaya gerek kalmadan ortadan kalkar.

Ören yerlerinde çevre düzenleme projesi yapımı ve değişiklikleri, ilgili koruma bölge kurulunun uygun görüşü doğrultusunda Bakanlıkça yapılır, yaptırılır ve onaylanır.

Ek 6 – (devam)

Koruma amaçlı imar planları ve çevre düzenleme projelerinde yapılacak değişiklikler yukarıdaki usullere tabidir.

Koruma amaçlı imar planları; müellifi şehir plancısı olmak üzere; alanın konumu, sit statüsü ve özellikleri göz önünde bulundurularak mimar, restoratör mimar, sanat tarihçisi, arkeolog, sosyolog, mühendis, peyzaj mimarı gibi meslek gruplarından Bakanlıkça belirlenecek uzmanlar tarafından hazırlanır.

Koruma amaçlı imar planları ve çevre düzenleme projelerinin hazırlanması, gösterimi, uygulaması, denetimi ve plan müelliflerinin yeterliliği ile görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar, Bakanlık ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

Koruma amaçlı imar planlarının yapımı için belediyelere aktarılmak üzere İller Bankası Genel Müdürlüğü Bütçesi'ne yeteri kadar ödenek konur. İl Özel İdareleri ise bütçelerinde koruma amaçlı imar planlarının yapımı için ödenek ayırırlar.

Koruma bölge kurulunca sit alanı olarak ilan edilen yerlerde; bu kararın ilanından önce imar mevzuatına ve onanlı imar planlarına uygun olarak alınmış yapı ruhsatı ve eklerine göre subasman seviyesi tamamlanmış yapıların inşasına devam edilebilir, ancak bu maddenin (c) bendi uyarınca yapılanma hakkı aktarımını re'sen uygulamaya da ilgili idareler yetkilidir. Subasman seviyesi tamamlanmamış yapıların yapı ruhsatları iptal edilir. Kesin yapılanma yasağı bulunan sit alanlarında bu madde hükümlerinden faydalanılamaz.

b) Koruma amaçlı imar planlarıyla kesin yapılanma yasağı getirilen sit alanlarında bulunan gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetindeki taşınmazlar malikin başvurusu üzerine, belediye ve il özel idaresine ait taşınmazlarla takas edilebilir.

c) Yapılanma hakları kısıtlanmış tescilli taşınmaz kültür varlıklarına veya bunların koruma alanlarında bulunan ya da koruma amaçlı imar planlarıyla yapılanma hakları kısıtlanan taşınmazlara ait mülkiyet veya yapılanma haklarının kısıtlanmış bölümünü, imar planlarıyla yapılanmaya açık aktarım alanı olarak ayrılmış, mülkiyetlerindeki veya üçüncü şahıslara ait alanlara, aktarımdan yararlanacak öncelikli hakları belirleyerek bir program

Ek 6 – (devam)

dahilinde aktarmaya, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyeler, bunların dışında valilikler yetkilidir.

Aktarım işleminde Sermaye Piyasası Kurulunca onaylı gayrimenkul değerlendirme şirketlerince yapılacak rayiç değer denkleştirilmesi esastır. Ancak aktarıma konu hak tescilli taşınmaz kültür varlığına ilişkin ise yapı değeri dikkate alınmaz.

Bu taşınmazlar için, kısıtlanmış yapılanma haklarının, imar planlarıyla aktarım alanı olarak ayrılmış yapılanmaya açık diğer alanlarda kullanılmasını sağlayacak ve bu hakkı hamiline yazılı menkul kıymete dönüştürecek belgeler düzenlemeye, bu belgeleri yapılanma hakları kısıtlanmış alan olarak gösterilen ve tapuda bu konuda şerh düşülen alanlardaki taşınmaz sahiplerinden hak sahibi olanlara vermeye, imar planında aktarım alanı olarak ayrılmış ve tapuda bu konuda şerh düşülen alanlarda ise ruhsat vermek için toplamaya ilgili idareler yetkilidir. Menkul kıymetlerin basılması, saklanması, el değiştirme işlemlerinin onaylanması ve veri tabanının oluşturulması ve denetlenmesi İller Bankası'nca yapılır.

Bu alanlarda kesin yapılanma yasağı gelmesi nedeniyle yapılanma hakkının tamamen aktarılması halinde, yapılanma hakkı kısıtlanan taşınmaz, mütemmimi ile birlikte ilgili idare mülkiyetine geçer ve parseller ilgili idare adına tescil edilir ve hiçbir koşulda satışa konu edilemez.

Aktarıma konu parselde malikin korunabilir yapılanma hakkı kalması halinde ise yapılanma hakkı kısmen aktarılır. Bu durumda, malikin yapılanma hakkı kısıtlanmış alandaki mülkiyeti devam eder.

Ancak, aktarıma konu hak, tescilli taşınmaz kültür varlığı üzerinde ise, malikin bu varlığın korunması ve yaşatılması için gerekli bakım, onarım ve restorasyon çalışmasını, ilgili idare ile imzalanacak protokole uygun olarak menkul kıymetleri teslim almasını müteakip başlatarak tamamlaması zorunludur. Aksi halde, ilgili idare teslim edilen menkul kıymet bedelini faiziyle birlikte malikten tahsile yetkilidir. Bu hususlar ve protokol menkul kıymet tesliminden önce ilgili idarece tapuya her türlü harçtan ve damga vergisinden muaf olarak şerh edilir.

Ek 6 – (devam)

Kısıtlanmış hakların bulunduğu belediye sınırları içerisinde, aktarım alanı tespit edilmesinin mümkün olamaması halinde, ilgili idareler ortak program yürütmeye yetkilidir.

Yukarıdaki fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 9. - 2863 sayılı Kanununun 18'inci maddesine birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Tescilli taşınmaz kültür varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projeleri ve bunların uygulanmasında restoratör mimar veya mimarın bulunması zorunludur. Bunlardan I. grup kapsamında olanların rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerinin uygulama çalışmaları, yapının özelliğine göre kalem işleri, ahşap, demir, taş işleri ve restorasyon konularında uzmanlaşmış kişilerce yapılır.

Sit alanları, korunması gerekli kültür varlıkları ve bunların koruma alanlarında onaylı plan ve proje dışı uygulama yapan veya yapılmasına yol açan sorumlularının, koruma bölge kurulları ile ilgili konularda plan ve proje düzenlemesi ve uygulama sorumluluğu yapması beş yıl süre ile yasaklanır. Uygulama sorumlularının denetimi, ilgili belediye veya valilikçe yapılarak aykırı hareket edenler, Bakanlığa ve ilgili meslek odasına bildirilir.

Proje uygulanması safhasında herhangi bir nedenle uygulama sorumlusunun ayrılması halinde bu husus Bakanlığa bildirilir, yenisi tayin edilmedikçe uygulamaya devam edilemez.

Yapı esasları, denetim ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

MADDE 10. - 2863 sayılı Kanununun 55'inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 55. - Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurullarının kurum temsilcisi üyelerinin üyelikleri kurumlarındaki görevleri süresince devam eder.

Ek 6 – (devam)

Koruma bölge kurullarının Bakanlıkça ve Yükseköğretim Kurulunca seçilen üyelerinin görev süresi beş yıldır.

Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurulu üyeleri, görev ve yetki alanlarına giren konularda doğrudan veya dolaylı olarak taraf olamaz ve hiçbir menfaat sağlayamazlar. Aksine davrandığı tespit edilenlerin kurul üyeliği Bakanlıkça sona erdirilir.

Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurulu üyelerine, ayda altı toplantıyı geçmemek üzere her toplantı için Devlet memur aylık katsayısının (3000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucunda bulunacak miktarda huzur hakkı ödenir.

Herhangi bir nedenle bir yıl içinde yıllık izin, hastalık ve mazeret izinleri hariç dört veya üst üste iki toplantıya katılmayan koruma bölge kurulu üyelerinin üyelikleri sona erer.

MADDE 11. - 2863 sayılı Kanununun 57'nci maddesinin; (c) bendinde yer alan “bir ay” ibaresi “üç ay” olarak, (d) bendinde yer alan “onamak” ibaresi “karar almak”, (g) bendinde yer alan “ilgili” ibaresi “sit alanlarına ilişkin” olarak değiştirilmiş ve (g) bendinden sonra gelen fıkralar aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Koruma bölge kurullarının başkan ve yardımcıları, üyeler arasından kurulca seçilir. Başkanın yokluğunda kurula, başkan yardımcısı başkanlık eder.

Koruma bölge kurulları, toplantıya katılması gereken üyelerin salt çoğunluğuyla toplanır ve toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile karar alırlar. Ancak karar yeter sayısı Bakanlık ve Yükseköğretim Kurulunca seçilen üye sayısının salt çoğunluğundan az olamaz. Alınan kararlar bu Kanun ve ilke kararlarındaki dayanakları ile bilimsel gerekçeleri belirtilerek yazılır.

Koruma bölge kurullarının teknik ve idari hizmetleri, koruma bölge kurulu müdürlükleri tarafından yürütülür.

Koruma bölge kurulu, belgeleri tam olarak koruma bölge kuruluna ibraz edildiği tarihten itibaren, koruma amaçlı imar planlarını en geç altı ay, uygulamaya yönelik projeleri ise en geç üç ay içinde karara bağlar.

Ek 6 – (devam)

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları, bunların koruma alanları ve sit alanlarında, 3194 sayılı İmar Kanununun 21'inci maddesi kapsamına giren ruhsata tabi olmayan tadilat ve tamiratlar; özgün biçim ve malzemeye uygun olarak, bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerin izin ve denetimi ile yapılır. Bunların dışında her türlü inşai ve fiziki müdahale koruma bölge kurulunun izni ile yapılır.

Ancak, koruma amaçlı imar planı onaylanmış sit alanlarında, taşınmaz kültür varlığının bulunduğu parseller dışındaki inşai ve fiziki müdahaleler, koruma amaçlı imar planı hükümleri doğrultusunda, bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerin izin ve denetimi ile yapılır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü idare ve denetiminde olan mazbut vakıfların veya mülhak vakıfların mülkiyetindeki kültür varlıklarının 3194 sayılı İmar Kanununun 21'inci maddesi kapsamına giren ruhsata tabi olmayan tadilat ve tamiratları, özgün biçim ve malzemeye uygun olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce yaptırılır.

Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların koruma alanlarında yapılan tadilat ve tamiratlara ilişkin uygulama öncesi ve sonrasına ait rapor ve belgeleri, ilgili idareler ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce ilgili koruma bölge kurulu müdürlüklerine gönderilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin hususlar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 12. - 2863 sayılı Kanunun 58'inci maddesinin (a) bendinde yer alan “müzecilik” ibaresi “hukuk”, “üç” ibaresi “beş”, (d) bendinde yer alan “iki” ibaresi “bir”, (f) bendinde yer alan “Orman Genel Müdürlüğü” ibaresi “Çevre ve Orman Bakanlığı” olarak değiştirilmiş ve aynı fıkraya aşağıdaki (g) bendi ile maddenin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

g) Görüşülecek konunun müze müdürlüğünü ilgilendirmesi halinde ilgili müze müdürü, İlgili meslek odaları koruma bölge kurulu toplantılarına gözlemci olarak katılabilirler.

MADDE 13. - 2863 sayılı Kanunun mülga 61'inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Ek 6 – (devam)

Kararlara uyma zorunluluğu

Madde 61. - Kamu kurum ve kuruluşları ve belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurullarının kararlarına uymak zorundadır. Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları Resmi Gazetede yayımlanır.

Planlama yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile valilik ve belediyeler, kurullarca alınmış ve alınacak sit alanı, derecelendirilmesi, sit geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları, koruma amaçlı imar planları ve revizyonlarına ilişkin kararlara karşı altmış gün içerisinde Koruma Yüksek Kurulu'na itiraz edebilirler.

Bu itirazlar, Koruma Yüksek Kurulu'nca incelenir ve en geç altı ay içinde karara bağlanır. Koruma Yüksek Kurulu'na yapılacak itirazlarla ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 14. - 2863 sayılı Kanunun 65'inci maddesinin (a) ve (c) bentlerinde yer alan "ellibin liradan ikiyüzbin liraya kadar" ibareleri "beşmilyar liradan onmilyar liraya" olarak ve (b) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki (d) bendi eklenmiştir.

b) Sit alanlarında geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarına, koruma amaçlı imar planlarına ve koruma bölge kurullarınca belirlenen koruma alanlarında öngörülen şartlara aykırı izinsiz inşai ve fiziki müdahale yapanlar veya yaptıranlar, iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve beşmilyar liradan onmilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

d) Bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulmuş idarelerden bu Kanunun 57'nci maddesinin altıncı ve yedinci fıkraları uyarınca izin almaksızın veya izne aykırı olarak tamirat ve tadilat yapanlar ile izinsiz inşai ve fiziki müdahale yapanlar veya yaptıranlar bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis ve üçmilyar liradan altımilyar liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

MADDE 15. - 2863 sayılı Kanunun 75'inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Ek 6 – (devam)

Türk Ceza Kanununun ikinci kitap, onuncu babının yedinci faslında yazılı suçların konusu, bu Kanun kapsamına giren taşınır kültür varlıkları ise, muayyen olan ceza üçte birinden az olmamak üzere iki katına kadar artırılarak hükmolunur.

MADDE 16. - 2863 sayılı Kanunun geçici 3'üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Geçici Madde 3. - Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulları, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurullarına, kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulu büro müdürlükleri, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurulu müdürlüklerine dönüşür.

Kanunda belirtilen yönetmelikler, Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde çıkarılır. Bu düzenlemeler yapılıncaya kadar mevcut yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

MADDE 17. - 2863 sayılı Kanunun birinci ek maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve kanuna aşağıdaki ek maddeler eklenmiştir.

EK MADDE 1. - Bu Kanunda yer alan “Koruma Kurulu” ibareleri “koruma bölge kurulu” olarak değiştirilmiştir.

Alan yönetimi, müze yönetimi ve anıt eser kurulu

EK MADDE 2. - Yönetim alanlarında alan yönetimi, ulusal nitelikli müzelerde ise müze yönetimi, anıt eserlerde anıt eser kurulu kurulur.

a) Yönetim alanları ile bunların bağlantı noktalarının korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla kentsel sitlerde birden fazla belediyeyi ilgilendirmesi halinde büyükşehir belediyesi eşgüdümünde ilgili belediyeler, tek bir belediyenin görevi alanına girmesi halinde ilgili belediye, diğer yerlerde ise Bakanlıkça yönetim planı taslağı hazırlanır veya hazırlattırılır.

Hazırlanan taslağın karara bağlanması ve uygulanması konusunda önerilerde bulunmak amacıyla, alanda mülkiyet hakkı bulunanlar, meslek

Ek 6 – (devam)

odaları ve sivil toplum örgütleri ile üniversitelerin ilgili bölüm temsilcilerinden oluşan bir danışma kurulu kurulur.

Eşgüdümün sağlanması amacıyla, kentsel sitlerde ilgili belediye diğer yerlerde Bakanlıkça bir alan başkanı belirlenir. Bakanlıkça belirlenen alan başkanlığı görevini fiilen yürütenlere, Devlet memurları aylık katsayısının (20000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşmamak kaydıyla Bakan tarafından belirlenecek miktarda, damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tabi tutulmaksızın çalışmayı takip eden her ay başında Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü bütçesinden ödeme yapılır.

Yönetim plan taslağı kapsamında hizmetine ihtiyaç duyulan idarelerin birer temsilcisi ve danışma kurulunca seçilecek iki üyenin katılımıyla eşgüdüm ve denetleme kurulu kurulur. Alan başkanı, kurulun da başkanıdır. Kurul, bu taslağı inceleyip mutabakata varmak suretiyle yönetim planını altı ay içerisinde onaylamaya ve bu planın uygulanmasını denetlemeye yetkilidir.

Kurulun denetim görevini yerine getirebilmesi amacıyla ilgili kurum uzman personelinden ve denetim elemanlarından oluşan bir denetim birimi kurulabilir. Bu birim, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile üçüncü kişilerden yönetim planı ve uygulaması ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi istemeye yetkilidir.

Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile gerçek ve tüzel kişiler, eşgüdüm ve denetleme kurulunca onaylanan yönetim planına uymak, ilgili idareler, plan kapsamındaki hizmetlere öncelik vermek ve bu amaçla bütçelerine gerekli ödenekleri ayırmak zorundadır.

b) Bakanlıkça belirlenen ulusal nitelikli müzelerde, müze başkanı ve ona bağlı müze müdürü ile işletme müdürü ve müze kurulundan oluşan müze yönetimi kurulur.

Müzelerde; kayıt, tescil, envanter, depolama, eserlerin her türlü bakım ve onarımı, sergilenmesi ve korunması, kültürel, eğitim ve bilimsel faaliyetler müze müdürü tarafından; tanıtım, satış üniteleri yönetimi, etkinlik organizasyonu, ziyaretçi yönetimi, çevre düzenlemesi, bakım-onarım, temizlik işleri işletme müdürü tarafından yürütülür.

Ek 6 – (devam)

Müze başkanı, kendisine bağlı müdürlüklerin faaliyetlerinin eşgüdüm ve denetimi ile müzenin ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar nezdinde temsiline yetkilidir.

Müze başkanlığı görevini yürütmek üzere; arkeoloji, sanat tarihi, antropoloji, etnoloji, iktisat, işletme, kamu yönetimi gibi dallarda eğitim görmüş kimseler arasından Bakanlıkça uygun görülen kişilerden bir müze başkanı atanır.

Tüm müzelerde o müzeye münhasıran ayrıca müze kurulu oluşturulur. Müze kurulu müzenin bulunduğu yerdeki üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyeleri, meslek odaları, sivil toplum örgütü temsilcileri ve yerel yönetimlerin temsilcileri ile müzeye bağışta bulunanlardan Bakanlıkça uygun görülen kişilerden oluşur. Müze kurulu, bünyesinden bir başkan seçer.

Müze kurulunun görüşleri doğrultusunda müze için mekansal ve fiziksel gelişim, tematik gelişim ve vizyon, eser, koleksiyon korunması ve geliştirilmesi, tanıtım ve teşhir gibi konuları kapsayan yıllık ve beş yıllık koruma ve geliştirme projesi hazırlanır. Koruma ve geliştirme projesi kapsamında uygulamaları denetlemek, müzenin tanıtımını yapmak, müzeye bağış toplamak, onursal müze dostu ödülü vermek müze kurulunun yetkisindedir. Müze kurulu müzenin işleyişine dair her yıl düzenli olarak rapor hazırlar. Bakanlık bu raporları değerlendirmeye almak zorundadır.

c) Taşınmaz kültür varlığı niteliğindeki anıt eserler için ise, o esere münhasır anıt eser kurulu oluşturulur. Kurul; eserin bulunduğu yerdeki üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyeleri, meslek odaları, sivil toplum örgütü temsilcileri ve yerel yönetimlerin temsilcileri ile eserin korunması ve geliştirilmesi için bağışta bulunanlardan Bakanlıkça uygun görülen kimseler ile bu eserler için tasarruf yetkisine sahip idarenin temsilcisinden oluşur. İlgili idarenin temsilcisi bu kurulun başkanıdır.

Kurul, eser için mekansal ve fiziksel gelişim, tematik gelişim ve vizyon, eserin korunması ve geliştirilmesi, tanıtım ve teşhir gibi konuları kapsayan yıllık ve beş yıllık koruma ve geliştirme projesi hazırlar. Koruma ve geliştirme projesi kapsamındaki uygulamalar, anıt eserin tanıtımını yapmak, anıt eser için bağış toplamak, onursal ödüller vermek anıt eser kurulunun yetkisindedir. Kurul; eserin korunması, yaşatılması ve geliştirilmesine

Ek 6 – (devam)

ilişkin her yıl düzenli olarak rapor hazırlar. İlgili idareler bu raporları değerlendirmeye almak zorundadır.

Bu maddenin uygulanması ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

EK MADDE 3. - 383 sayılı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 4533 sayılı Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Kanunu ile belirlenen alanlarda ek-2 maddenin (a) fıkrası hükümleri uygulanmaz.

MADDE 18. - 8.6.1959 tarihli ve 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (m) bendi eklenmiştir.

m) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının veraset ve intikal yoluyla devir ve iktisabına ilişkin işlemler.

MADDE 19. - 25.10.1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17'nci maddesinin (2) numaralı fıkrasına aşağıdaki (d) bendi eklenmiştir.

d) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerine münhasır olmak üzere, bu projelendirmelerden yararlananlara verilen mimarlık hizmetleri ile projelerin uygulanması kapsamında yapılacak teslimler.

İstisna kapsamına girecek mal ve hizmetler ile bunların asgari standartları ve bu bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı'na çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 20. - 2.7.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun 59'uncu maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (m) bendi eklenmiştir.

m) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının devir ve iktisabına ilişkin işlemler.

Ek 6 – (devam)

MADDE 21. - 4.1.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3'üncü maddesine aşağıdaki (i) bendi eklenmiştir.

i) 21,7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki kültür varlıklarının rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri, sokak sağlıklılaştırma, çevre düzenleme projeleri ve bunların uygulamaları ile değerlendirme, muhafaza, nakil işleri ve kazı çalışmalarına ilişkin mal ve hizmet alımları,

MADDE 22. - 4734 sayılı Kanunun "Tanımlar" başlıklı 4'üncü maddesinde yer alan "Rölöve projesi", "Restorasyon projesi" ve "Restitüsyon projesi" tanımları madde metninden çıkartılmıştır.

MADDE 23. - 4734 sayılı Kanunun 62'nci maddesinin (c) bendindeki "Kültür varlıklarının rölöve, restorasyon ve restitüsyon projelerine göre yapılacak onarım işleri, her bir kalem iş için birim fiyat teklif almak suretiyle ihale edilebilir" cümlesi madde metninden çıkartılmıştır.

MADDE 24. - 4734 sayılı Kanunun geçici 4'üncü maddesine son fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bu Kanunun 3'üncü maddesinin (i) bendine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığı, Kamu İhale Kurumu ve Bakanlık tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

MADDE 25. - Ekli listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ilişkin bölümüne eklenmiştir.

MADDE 26. - 14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun eki (II) sayılı Ek Gösterge Cetvelinin "4. Başbakanlık ve Bakanlıklarda" bölümüne, "Emlak Müdürü (Maliye Bakanlığı)" ibaresinden sonra gelmek üzere "Müze Başkanı (Kültür ve Turizm Bakanlığı)" ibareleri eklenmiştir.

MADDE 27. - 2863 sayılı Kanunun 21'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Ek 6 – (devam)

Bu Kanun kapsamında tescil edilen taşınmaz kültür varlıkları için 29.6.2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.

MADDE 28. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 29. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

ÖZGEÇMİŞ

Ankara'da 1980 yılında doğdu. İlk, orta, lise öğrenimini K.Maraş'ta tamamladı. 1998 yılında girdiği Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde bir yıl kayıt dondurdu. 1999-2000 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde birinci sınıfı okuduktan sonra 2000 yılında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'ne yatay geçiş yaptı. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nden 2003 yılında Peyzaj Mimarı unvanı ile mezun oldu.